

Dziennik Urzędowy

Unii Europejskiej

C 76

Wydanie polskie

Informacje i zawiadomienia

Tom 56

14 marca 2013

Powiadomienie nr

Spis treści

Strona

I Rezolucje, zalecenia i opinie

OPINIE

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

486. sesja plenarna w dniach 16 i 17 stycznia 2013 r.

2013/C 76/01	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie uwolnienia potencjału dzieci i młodzieży wybitnie zdolnych w Unii Europejskiej (opinia z inicjatywy własnej)	1
2013/C 76/02	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie problematyki płci w strategii „Europa 2020” (opinia z inicjatywy własnej)	8
2013/C 76/03	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Piractwo morskie: wzmocnić reagowanie UE” (opinia z inicjatywy własnej)	15
2013/C 76/04	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie ustanowienia europejskiego znaku społecznego (opinia rozpoznawcza)	20

PLCena:
4 EUR

(Ciąg dalszy na następnej stronie)

III Akty przygotowawcze

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

486. sesja plenarna w dniach 16 i 17 stycznia 2013 r.

2013/C 76/05	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Akt o jednolitym rynku II – razem na rzecz nowego wzrostu gospodarczego” COM(2012) 573 final	24
2013/C 76/06	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Wzmocnione partnerstwo w ramach europejskiej przestrzeni badawczej na rzecz doskonałości i wzrostu gospodarczego” COM(2012) 392 final	31
2013/C 76/07	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Polityka w zakresie sektora bezpieczeństwa. Plan działania na rzecz innowacyjnego i konkurencyjnego sektora bezpieczeństwa” COM(2012) 417 final	37
2013/C 76/08	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Rozwój i koncentracja unijnej współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań naukowych i innowacji: podejście strategiczne” COM(2012) 497 final	43
2013/C 76/09	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „W stronę lepszego dostępu do informacji naukowej. Zwiększanie korzyści z inwestowania środków publicznych w badania naukowe” COM(2012) 401 final	48
2013/C 76/10	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 273/2004 w sprawie prekursorów narkotykowych COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD)	54
2013/C 76/11	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Wykorzystanie potencjału chmury obliczeniowej w Europie” COM(2012) 529 final	59
2013/C 76/12	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspólnego komunikatu do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „W kierunku odnowionego Partnerstwa na rzecz rozwoju między UE a regionem Pacyfiku” JOIN(2012) 6 final	66

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

486. SESJA PLENARNA W DNIACH 16 I 17 STYCZNIA 2013 R.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie uwolnienia potencjału dzieci i młodzieży wybitnie zdolnych w Unii Europejskiej (opinia z inicjatywy własnej)

(2013/C 76/01)

Sprawozdawca: **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Dnia 19 stycznia 2012 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

uwolnienia potencjału dzieci i młodzieży wybitnie zdolnych w Unii Europejskiej.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 20 grudnia 2012 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 131 głosami – 13 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Zalecenia

1.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny jest świadom, że problematyka dzieci i młodzieży wybitnie zdolnych jest dość dobrze zbadana dzięki analizom prowadzonym od kilku dziesięcioleci oraz istnieniu obszernej specjalistycznej literatury naukowej ⁽¹⁾. Jednak ze względu na znaczenie tej tematyki EKES zaleca, by Komisja Europejska i państwa członkowskie wspierały prowadzenie dodatkowych badań i analiz oraz przedsięwzięły odpowiednie kroki sprzyjające zwróceniu uwagi na różnorodność

⁽¹⁾ Wśród studiów na temat wybitnych uzdolnień i ich realizacji w szkole poleca się:

Martínez Torres, Mercé i Guirado, Àngel (coords.), *Altas capacidades intelectuales. Pautas de actuación, orientación, intervención y evaluación en el período escolar*, Barcelona, Editorial Graó, 2012.

Torrego, Juan Carlos. (coord.), *Alumnos con altas capacidades y aprendizaje cooperativo. Un modelo de respuesta educativa*, Madrid, Fundación SM, 2012.

Pfeiffer, Stephen: *Current perspectives on the identification and assessment of gifted students*, w: „Journal of Psychoeducational Assessment”, 2011.

Wallace, B. i Erikson, G.: *Diversity in Gifted Education. International perspectives on global issues*, New York, Routledge, 2006.

Sternberg, R.J. i Davidson, J.E.: *Conceptions of giftedness*, Cambridge University Press, 2005.

Sternberg, R.J. (ed.), *Definitions and conceptions of giftedness*, Thousand Oaks, Corwin Press, 2004.

wśród ludzi, w tym programy wspierające wykorzystanie w bardziej zróżnicowanym zakresie potencjału dzieci i młodzieży wybitnie uzdolnionych. Celem tych działań byłoby m.in. ułatwienie zatrudnienia i poprawa zdolności do zatrudnienia w Unii Europejskiej, zwiększenie uznania dla wiedzy specjalistycznej oraz, co ma szczególne znaczenie w kontekście kryzysu gospodarczego, uniknięcie masowych wyjazdów osób uzdolnionych do innych części świata.

1.2 Komitet proponuje, by wspierać rozwój i potencjał dzieci i młodych ludzi o wysokich zdolnościach intelektualnych na poszczególnych etapach edukacji i w różnych formach kształcenia, unikając specjalizacji na etapach zbyt wczesnych i uwzględniając różnorodność w ośrodkach szkolnych oraz wykorzystując możliwości, jakie stwarzają nauka oparta na współpracy i kształcenie pozaformalne.

1.3 Komitet zaleca propagowanie kształcenia i uczenia się przez całe życie, pamiętając, że potencjał intelektualny każdego człowieka nie jest statyczny i zmienia się w zależności od etapu życia.

1.4 Komitet zaleca, by w przyszłości poświęcano większą uwagę modelom pracy z udziałem studentów wybitnie zdolnych w każdym państwie członkowskim oraz zdobytemu w tej dziedzinie doświadczeniu, szczególnie takim modelom, które przynoszą korzyści całemu społeczeństwu, ułatwiają spójność, zmniejszają liczbę niepowodzeń w szkole i sprzyjają poprawie edukacji, zgodnie z celami strategii „Europa 2020”.

1.5 Komitet przypomina o potrzebie identyfikowania w miejscu pracy pracowników, szczególnie młodych, którzy mają odpowiednie zdolności i są zainteresowani rozwojem swoich możliwości intelektualnych i przyczynianiem się do innowacji, oraz o potrzebie stworzenia im możliwości dalszej edukacji w zakresie odpowiadającym ich ambicjom i zainteresowaniom.

1.6 Komitet proponuje poświęcanie większej uwagi pedagogicznej dzieciom i młodzieży wybitnie zdolnym w następujących aspektach:

- szkolenie wstępne i ustawiczne kadr dotyczące profilu i cech uczniów wybitnie zdolnych, ich rozpoznawania i poświęcania im niezbędnej uwagi edukacyjnej;
- połączenie procedur umożliwiających wczesne rozpoznanie wysokich zdolności intelektualnych wśród uczniów w ogóle, a w szczególności uczniów z defaworyzowanych środowisk społecznych;
- rozwój i wdrożenie środków edukacyjnych adresowanych do uczniów wybitnie zdolnych; środki te powinny obejmować działania prowadzone w samym zwykłym ośrodku edukacyjnym i poza nim;
- włączenie do szkoleń dla nauczycieli wartości humanistycznych, rzeczywistości wielokulturowej, wykorzystywania w celach edukacyjnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz stymulowania kreatywności, innowacyjności i umiejętności podejmowania inicjatyw.

1.7 Większa opieka pedagogiczna nad dziećmi i młodzieżą wybitnie zdolnymi powinna obejmować edukację emocjonalną, szczególnie istotną w okresie dojrzewania, oraz zdobywanie kompetencji społecznych; powinna też być nakierowana na ułatwianie integracji tych dzieci i młodzieży w społeczeństwie i zwiększanie ich późniejszych szans na znalezienie pracy oraz powiększanie zdolności do pracy w zespole.

1.8 Konieczne jest wykorzystywanie mechanizmów i procedur wymiany oraz tymczasowych pobytów uczniów w innych krajach, aby mogli w nich brać udział uczniowie uznani za wybitnie uzdolnionych, zwłaszcza pochodzący ze środowisk defaworyzowanych.

1.9 Należy wykorzystywać możliwości wymieniać między państwami Unii Europejskiej informacji i wzorców postępowania w dziedzinie rozpoznawania wybitnych zdolności intelektualnych u uczniów i opieki nad tymi uczniami.

1.10 Należy wspierać wśród dzieci i młodzieży wysoko uzdolnionych ducha przedsiębiorczości w kontekście odpowiedzialności i solidarności przynoszącej korzyści całemu społeczeństwu.

2. Kontekst ogólny

2.1 Strategia „Europa 2020” na rzecz inteligentnego i zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, przyjęta przez Komisję Europejską w 2010 r., obejmuje jako jeden z trzech priorytetów dążenie do inteligentnego wzrostu poprzez rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach. W tym kontekście kształcenie wszystkich obywateli staje się kluczowym zasobem gwarantującym przyszłość Unii Europejskiej, a jednym z jego aspektów jest lepsze rozpoznawanie osób wybitnie uzdolnionych i obejmowanie ich opieką.

2.2 W ramach obecnej polityki edukacyjnej państw członkowskich Unii Europejskiej nadaje się duże znaczenie uwzględnianiu różnorodności uczniów, co ma umożliwić lepszą opiekę pedagogiczną nad wszystkimi uczniami, niezbędną dla pełnego rozwoju ich potencjału. Wśród wysiłków na rzecz wszystkich uczniów wymagających szczególnego wsparcia pedagogicznego konieczne jest zwiększenie zasobów przeznaczanych obecnie dla osób o szczególnych zdolnościach intelektualnych.

2.3 Analiza aktualnej sytuacji w państwach Unii Europejskiej wskazuje na duże różnice w rozpoznawaniu uczniów wysoko uzdolnionych i opiece pedagogicznej nad nimi. Podobnie widoczna jest potrzeba poprawy praktyk i działań edukacyjnych skierowanych do tego rodzaju uczniów, uwarunkowana brakiem specjalistycznego kształcenia kadry w tym zakresie.

3. Szczególne zdolności intelektualne

3.1 Pojęcie

3.1.1 Analizy i badania międzynarodowe wskazują, że osoby posiadające szczególne zdolności można znaleźć we wszystkich grupach społecznych⁽²⁾. Odnosi się to również do ludności państw członkowskich Unii Europejskiej. Z punktu widzenia społecznego, politycznego i edukacyjnego rozpoznawanie uczniów o wysokich zdolnościach i opieka nad nimi to tematyka, która pojawiła się stosunkowo niedawno i która z pewnością będzie zyskiwała na znaczeniu w najbliższych latach. Wspomniane badania potwierdzają, że poprawa rozpoznawania uczniów szczególnie uzdolnionych i opieki pedagogicznej nad nimi wymaga zaangażowania całego społeczeństwa – decydentów politycznych, kadry nauczycielskiej, naukowców i badaczy, rodzin oraz partnerów społecznych.

3.1.2 W specjalistycznej literaturze naukowej poświęconej tematyce szczególnych uzdolnień używa się różnych związanych z nimi pojęć: wczesna dojrzałość intelektualna (wyniki wyższe od oczekiwanych w danej grupie wiekowej), talent (szczególne uzdolnienia w konkretnych dziedzinach: matematyka, muzyka itd.), a wreszcie ponadprzeciętne lub wysokie zdolności. To ostatnie pojęcie – ponadprzeciętne lub wysokie zdolności – jest obecnie oceniane na podstawie następujących cech:

- zdolności intelektualne powyżej przeciętnej, zarówno w odniesieniu do umiejętności ogólnych, jak i specjalistycznych; choć tradycyjnie jako punkt odniesienia stosuje się współczynnik inteligencji powyżej 130 (wartość średnia to 100), w ostatnich latach to kryterium zostało rozszerzone i uelastycznione i obecnie obejmuje też inne równie istotne wskaźniki;
- wysoki stopień zaangażowania w wykonywane zadania: wytrwałość, zainteresowanie, odporność, wiara w samego siebie itp.;
- wysoki poziom kreatywności, elastyczności i oryginalności, umożliwiający dociekanie, zadawanie pytań, odpowiadanie na pojawiające się problemy i trudności i ich rozwiązywanie.

⁽²⁾ W najlepiej zbadanej grupie społecznej, to jest wśród dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, szacunki odsetka osób o wysokich zdolnościach obejmują od 2 do 15 % w zależności od przyjętych wskaźników. W oparciu o najbardziej tradycyjne kryterium, iloraz inteligencji, uznawano za wybitnie uzdolnione osoby, które uzyskały co najmniej IQ 130, czyli mniej więcej 2 % populacji. Obecnie uznaje się, że kryterium to jest bardzo restrykcyjne i że ocena zdolności intelektualnych jest tylko jednym z czynników, które należy uwzględnić przy stwierdzaniu wybitnych uzdolnień. Z tego względu pojęcie „wysokich zdolności” poszerzono tak, by objąć nim również inne czynniki, takie jak kreatywność, oryginalność i zdolność do określania powiązań, zdolność dedukcji i ekstrapolacji. Z tej bardziej aktualnej perspektywy szacuje się, że odsetek osób o wysokich zdolnościach może wynosić 10 %, a nawet 15 % populacji, choć najszerszej akceptowane szacunki mówią o 5–10 %. Aby zapoznać się bliżej z tą tematyką, warto sięgnąć do klasycznych studiów nad tym zagadnieniem przeprowadzonych przez Josepha Renzulliego lub nowszych J. H. Borlanda „Myth 2. The gifted constitute 3 % to 5 % of the population”, w: „Gifted Child Quarterly”, 53, 2009. Także: Miraca, G., Exceptionally gifted children, New York, Routledge, 2004; oraz Robson, D: High IQ kids: collected insights, information and personal stories from the experts, Free spirit publishing, 2007.

Choć szczególne zdolności w środowisku szkolnym i akademickim zwykle łączą się z dobrymi wynikami w nauce, relatywnie często spotyka się też wśród uczniów szczególnie zdolnych przypadki porażek szkolnych. Szczególnych zdolności nie należy rozumieć jako statycznej sytuacji, lecz jako potencjału, który – by mógł się w pełni rozwinąć – musi zostać zauważony, uznany i otoczony troską przez społeczeństwo. W przeciwnym wypadku może zostać utracony.

3.1.3 Literatura naukowa potwierdza również, że posiadanie szczególnych uzdolnień ma charakter wielowymiarowy, tzn. szeroki i kompleksowy, który nie może ograniczać się do współczynnika inteligencji, lecz powinien obejmować też ocenę takich aspektów jak myślenie w sposób oryginalny i twórczy, i który często ulega wpływom środowiska rodzinnego i społeczno-kulturowego. W pewnych przypadkach, na przykład wśród niektórych osób dotkniętych autyzmem lub niepełnosprawnością ruchową, wybitne zdolności współwystępują z niepełnosprawnością.

3.1.4 Uczniowie i osoby szczególnie uzdolnione są obecne we wszystkich grupach i warstwach społecznych, bez względu na płeć czy warunki socjalne. W praktyce jednak w procesach odkrywania tych osób uwidoczniają się następujące zjawiska, które należy wziąć pod uwagę w celu ich zrekompensowania:

- Częściej wykrywa się uczniów wybitnie zdolnych w średnich i wyższych warstwach społecznych ze względu na większy stopień znajomości tej kwestii w rodzinach, a także na wpływ otoczenia rodzinnego, które stymuluje uczniów w dziedzinie edukacyjnej. W niektórych przypadkach niskie oczekiwania ośrodków edukacyjnych w odniesieniu do zdolności uczniów mogą odbić się negatywnie na zdolności rozpoznawania uczniów wybitnie zdolnych pochodzących z grup społecznych w niekorzystnej sytuacji.
- Abstrahując od ogólnej tendencji do dyskrecji i zachowania anonimowości wśród uczniów i osób wybitnie zdolnych, statystycznie częściej wykrywa się szczególne zdolności u mężczyzn niż u kobiet ze względu na czynniki kulturowe i psychorozwojowe, które wskazują na większą tendencję do zachowania anonimowości wśród uczennic i kobiet o szczególnych uzdolnieniach⁽³⁾.

⁽³⁾ Przykładowo w latach 1999–2012 w programie wzbogacania oferty edukacyjnej dla uczniów wybitnie uzdolnionych we wspólnocie autonomicznej Madryt (Hiszpania) systematycznie uczestniczyło, niemal bez różnic, 70 % chłopców w stosunku do 30 % dziewcząt. Ten sam temat został poruszony w: Pérez, L. Domínguez P. y Alfaro, E. (coords.), Actas del Seminario: situación actual de la mujer superdotada en la sociedad, Madrid, Consejería de Educación, 2002.

3.1.5 Podobnie jak w przypadku pozostałej części uczniów, mówiąc o uczniach i młodzieży wybitnie zdolnych, należy pamiętać, że stanowią oni bardzo zróżnicowaną grupę.

3.1.6 Może się zdarzyć, że uczniowie wybitnie zdolni mogą mieć problemy z odnoszeniem sukcesów edukacyjnych i należą do grupy osób z trudnościami w szkole ze względu na niewystarczającą lub nieistniejącą specjalną opiekę pedagogiczną lub nieprzystosowanie. Częste jest też zjawisko marginalizacji i odrzucania uczniów wybitnie zdolnych przez grupę, co również przyczynia się do zwiększenia prawdopodobieństwa niepowodzeń w szkole. Właściwe rozpoznanie uczniów o szczególnych zdolnościach oraz opieka nad nimi to czynnik, który może przyczynić się do ograniczenia porzucania nauki szkolnej i zwiększenia odsetka osób podejmujących studia wyższe, co jest jednym z podstawowych celów w dziedzinie edukacji określonych w strategii „Europa 2020” – strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

3.2 Rozpoznawanie uczniów wybitnie zdolnych i opieka pedagogiczna nad nimi

3.2.1 Lepsza opieka pedagogiczna nad uczniami wybitnie zdolnymi składa się z wielu różnych elementów: rozpoznania wstępnego, szeroko zakrojonej oceny psychologicznej, pedagogicznej i społecznej, aby potwierdzić bądź wykluczyć występowanie szczególnych zdolności, a wreszcie właściwej opieki pedagogicznej, którą można zapewnić zarówno w ramach kształcenia formalnego, jak i pozaformalnego.

3.2.2 Powszechnie uważa się, że znaczna liczba osób szczególnie zdolnych nie jest zauważana. Proces rozpoznania może odbywać się już od zakończenia okresu przedszkolnego lub na początku edukacji na poziomie podstawowym. Tak jak w przypadku każdego innego ucznia, który wymaga szczególnej opieki pedagogicznej, wczesne rozpoznanie szczególnych zdolności ułatwia właściwą reakcję i opiekę oraz zapobiega możliwym niepowodzeniom szkolnym i porzuceniu nauki w przyszłości. Choć identyfikacja wybitnych uzdolnień jest również możliwa na późniejszych etapach edukacji (i życia), fakt ten podkreśla szczególne znaczenie procesu wczesnego rozpoznawania i oceny psychopedagogicznej uczniów, którzy mogą posiadać szczególne zdolności.

3.2.3 Wstępne rozpoznanie takich uczniów następuje zwykle, gdy rodzice lub nauczyciele zauważą, że dziecko różni się od pozostałych dzieci w jego wieku lub gdy w pewnych sytuacjach uwidacznia się jego nieprzystosowanie. To wstępne rozpoznanie, które następnie powinni potwierdzić lub wykluczyć specjaliści, może opierać się na następujących wskaźnikach:

- użycie języka: szeroki zasób słownictwa, precyzja stosowanych terminów, złożona struktura zdań;
- wysoki poziom zrozumienia złożonych i abstrakcyjnych myśli; uczeń może jednocześnie rozwijać lub formułować myśli na poziomie wykraczającym poza jego wiek;

- jakość zadawanych pytań; mogą być to pytania niezwykle oryginalne, skomplikowane lub zdradzające dojrzałość i dążenie do określonego celu;

- zdolność do opracowywania systematycznych i różnorodnych strategii w celu rozwiązywania problemów;

- umiejętność uczenia się szybko i z łatwością, gdy dziecko jest zainteresowane;

- wysoce kreatywne zachowanie w odniesieniu do myśli, przedmiotów i rozwiązań określonych problemów.

3.2.4 W wieku wczesnoprzedzkolnym (do 4–5 roku życia) należy zachować szczególną ostrożność podczas identyfikacji dziecka jako szczególnie zdolnego, ponieważ zjawisko wczesnej dojrzałości intelektualnej lub środowisko rodzinne bardzo stymulujące pod względem edukacyjnym może doprowadzić do zbyt wczesnej diagnozy, która może nie być trwała ani dokładna. W takich przypadkach należałoby dokonać przeglądu stwierdzającego, czy szczególne zdolności się umacniają, czy też, przeciwnie, poziom ucznia zbliża się do przeciętnych parametrów.

3.2.5 W defaworyzowanych środowiskach społecznych zdarza się często, że szczególne zdolności pozostają ukryte z powodu trudności i niedostatków społeczno-gospodarczych, a nawet niskich oczekiwań ze strony ośrodków szkolnych, a także trudniej się ujawniają. Ważne jest uwzględnienie tego faktu i zwrócenie szczególnej uwagi na rozwój i ewolucję dzieci i młodzieży ze środowisk defaworyzowanych w celu zapewnienia im niezbędnej opieki pedagogicznej, w tym wykrywanie osób wybitnie zdolnych.

3.2.6 Należy unikać następujących utartych przekonań lub oczekiwań dotyczących wybitnie zdolnych uczniów i młodych ludzi:

- przekonania, że ponadprzeciętnie uzdolnione dzieci osiągają ponadprzeciętne wyniki we wszystkich dziedzinach, są dojrzałe emocjonalnie, niezależne, odpowiedzialne, starają się przypodobać nauczycielom i mają wysoki poziom samo-kontroli;

- przekonania, że takie dzieci wyróżniają się we wszystkich przedmiotach szkolnych; nauczyciele zwykle oczekują, że doskonali uczniowie będą spisywać się doskonale we wszystkich dziedzinach;

- oczekiwania, że dzieci bardzo uzdolnione będą miały dużą motywację do osiągania ponadprzeciętnych wyników w szkole oraz wykonają z zaangażowaniem i zainteresowaniem wszystkie zaproponowane im zadania.

3.2.7 Gdy rodzice i uczniowie powezmą podejrzenie, że dziecko lub młody człowiek może mieć szczególne zdolności, podczas wstępnego rozpoznania należy zastosować konkretne narzędzia oceny. Powinni zająć się nim specjaliści w dziedzinie oceny psychopedagogicznej przy wsparciu nauczycieli z danej szkoły. Ocena ta musi być jak najbardziej zróżnicowana i kompletna oraz obejmować różne aspekty (szkolny, społeczny, rodzinny), a także różnorodne instrumenty gromadzenia informacji, by można było zastosować taką ocenę do każdego ucznia, niezależnie od jego pochodzenia rodzinnego i społecznego. Taka szeroko pojęta i zróżnicowana ocena jest podstawą ostatecznego raportu psychopedagogicznego, który potwierdzi lub wykluczy występowanie szczególnych uzdolnień.

3.3 Opieka pedagogiczna nad uczniami wybitnie zdolnymi

3.3.1 Po potwierdzeniu występowania szczególnych zdolności, czynniki i warunki, które mogą ułatwić odpowiednią opiekę pedagogiczną nad wybitnie zdolnymi dziećmi i młodzieżą, to:

- stymulujące otoczenie, które wspiera ich zdolności;
- niezależność i samokontrola;
- poczucie przynależności do grupy przyjaciół i kolegów;
- akceptacja i zaufanie ze strony otoczenia;
- nauczanie dostosowane do potrzeb i osobistego rytmu nauki;
- elastyczna oferta szkolna pozwalająca na pogłębienie treści;
- dostęp do dodatkowych zasobów edukacyjnych uzupełniających zwykłą ofertę kształcenia;
- uelastycznienie nauczania w kwestiach takich, jak harmonogram, zajęcia, zasoby, materiały i łączenie w grupy;
- udział ucznia w planowaniu własnego procesu nauczania.

3.3.2 W ramach różnych modeli pedagogicznych i systemów edukacyjnych istnieją różne podejścia do zaspokajania potrzeb edukacyjnych uczniów wybitnie zdolnych. Środki przyjmowane w tym kierunku mogą wpisywać się w dwie różne tendencje:

- a) zróżnicowane nauczanie: tworzenie w jednej szkole jednolitych grup uczniów w zależności od zdolności i poziomu nauczania;
- b) edukacja integracyjna: grupy uczniów są różnorodne, a ośrodek edukacyjny oferuje działania edukacyjne dostosowane do różnic pomiędzy uczniami w każdej grupie.

3.3.3 Obecnie edukacja integracyjna stanowi dominujący paradygmat w różnych systemach edukacyjnych w Unii Europejskiej. Ma ona na celu zapewnienie wszystkim uczniom na pierwszych etapach edukacji możliwości wspólnego uczenia się w środowisku szkolnym uwzględniającym różnorodność oraz uniknięcie początkowego i przedwczesnego podziału uczniów na jednolite grupy. Podejście to jest zgodne z faktem, że w późniejszym okresie, na nieobowiązkowym etapie edukacji, bądź pod koniec szkoły średniej, gdy uczniowie zbliżają się do rozpoczęcia edukacji uniwersyteckiej, w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej prowadzi się próby mające na celu rozwój konkretnych talentów lub łączenie w grupy bardziej jednolite uczniów szczególnie uzdolnionych lub uczniów o dużych osiągnięciach akademickich. Analiza aktualnej sytuacji wskazuje możliwą tendencję na przyszłość: utrzymanie edukacji integracyjnej na wczesnych etapach kształcenia i otwarcie drogi do konkretnych doświadczeń w jednolitych grupach na etapach bardziej zaawansowanych lub wychodzących poza nauczanie obowiązkowe.

3.3.4 Jeżeli chodzi o uczniów wysoko uzdolnionych, można przyjąć następujące konkretne środki w samym ośrodku edukacyjnym. Niektóre z nich, o charakterze zwyczajnym, mogą być stosowane do wszystkich uczniów ogółem:

— Środki o charakterze zwyczajnym:

- prezentacja treści o różnym stopniu trudności, elastyczne łączenie w grupy, zróżnicowanie zajęć i poszerzenie zwykłego programu nauczania;
- wzbogacenie edukacji, skupione na motywacji i zainteresowaniu ucznia konkretnymi zagadnieniami i zorganizowane przez niego samego.

— **Środki o charakterze mniej zwyczajnym:** dostosowanie programu nauczania obejmujące jego rozszerzenie lub wzbogacenie dla konkretnego ucznia: indywidualne dostosowania programowe.

— **Środki o charakterze nadzwyczajnym:** zakładają uelastycznienie poszczególnych etapów i okresów edukacji, z ograniczeniem czasu ich trwania: uczeń może być kształcony wraz z uczniami starszymi; stosowane w bardzo niewielu przypadkach, ok. 3 % uczniów wybitnie uzdolnionych.

3.3.5 Poza szkołą uczniowie wybitnie zdolni mogą uczestniczyć w zajęciach mających określony program, lecz mniej sformalizowanych niż nauka szkolna, które pozwalają na kontakty ze szczególnie zdolnymi uczniami z innych szkół. Ten rodzaj zajęć pozaszkolnych jest dość rozpowszechniony i ma bardzo zróżnicowany zakres. Mogłyby być one wspierane przez państwo, administrację publiczną i Unię Europejską.

3.3.6 Te dwa rodzaje opieki pedagogicznej – kształcenie formalne i kształcenie pozaformalne – nie są wykluczającymi się alternatywami. Lepsza opieka pedagogiczna nad uczniami szczególnie uzdolnionymi musi obejmować dwa aspekty: opiekę w samej szkole w godzinach jej funkcjonowania, podobną do opieki, której wymagają wszyscy uczniowie potrzebujący szczególnego wsparcia, a także opiekę dodatkową i wychodzącą poza obowiązkowy program nauczania, zarówno w szkole, jak i poza nią.

3.3.7 Obecnie istotnym wyzwaniem pozostaje zdecydowana poprawa opieki pedagogicznej nad uczniami szczególnie zdolnymi w samej szkole, co wymaga poprawy wstępnego i ustawicznego kształcenia nauczycieli w dziedzinie rozpoznawania uczniów wybitnie uzdolnionych i udzielania im opieki pedagogicznej w ramach ogólnej opieki nad zróżnicowaną grupą uczniów.

3.3.8 Uwolnienie potencjału wszystkich młodych osób w Unii Europejskiej, zwłaszcza szczególnie uzdolnionej młodzieży, nie jest zadaniem jedynie dla sektora edukacji. Ważne jest także wdrożenie w praktyce polityki gospodarczo-społecznej pozwalającej na zaoferowanie tym osobom, od wczesnego wieku, pracy i możliwości wykorzystania ich zdolności. W tym przypadku Europa ma zasadniczą misję: zapobiec i przeszkodzić odplywowi najbardziej uzdolnionych osób, które wyjeżdżają w poszukiwaniu miejsca do wykorzystania swoich zdolności.

4. Opieka nad uczniami wybitnie zdolnymi w kontekście europejskim

4.1 Wizja ogólna

4.1.1 Przeprowadzone w ostatnich latach różnorodne badania dotyczyły sytuacji osób o wysokich zdolnościach intelektualnych w całej Unii Europejskiej⁽⁴⁾. Dostarczyły one następujących informacji:

- Ogólnie w badaniach dostrzega się potrzebę zmian i modyfikacji praktyk stosowanych w ośrodkach szkolnych w celu poprawy opieki nad różnymi typami uczniów, w tym nad uczniami wybitnie uzdolnionymi.

⁽⁴⁾ Aby zapoznać się głębiej z aktualnym stanem wiedzy na temat opieki pedagogicznej nad uczniami wybitnie uzdolnionymi w państwach członkowskich Unii Europejskiej, warto sięgnąć do następujących pozycji:

„La atención a los alumnos con altas capacidades en la Unión Europea”, w: „De todo un poco”, nr 11, coroczna publikacja Programa de Enriquecimiento Educativo para Alumnos con Altas Capacidades de la Comunidad de Madrid, ss. 21–29, Madrid, 2009.

Gifted Learners. A survey of educational policy and provision (Uczniowie wybitnie uzdolnieni. Przegląd polityk i przepisów dotyczących edukacji), Europejska Agencja ds. Rozwoju Szkolnictwa Specjalnego, 2009.

Eurydice (2006), Specific Educational Measures to promote all Forms of Giftedness at School in Europe (Szczególne środki pedagogiczne na rzecz propagowania wszystkich talentów w europejskich szkołach, dokument roboczy), Bruksela: Eurydice.

Monks, F.J., Pflüger, R.: Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective (Kształcenie uczniów wybitnie uzdolnionych w 21 państwach Europy: Obecna sytuacja i perspektywy na przyszłość), Uniwersytet w Nijmegen, 2005.

- Ustawodawstwo w dziedzinie edukacji w różnych państwach przewiduje istnienie uczniów wybitnie uzdolnionych, choć zdecydowanie różne są podejścia co do kwestii ewentualnej szczególnej opieki pedagogicznej.

- Profil diagnostyczny szczególnych uzdolnień stopniowo się poszerza, wychodząc poza tradycyjną koncepcję związaną wyłącznie z oceną inteligencji, tak że coraz częściej obejmuje specjalne testy oceniające kreatywność i oryginalność, a także informacje na temat aktywności szkolnej, społecznej i rodzinnej dostarczane przez nauczycieli i rodziny.

- W opiece nad uczniami szczególnie zdolnymi nad działaniami programowymi bądź prowadzonymi w zwykłym ośrodku kształcenia w godzinach lekcji zwykle dominują działania o charakterze pozaszkolnym należące do zakresu kształcenia pozaformalnego. Częste są konkursy i specjalne egzaminy poświęcone raczej konkretnym talentom (naukowym, technicznym, sportowym, muzycznym itp.) niż szczególnie zdolnościom w ogóle.

- Znaczej poprawy wymaga kształcenie nauczycieli, zarówno wstępne, jak i ustawiczne, w dziedzinie rozpoznawania osób wybitnie zdolnych i zapewniania im opieki.

4.2 Ustawodawstwo i opieka pedagogiczna

4.2.1 We wszystkich państwach Unii Europejskiej istnieją prywatne stowarzyszenia specjalistów i rodzin, które prowadzą działania pozaszkolne w celu wzmacniania zdolności uczniów ponadprzeciętnych. W niektórych stowarzyszeniach prowadzi się działania wspierane lub współorganizowane przez odpowiednie organy administracji w dziedzinie szkolnictwa.

4.2.2 Opieka pedagogiczna nad uczniami wybitnie uzdolnionymi w krajach Unii Europejskiej ma następujący zakres:

- Prawie wszystkie państwa członkowskie UE przewidują w swoich przepisach środki edukacyjne dotyczące takich uczniów. Niektóre państwa podejmują ogólne środki edukacyjne na rzecz wszystkich uczniów, lecz nie rozróżniają uczniów wysoce uzdolnionych od reszty – ich działania są ukierunkowane na „doskonałość” u wszystkich uczniów.

- W większości państw tworzy się grupy złożone z uczniów o różnych poziomach zdolności, próbując zapewnić opiekę wszystkim uczniom w każdej grupie. W niektórych państwach tworzy się jednolite grupy uczniów w zależności od zdolności i wyników w nauce, choć pewne państwa wykorzystują tę możliwość wyłącznie w odniesieniu do uczniów z uzdolnieniami sportowymi lub artystycznymi.

— Jeżeli chodzi o środki na rzecz elastyczności bądź przyspieszenia nauczania, to jest możliwości kształcenia się ucznia na poziomie wyższym, niż wskazywałyby na to jego wiek, większość państw przewiduje tę możliwość w swoich przepisach, lecz nie istnieje ujednolicone kryterium jej wdrażania w praktyce. Niektóre państwa członkowskie umożliwiają udział wysoce uzdolnionych uczniów szkół średnich w indywidualnych projektach i kursach uniwersyteckich.

4.3 Kształcenie nauczycieli

4.3.1 Mimo obecnej trudnej sytuacji gospodarczej, która wpływa również na system edukacji, oraz mimo wyzwań, z którymi spotykają się nauczyciele w swej codziennej pracy, konieczna jest poprawa specjalistycznego kształcenia kadry w tej dziedzinie. Dotyczy to zarówno kształcenia wstępnego, jak i ustawicznego.

4.3.2 Większość państw członkowskich Unii Europejskiej przewiduje w oficjalnych programach studiów dla przyszłych nauczycieli jakąś formę specjalnego przygotowania do opieki nad uczniami szczególnie uzdolnionymi, jako oddzielny przedmiot bądź jako zagadnienie omawiane w ramach innego przedmiotu poświęconego opiece nad zróżnicowaną grupą uczniów.

4.3.3 Jeżeli chodzi o kształcenie ustawiczne nauczycieli w tej dziedzinie prowadzone przez organy publiczne, tylko połowa państw oferuje je w ramach programu kształcenia ustawicznego nauczycieli. Ten rodzaj kształcenia istnieje obok szkoleń organizowanych przez niektóre instytucje prywatne.

4.3.4 Podsumowując, analiza bieżącej sytuacji w Unii Europejskiej pozwala zidentyfikować możliwości poprawy w następujących dziedzinach:

- kształcenie wstępne i ustawiczne kadry mające na celu poprawę sposobu, w jaki nauczyciele postrzegają uczniów wybitnie zdolnych, ułatwienie im zaznajomienia się z tym rodzajem uczniów oraz z metodami ich identyfikacji i specjalnej opieki pedagogicznej;
- włączenie do szkoleń dla nauczycieli wartości humanistycznych, rzeczywistości wielokulturowej, wykorzystywania w celach edukacyjnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz stymulowania kreatywności, innowacyjności i umiejętności podejmowania inicjatyw;
- połączenie procedur oceny psychopedagogicznej i analizy czynników społecznych i rodzinnych, które pozwalają zidentyfikować uczniów wybitnie zdolnych; takie rozpoznanie musi mieć miejsce w młodym wieku, lecz należy także przewidzieć możliwość rozpoznawania szczególnych zdolności na późniejszych etapach edukacji, a nawet w miejscu pracy tych osób, które rozpoczęły już życie zawodowe;
- opracowanie i wdrożenie środków na rzecz opieki pedagogicznej nad uczniami o wysokich zdolnościach intelektualnych lub innych wyjątkowych umiejętnościach, zarówno w samej szkole, jak i poza nią w ramach kształcenia pozaformalnego (programy rozszerzające ofertę edukacyjną);
- opracowanie oraz wdrożenie mechanizmów i procedur ułatwiających uczenie się przez całe życie osobom wybitnie zdolnym, szczególnie w chwili rozpoczęcia studiów uniwersyteckich i podczas ich trwania.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie problematyki płci w strategii „Europa 2020” (opinia z inicjatywy własnej)

(2013/C 76/02)

Sprawozdawca: **Joana AGUDO I BATALLER**

Współsprawozdawca: **Grace ATTARD**

Dnia 12 lipca 2012 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

problematyki płci w strategii „Europa 2020”.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 20 grudnia 2012 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 17 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 200 do 6 – 4 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny:

1.1 Popiera i podziela zasadę, zgodnie z którą Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020”⁽¹⁾ i Strategia na rzecz równości kobiet i mężczyzn⁽²⁾ powinny wzajemnie się wzmacniać. W tym celu niezbędne jest włączanie problematyki płci (*gender mainstreaming*) i specyficznych dla niej środków do celów, realizacji, monitorowania i oceny polityk opracowywanych w ramach strategii „Europa 2020”.

1.2 Uważa za kwestię podstawową przezwyciężenie problemu polegającego na tym, że problematyka płci nie została szczegółowo uwzględniona w żadnej z siedmiu inicjatyw przewodnich tej strategii. W związku z tym uznaje za konieczne systematyczne włączanie problematyki płci do krajowych programów reform i europejskiego semestru, przede wszystkim w chwili, w której sytuacja gospodarcza w Europie wymaga większej skuteczności we wdrażaniu polityk i efektywności wykorzystywania zasobów w procesie ich realizacji, mając na uwadze negatywny wpływ nierówności płci na wzrost gospodarczy.

1.3 Popiera szczegółowe zalecenia dla poszczególnych państw, w których Komisja zachęca państwa członkowskie do takiej korekty budżetów krajowych programów reform, by środki polityczne uwzględniały zasadę równości płci. Istotne jest, by ministrowie na posiedzeniach dotyczących kontroli i monitorowania ich realizacji zagwarantowali nieprzerwane stosowanie się do tych zaleceń oraz poprawę zauważalności postępów w dziedzinie równości płci. W tym celu należy w sposób spójny korzystać z funduszy unijnych, w szczególności z Europejskiego Funduszu Społecznego.

1.4 Zaleca udostępnienie w wieloletnich ramach finansowych na lata 2014–2020 środków przeznaczonych wyłącznie na prowadzenie prac w dziedzinie praw kobiet i równości płci.

W opinii EKES-u finansowanie to powinno być wystarczające i zauważalne, co stanowić będzie gwarancję jego rzetelnego wykorzystania w celu większego wsparcia polityki w zakresie równości płci oraz działań i przedsięwzięć z nią związanych we wszystkich dziedzinach wchodzących w kompetencje UE.

1.5 Uważa, że – uwzględniając różnorodne uwarunkowania w poszczególnych państwach, regionach i sektorach – należy podjąć działania umożliwiające poprawę sytuacji społecznej i zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy, w tym udzielanie wsparcia tworzeniu przedsiębiorstw. Należy wspierać ilościowy i jakościowy potencjał kobiet w różnych dziedzinach określonych w strategii „Europa 2020”: innowacji, badań, kształcenia i szkoleń, społeczeństwa informacyjnego, klimatu i zielonej gospodarki, energii, mobilności, konkurencyjności, zatrudnienia, umiejętności, wykluczenia społecznego i ubóstwa.

1.6 Podkreśla znaczenie uczestnictwa i zaangażowania partnerów społecznych na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i sektorowym oraz na wszystkich etapach realizacji różnorodnych polityk, by zagwarantować konieczne zmiany w kwestii równości płci we wszystkich państwach Unii Europejskiej. Dialog społeczny i układy zbiorowe to podstawowe narzędzia uzupełniające wymiar równości płci w ramach krajowych programów reform. Ramy działań podejmowanych przez europejskich partnerów społecznych w dziedzinie równości płci stanowią istotny tego przykład, który powinien zostać ujęty w strategii „Europa 2020”.

1.7 Podkreśla znaczenie włączania wymiaru płci do realizacji każdej z siedmiu inicjatyw przewodnich. W tym celu konieczne będzie zapoznanie się ze szczególnymi i różniącymi się między sobą sytuacjami mężczyzn i kobiet w odniesieniu do: rynku pracy i uczenia się przez całe życie; dostępu do kształcenia i zatrudnienia na wszystkich poziomach; ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym; dostępu do nowych technologii cyfrowych i korzystania z nich; uczestnictwa w kształceniu, badaniach i produkcji na wszystkich poziomach, zwłaszcza w nowo powstających sektorach. Komitet zaleca, by położyć

⁽¹⁾ COM(2010) 2020 final, zwana dalej „Europą 2020”.

⁽²⁾ COM(2010) 491 final, zwana dalej „Strategią na rzecz równości”.

nacisk na edukację cyfrową kobiet, które są w niewielkim stopniu reprezentowane w zawodach związanych z sektorem informatyki. EKES uznaje za nieodzowne korzystanie przez Komisję i państwa członkowskie z istniejących wskaźników dotyczących płci i opracowanie przez nie nowych wskaźników w dziedzinach, w których dotąd ich nie stosowano.

1.8 Biorąc pod uwagę poważny problem bezrobocia wśród młodzieży i wczesnego kończenia nauki w większości państw członkowskich, przy zauważalnych różnicach w sytuacji młodych mężczyzn i kobiet, jest zdania, że konieczne jest pełniejsze uwzględnianie wymiaru płci podczas opracowywania polityk dotyczących młodzieży.

1.9 Apeluje do państw członkowskich, by uwzględniły zalecenia dla poszczególnych państw sporządzone przez Komisję i przedsięwzięły właściwe środki, by poprawić jakość zatrudnienia kobiet oraz zwiększyć liczbę ofert pracy dla nich we wszystkich państwach. W tym celu konieczna jest poprawa dostępu do przystępnych cenowo publicznych usług opieki nad dziećmi i osobami starszymi oraz jakości tych usług, wyeliminowanie różnic w wynagrodzeniu ze względu na płeć, wprowadzenie środków mających na celu godzenie życia rodzinnego, osobistego i zawodowego (zwiększenie możliwości brania urlopów przez ojców i płatne urlopy).

1.10 Przypomina, że strategia „Europa 2020” powinna wzmacniać i wspierać – z udziałem partnerów społecznych – uzgodnienia oraz konkretne i skuteczne środki mające zagwarantować zdrowie i bezpieczeństwo w miejscu pracy kobietom w ciąży i tym, które niedawno urodziły dziecko. EKES popiera wniosek Komisji dotyczący środków mających zapewnić dostęp do urlopu macierzyńskiego trwającego co najmniej osiemnaście tygodni⁽³⁾.

1.11 Kryzys wpłynął na życie wielu osób i zaostrzył niektóre problemy związane ze współżyciem społecznym i zdrowiem, choć różne państwa, regiony i sektory zostały nim dotknięte w różnym stopniu. Z tego względu EKES uważa, że niezbędne jest zwrócenie szczególnej uwagi na wprowadzenie w życie środków pomagających zniwelować negatywne skutki tych problemów (stres, przemoc, nękanie w miejscu pracy i w rodzinie⁽⁴⁾). Zasadnicze znaczenie ma zaangażowanie wszystkich stron na rzecz propagowania w społeczeństwie równości płci, zniesienia nierówności strukturalnych i zmiany ról przypisanych płci oraz związanych z nią stereotypów.

1.12 Uważa, że priorytetem powinien być większy udział kobiet w podejmowaniu decyzji, szczególnie w tych sektorach i przedsiębiorstwach, które w strategii „Europa 2020” uznaje się za strategiczne i przyszłościowe. EKES przyjmie wkrótce opinię w sprawie propozycji Komisji, by przyjąć wiążące na poziomie europejskim środki mające zagwarantować ten udział.

1.13 Z troską odnotowuje cięcia budżetowe dotyczące usług socjalnych, ochrony grup znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ubóstwem. W tym celu środki, które należy wdrożyć w ramach

strategii „Europa 2020”, powinny kierować się zwłaszcza przeciwko rosnącej feminizacji ubóstwa oraz zmierzać do integracji kobiet – w perspektywie krótkoterminowej dzięki zachętom do wejścia na rynek pracy, a na dłuższą metę dzięki dostępowi do kształcenia zasadniczego i nabywania nowych umiejętności, oraz dzięki wykorzystaniu nowych technologii, a także dzięki nowym formom organizacji pracy, przy czym uwzględnić należy godzenie życia zawodowego i rodzinnego. EKES uważa, że po 60 latach integracji europejskiej niedopuszczalna jest sytuacja, w której stała różnica w płacach między kobietami a mężczyznami miałaby służyć za zmienną dostosowawczą albo w której utrwała się zjawisko niepewności zatrudnienia kobiet. Komitet stwierdza, że państwa członkowskie muszą w trybie pilnym umieścić w swoich krajowych programach reform środki zapewniające kobietom stabilne miejsca pracy z godziwym wynagrodzeniem i zabezpieczeniem emerytalnym.

1.14 Aby możliwa była realizacja celów strategii „Europa 2020” i strategii na rzecz równości, EKES uznaje za priorytet przekazanie zainteresowanym stronom i ogółowi społeczeństwa wyraźnego sygnału, że należy dalej wdrażać środki, by kroczyć drogą równości. W tym celu konieczna jest przede wszystkim lepsza i ściślejsza koordynacja działań oraz współpraca między wszystkimi instytucjami europejskimi: Parlamentem Europejskim, Komisją i Radą, Europejskim Bankiem Centralnym oraz EKES-em i Komitetem Regionów, a ponadto zagwarantowanie równości płci w składzie poszczególnych sekcji, Grup i Komitetów⁽⁵⁾ w obrębie tych instytucji na wszystkich szczeblach oraz włączenie aspektów równości kobiet i mężczyzn w ich codzienne prace.

2. Wstęp

2.1 Strategia „Europa 2020”, przyjęta w roku 2010, określiła drogę rozwoju Unii Europejskiej w skomplikowanym kontekście gospodarczym, w którym już można było dostrzec trudności finansowe i polityczne, przez które brnie obecnie Unia. „Europa 2020” nakreśla szereg środków zmierzających do tego, by państwa członkowskie mogły w sposób zharmonizowany i skuteczny radzić sobie z wyzwaniem, jakie stawia przed nimi kryzys, a zarazem wznowić realizację modelu inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

2.2 Stworzono również nowy proces zarządzania gospodarczego zwany „europejskim semestrem”, by – z jednej strony – zsynchronizować ocenę polityk budżetowych i strukturalnych państw członkowskich, a z drugiej – umożliwić kontrolę realizacji strategii.

2.3 Z kolei strategia na rzecz równości określa program prac Komisji w dziedzinie równości płci. Ta propozycja polityczna jest kontynuacją Planu działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2006–2010⁽⁶⁾ i do chwili obecnej jest najistotniejszą próbą zdefiniowania celów strategicznych i opracowania wskaźników dotyczących płci.

⁽⁵⁾ Skład EKES-u: 343 członków, w tym 81 (23,6 %) kobiet. W poszczególnych Grupach: Grupa I – 112 członków, w tym 22 kobiety (22,1 %); Grupa II – 120 członków, w tym 32 kobiety (26,8 %); Grupa III – 111 członków, w tym 27 kobiet (24,3 %).

⁽⁶⁾ COM(2006) 92 final oraz Dz.U. C 354 z 28.12.2010, ss. 1–7.

⁽³⁾ Dz.U. C 277 z 17.11.2009, ss. 102–108.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 351 z 15.11.2012, ss. 21–26.

2.4 Od roku 1996 UE wprowadzała dwutorowe podejście do kwestii równości płci: z jednej strony wdrażając środki szczegółowe mające na celu przewyżczenie dyskryminacji kobiet, a z drugiej uwzględniając aspekt płci (*gender mainstreaming*) podczas podejmowania decyzji politycznych (⁷).

2.5 EKES popiera zasadę, zgodnie z którą właściwa realizacja strategii „Europa 2020”, umożliwiająca skuteczne reagowanie na wyzwania związane z kryzysem, powinna być zgodna ze strategią na rzecz równości, gdyż obydwie te strategie wzajemnie się uzupełniają. Komitet zgadza się w tej kwestii z opinią wyrażoną przez PE. Europejski pakt na rzecz równości płci (2011–2020), przyjęty przez Radę w marcu 2011 r. (⁸), również wskazuje na ścisły związek obu tych strategii i wzywa do kompleksowego stosowania instrumentów umożliwiających wyjście z kryzysu.

3. Strategia „Europa 2020”: analiza problematyki płci

3.1 Równość płci nie została omówiona szczegółowo w tekście, nie została włączona do żadnej z inicjatyw przewodnich ani też nie wspomniano o niej w żadnym z pięciu wymiernych celów, z wyjątkiem wskaźnika zatrudnienia, w związku z którym wezwano do zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy. Stoi to w ogromnej sprzeczności z zasadami przedstawionymi w części wprowadzającej strategii „Europa 2020”, gdzie stwierdzono, że poszanowanie równouprawnienia jest jednym z podstawowych czynników umożliwiających wyjście z kryzysu, w tym samym stopniu co solidarność gospodarcza, społeczna i terytorialna, poszanowanie środowiska naturalnego i różnorodność kulturowa.

3.2 Różne instytucje europejskie, organizacje reprezentujące społeczeństwo obywatelskie i partnerzy społeczni z naciskiem podkreślali konieczność traktowania równości płci jako jednego z priorytetów nowej strategii działania i uznania jej za jeden z czynników kluczowych dla konkurencyjności i wzrostu gospodarczego. W opinii PE do tekstu należałoby włączyć zagadnienie pełnego udziału kobiet w rynku pracy i w szkoleniach zawodowych oraz program mający na celu eliminację różnic w wynagradzaniu mężczyzn i kobiet.

3.3 Sformułowanie strategii „Europa 2020” nie cieszyło się jednomyślnym poparciem i spotkało się z krytyką ze względu na zbyt ogólną treść, zbyt skomplikowaną strukturę i zbyt nie zajęcie się kwestiami gospodarczymi z pominięciem aspektów socjalnych. W odniesieniu do równości płci można zauważyć zdecydowane uwstecznienie w porównaniu z wcześniejszymi strategiami na rzecz zatrudnienia. Jedyny jasno wspomniany element – wskaźnik zatrudnienia kobiet – nie uwzględnia jakościowych aspektów zatrudnienia i różnych sytuacji wyjściowych

występujących na rynku pracy. Usunięto nawet podział wymiernych celów ze względu na płeć, który istniał w strategii lizbońskiej.

3.4 EKES jest zdania, że ani strategia „Europa 2020”, ani strategia na rzecz równości nie doprowadzą do realizacji wyznaczonych celów, jeżeli nie zostaną podjęte konkretne środki wpływające na poprawę środowiska społecznego i zatrudnienia kobiet. Należy koniecznie wspierać ilościowy i jakościowy potencjał kobiet w ramach poszczególnych działów strategii „Europa 2020”. Z braku konkretnych środków w obrębie siedmiu inicjatyw przewodnich niemożliwe będzie osiągnięcie postępów w realizacji priorytetów ustalonych w strategii; niemożliwe jest urzeczywistnienie inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu bez polityki w zakresie równości płci.

3.5 W krajowych planach reform poszczególnych państw członkowskich należy uznać wartość dodaną pracy kobiet dla gospodarki, na przykład tę, która wynikałaby z profesjonalizacji usług dla osób (⁹) i uwzględnić konkretne niedociągnięcia, z którymi spotykają się kobiety na rynku pracy (dostęp do pracy na wszystkich szczeblach dla kobiet w każdym wieku, rozwój kariery zawodowej, ciągłość zatrudnienia itd.), a także w społeczeństwie w związku ze wszystkimi aspektami życia społecznego, które w strategii na rzecz równości uznano za kluczowe. Aby wyjść z kryzysu i radzić sobie z nowymi wyzwaniami, w ramach realizacji strategii „Europa 2020” należy ustanowić konkretne programy, plany i środki umożliwiające postępy na polu równości płci. Nie jest to możliwe, o ile nie poznamy wpływu, jaki mogą mieć te środki na przewyżczenie z kryzysu w zależności od różnych sytuacji wyjściowych.

3.6 EKES wyraża troskę z powodu braku konkretnych środków oraz wskaźników dotyczących płci. Uniemożliwia to monitorowanie i ocenę postępów w realizacji strategii „Europa 2020” (lub ich braku) i pociąga za sobą to, że w ramach europejskiego semestru brak instrumentów niezbędnych do zwalczania nierówności uwzględniających różne sytuacje wyjściowe w zakresie płci w zależności od państwa, sektora i dziedziny.

3.7 Strategia „Europa 2020” powinna dostarczyć skutecznych narzędzi umożliwiających ocenę roli kobiet w rozwoju Unii oraz ich wartości dodanej z punktu widzenia życia społecznego, podkreślonych w opinii EKES-u (¹⁰), która zgadza się z wynikami badania przeprowadzonego podczas prezydentury szwedzkiej (¹¹). W badaniu tym podkreśla się między innymi, że równość na rynku pracy mogłaby zaowocować wzrostem produktu krajowego brutto (PKB) państw członkowskich o średnio 27 %.

(⁷) *Gender mainstreaming*: „Włączenie równości kobiet i mężczyzn do głównego nurtu polityki w taki sposób, by mężczyźni i kobiety czerpali z tego równe korzyści. Oznacza to konieczność przeanalizowania każdej z polityk, a także ich opracowywanie, realizację, monitorowanie i ocenę, tak by promować równość mężczyzn i kobiet”, Komisja Europejska, podręcznik EQUAL.

(⁸) Dz.U. C 155 z 25.5.2011, ss.10–13.

(⁹) Dz.U. C 21/39 z 21.1.2011, s. 39.

(¹⁰) Dz.U. C 318 z 23.12.2009, ss. 15–21.

(¹¹) *Gender equality, economic growth and employment*, Åsa Löfström <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3988&langId=en>

4. Priorytety strategii na rzecz równości kobiet i mężczyzn (2010–2015)

4.1 Przyjęta w roku 2010 strategia na rzecz równości deklaruje ścisły związek ze strategią „Europa 2020” w odniesieniu do wszystkich aspektów i inicjatyw przewodnich, szczególnie jeżeli chodzi o projektowanie i wdrażanie właściwych środków krajowych, dzięki wsparciu technicznemu, funduszom strukturalnym lub podstawowym instrumentom finansowania, takim jak siódmy program ramowy w zakresie badań. W kontekście wytycznych dotyczących zatrudnienia oraz oceny polityk krajowych Komisja będzie ściśle monitorować realizację tej strategii, by zminimalizować nierówności i ułatwić włączenie społeczne kobiet.

4.2 Strategia odnosi się również do roli mężczyzn w propagowaniu równości płci i wskazuje na ich zaangażowanie jako istotny element umożliwiający wprowadzenie niezbędnych zmian w rolach społecznych kobiet i mężczyzn, zarówno w życiu rodzinnym, jak i zawodowym.

4.3 Strategia na rzecz równości omawia szczegółowo działania odpowiadające pięciu priorytetowym dziedzinom określonym w Karcie kobiet oraz zawiera jeden rozdział poświęcony zagadnieniom przekrojowym. Dziedziny te to: a) równa niezależność ekonomiczna; b) równa płaca za tę samą pracę lub za pracę równej wartości; c) równość w procesach decyzyjnych; d) godność, integralność i eliminacja przemocy uwarunkowanej płcią; e) równość płci w polityce zewnętrznej; f) kwestie horyzontalne (role przypisywane płciom, ustawodawstwo, zarządzanie problematyką równości płci oraz narzędzia służące jej zapewnieniu).

4.4 EKES zgadza się z Komisją, która twierdzi, że należy w pełni zmobilizować instrumenty unijne, takie jak jednolity rynek, pomoc finansowa i narzędzia polityki zewnętrznej, by stawić czoła problemom i osiągnąć cele strategii „Europa 2020”, ale uznaje także za niezbędne monitorowanie zgodności między stosowaniem zasad określonych w strategii na rzecz równości a stosowaniem podstawowych instrumentów strategii „Europa 2020”, zwłaszcza siedmiu inicjatyw przewodnich i zawartych w tej strategii wytycznych, tym bardziej, że będą one realizowane zarówno na szczeblu unijnym, jak i w poszczególnych państwach członkowskich.

5. Problematyka płci w siedmiu inicjatywach przewodnich⁽¹²⁾

5.1 Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia

5.1.1 EKES w swojej opinii „Roczna wizja wzrostu gospodarczego”⁽¹³⁾ podkreślił już między innymi konieczność położenia większego nacisku na kwestię jakości nowo tworzonej miejsc pracy. W chwili obecnej, wskutek kryzysu i jego następstw gospodarczych i społecznych, instytucje europejskie i państwa członkowskie powinny ze swojej strony starać się zagwarantować dalsze postępy w tej dziedzinie.

5.1.2 EKES uważa, że do realizacji tej inicjatywy konieczne jest uwzględnienie aktualnej sytuacji kobiet na rynku pracy, gdyż – choć obecnie stanowią one 44 % ludności czynnej zawodowo – ich sytuacja nadal jest gorsza od sytuacji mężczyzn na różnych płaszczyznach: niższy wskaźnik zatrudnienia, różnice w wynagrodzeniu, koncentracja lub brak kobiet w zależności od sektora, niewielki udział w tworzeniu nowych przedsiębiorstw,

praca w niepełnym wymiarze godzin (75 % ogółu), umowy na czas określony, brak odpowiednich struktur opieki nad dziećmi, trudności w realizacji kariery zawodowej, niewielka reprezentacja kobiet na najbardziej odpowiedzialnych stanowiskach, zarówno gospodarczych, jak i politycznych, nierówny dostęp do różnych specjalności w kształceniu, szkoleniu zawodowym i na studiach wyższych.

5.1.3 Wskaźnik zatrudnienia kobiet wzrósł z 51 % w roku 1997 do 62 % w roku 2011, przy czym wzrost ten skupił się głównie w sektorach bardzo sfeminizowanych i mocno dotkniętych przez środki dostosowawcze. Kryzys gospodarczy, który dotknął Unię Europejską, choć w różny sposób dotyka poszczególne państwa, generalnie pogarsza sytuację kobiet i zagraża i tak niewielkim postępowi w kwestii równouprawnienia między mężczyznami i kobietami. EKES jest zdania, że należy przedsięwziąć niezbędne środki wsparcia, by w momencie wyjścia z kryzysu nierówności na rynku pracy nie okazały się większe niż uprzednio.

5.1.4 Europejski Fundusz Społeczny w szczególnie sposób powinien planować, monitorować i oceniać wszystkie działania podejmowane przez państwa członkowskie, czuwając nad tym, by zagwarantować postępy w realizacji strategii na rzecz równości.

5.2 Mobilna młodzież

5.2.1 Ta inicjatywa dotyczy przede wszystkim dwóch dziedzin: zatrudnienia i szkoleń. Jej zawartość jest zatem ściśle powiązana z poprzednią inicjatywą, gdyż wzmacnia mobilność w ramach szkoleń, modernizację szkolnictwa wyższego, uznanie i walidację uczenia się formalnego i pozaformalnego oraz oferuje lepsze gwarancje skutecznych i trwałych inwestycji w kształcenie i szkolenia zawodowe.

5.2.2 EKES uznaje, że jeden z najbardziej niepokojących elementów to wskaźnik bezrobocia wśród młodzieży w Europie. Obecnie wynosi on już 20 %. Ponadto odsetek bezrobotnych młodych kobiet, zwłaszcza tych o niskich kwalifikacjach, jest jeszcze wyższy.

5.2.3 Wpływ macierzyństwa na rynek pracy jest zdecydowanie inny niż wpływ rodzicielstwa wśród mężczyzn. Pracuje jedynie 64,7 % kobiet mających dzieci poniżej 12. roku życia, a mężczyzn – 89,7 %. Różnice te wzrastają wraz z liczbą dzieci. Brak struktur wychowania przedszkolnego i brak równowagi w podziale prac domowych stanowią główny problem, jeżeli chodzi o godzenie życia zawodowego z osobistym, i zarazem poważną przeszkodę dla awansu zawodowego kobiet.

5.2.4 Przyjęte przez Radę na spotkaniu w Barcelonie w roku 2002 cele dotyczące dostępności struktur wychowania przedszkolnego zostały osiągnięte jedynie przez kilka państw członkowskich, a w obecnej sytuacji – przy cięciach budżetowych w sektorze tego rodzaju usług publicznych – istnieje ryzyko, że stan ten jeszcze się pogorszy.

5.2.5 Kolejne zatrważające dane dotyczą odsetka młodych kobiet, które nie uczą się, nie pracują ani nie uczestniczą w szkoleniach (NEET). Według Eurostatu sytuacja ta dotyczy 20 % kobiet i tylko 13 % mężczyzn. Zmniejszenie odsetka wczesnego kończenia nauki jest kolejnym celem strategii „Europa 2020”, który znalazł swoje miejsce w ramach tej inicjatywy.

⁽¹²⁾ EKES wydał opinie dotyczące każdej z tych inicjatyw z osobna.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 132 z 3.5.2011, ss. 26–28.

5.2.6 EKES uważa, że do realizacji tej inicjatywy przewodniej konieczne jest uwzględnienie obecnej sytuacji młodych kobiet w trudnej sytuacji z różnych punktów widzenia, a mianowicie – prócz tych wspomnianych powyżej – takich jak: niski poziom wykształcenia zasadniczego, mniejszy dostęp do szkoleń zawodowych, których wymaga nowe społeczeństwo oparte na wiedzy, niedostateczne uznanie kompetencji, brak orientacji zawodowej i problemy finansowe dotyczące te kobiety, które starają się założyć własne przedsiębiorstwo lub prowadzić działalność gospodarczą. Wszystko to wymaga wdrożenia środków skupionych przede wszystkim na młodzieży.

5.3 Europejska platforma zwalczania ubóstwa

5.3.1 Inicjatywa ta proponuje: opracować i wdrożyć programy propagujące innowacje społeczne na rzecz osób w trudnej sytuacji społecznej, przede wszystkim poprzez dostęp do innowacyjnego kształcenia, szkoleń i możliwości zatrudnienia wśród społeczności znajdujących się w niekorzystnej sytuacji; walczyć z dyskryminacją (np. osób niepełnosprawnych) oraz opracować nowy program na rzecz integracji migrantów i umożliwienia im pełnego wykorzystania własnego potencjału. Proponuje również ocenić adekwatność i trwałość systemów ochrony socjalnej i systemów emerytalnych oraz znaleźć sposoby zapewnienia lepszego dostępu do systemów opieki zdrowotnej. EKES podchodzi z rezerwą do koncepcji innowacji społecznych. W dziedzinie tej eksperymenty są ze swej natury fragmentaryczne i ich efekty są trudne do przełożenia na inne obszary, a ponadto przywołuje się w niej zarówno ustawodawczą zasadę pomocniczości jak i socjologiczne pojęcie „sprawiedliwości”. Lokalne reagowanie na potrzeby wyrażane przez niewielką grupę może być użyteczne, lecz nie zastąpi równości i sprawiedliwości, które zapewniają duże, zbiorowe systemy zabezpieczenia społecznego ⁽¹⁴⁾.

5.3.2 Zgodnie ze strategią „Europa 2020” państwa członkowskie będą musiały: określić i wdrożyć środki dostosowane do szczególnych uwarunkowań grup narażonych na konkretne ryzyko oraz w pełni rozwinąć systemy ochrony socjalnej i systemy emerytalne, by zagwarantować właściwe wsparcie dochodu oraz dostęp do opieki zdrowotnej, co służy zapewnieniu spójności społecznej. Wzrost wskaźników bezrobocia i bierności zawodowej, brak bezpieczeństwa ekonomicznego, niskie wynagrodzenia, działania oszczędnościowe i cięcia w świadczeniach socjalnych oraz świadczeniach rodzinnych w szczególności dotyczą kobiety. Przede wszystkim kobiety pracujące, gdyż w sektorze publicznym i sektorze usług, w których zmniejsza się liczbę etatów, znaczna część zatrudnionych to właśnie kobiety. Jednak kobiety tracą podwójnie jako obywatelki i użytkowniczki, jeżeli weźmiemy pod uwagę, że cięcia w finansowaniu usług świadczonych w interesie ogólnym dotyczą znowu głównie kobiety, gdyż to zwłaszcza one korzystają z tych usług.

5.3.3 W Europie ponad 70 % pracowników otrzymujących niskie wynagrodzenie to kobiety. W większości państw członkowskich 17 % kobiet żyje w ubóstwie, wraz z 15 % mężczyzn, co również stanowi powód do niepokoju. Ubóstwo i wykluczenie społeczne wiążą się z wyłączeniem z rynku pracy. Z tego względu przerwy między okresami zatrudnienia i niestabilne zatrudnienie, tak częste wśród kobiet, zwłaszcza tych, które mają niewielkie kwalifikacje, przynoszą natychmiastowe ujemne skutki, a także negatywne konsekwencje w średniej i długiej perspektywie.

5.3.4 Rodzice samotnie wychowujący dzieci, wdowy, kobiety niepełnosprawne, ofiary przemocy domowej, kobiety w późnym wieku oraz emigrantki szczególnie cierpią w związku z cięciami budżetowymi i kryzysem oraz są bardziej zagrożeni wykluczeniem społecznym ze względu na brak ochrony i wsparcia skierowanego konkretnie do nich.

5.4 Europejska agenda cyfrowa

5.4.1 Jej celem jest propagowanie dostępu do technologii informacyjnych, zwłaszcza do internetu, i korzystania z nich przez wszystkich obywateli europejskich, poprzez programy służące podnoszeniu umiejętności informatycznych i ułatwianiu dostępu do sieci.

5.4.2 By to osiągnąć, państwa członkowskie powinny opracować strategię na rzecz szybkiego internetu i skupić finansowanie publiczne, w tym środki z funduszy strukturalnych, na sektorach nieobjętych w całości prywatnymi inwestycjami, a także promować rozwój nowoczesnych usług on-line (takich jak administracja elektroniczna, e-zdrowie, inteligentny dom, umiejętności informatyczne, bezpieczeństwo) i korzystanie z nich ⁽¹⁵⁾.

5.4.3 EKES wyraża troskę z powodu braku danych statystycznych uwzględniających płeć, gdyż nie pozwala to poznać sytuacji kobiet w sektorach zawodowych powiązanych z nowymi technologiami oraz danych dotyczących korzystania z tych technologii. Ważne byłoby przeprowadzenie stosownych badań dotyczących sytuacji kobiet, również jako osób korzystających z usług, by lepiej ukierunkować informacje i szkolenia, o których mowa w strategii „Europa 2020”.

5.5 Unia innowacji

5.5.1 Ta inicjatywa ma na celu między innymi promowanie i wzmacnianie związków między kształceniem, przedsiębiorstwami, badaniami naukowymi i innowacjami oraz propagowanie przedsiębiorczości. Państwa członkowskie powinny zreformować krajowe i regionalne systemy prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, aby sprzyjały one rozwijaniu doskonałości i inteligentnej specjalizacji, promować wydatki na wiedzę, zacieśnić współpracę między uczelniami, społecznościami badawczą i biznesem, zapewnić odpowiednią liczbę absolwentów wydziałów matematycznych i inżynierskich oraz wprowadzić do programów szkolnych elementy kreatywności, innowacji i przedsiębiorczości.

5.5.2 Kobiety mogą i powinny odgrywać istotną rolę w tym procesie. W roku 2010 około 60 % dyplomów uniwersyteckich zostało uzyskanych przez kobiety, co niestety nie ma odzwierciedlenia w pozycji tych kobiet na rynku pracy. Z drugiej strony kobiety zakładają obecnie jedną trzecią nowo tworzonych przedsiębiorstw, stanowią 13,7 % członków zarządu dużych firm notowanych na giełdzie, lecz tylko 3 % piastuje stanowisko prezesa zarządu.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 143 z 22.5.2012, ss. 88–93.

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 318 z 29.10.2011, ss. 9–18.

5.5.3 W większości państw nadal istnieje segregacja pozioma według płci zgodnie z kierunkiem kształcenia: nauki ścisłe, nauki inżynierskie, matematyka, zawody techniczne. Te kierunki kształcenia stanowią ponadto środowisko, w którym najczęściej dochodzi do współpracy między osobami na odpowiedzialnych stanowiskach w świecie biznesu i badań; szczególnie dotyczy to studiów podyplomowych i doktoranckich, do których kobiety mają mniejszy dostęp. Z tego względu EKES uważa za konieczne podjęcie środków eliminujących te przeszkody.

5.5.4 Kobiety są nadal niedostatecznie reprezentowane w sferach decyzyjnych świata nauki, podobnie jak w sferach decyzyjnych przedsiębiorstw i usług. Na wyższych uczelniach zajmują tylko 18 % najwyższych stanowisk. Należy zapewnić kobietom możliwości poczynienia postępów w zakresie zatrudnienia i uzyskiwania środków na badania, co zwiększyłoby potencjał trwałego rozwoju europejskiego społeczeństwa.

5.6 Europa efektywnie korzystająca z zasobów

5.6.1 Ta inicjatywa zaleca przyjąć i zrealizować zmieniony Plan działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii i promować podstawowy program na rzecz efektywnego korzystania z zasobów (wspierając zarówno MŚP, jak i gospodarstwa domowe) z wykorzystaniem funduszy strukturalnych i innych, aby pozyskać nowe środki w oparciu o już działające i bardzo skuteczne innowacyjne modele programów inwestycyjnych. Powinno to przyczynić się do zmiany wzorców produkcji i konsumpcji.

5.6.2 Energetyka i ochrona środowiska nie są kwestiami niezależnymi od płci: zużycie energii, dostęp do wody pitnej, recykling, źródła ciepła dla ogrzewania gospodarstwa domowego i przygotowywania posiłków, poszanowanie środowiska i troska o jego ochronę to przykłady pokazujące, że w tych dziedzinach kobiety odgrywają zasadniczą rolę. Nie do pomyślenia są zmiany wzorców konsumpcji bez opracowania konkretnych środków opartych na poznaniu faktycznej sytuacji i skierowanych do konkretnych odbiorców, w tym przede wszystkim do kobiet.

5.6.3 Zgodziła się z tym Rada ds. Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Ochrony Konsumentów (EPSCO) w konkluzjach z czerwca 2012 r., w których podkreśliła zasadnicze znaczenie kobiet dla zrównoważonego rozwoju. EKES popiera zawarty w tych konkluzjach pogląd, że kobiety mogą w zasadniczy sposób wpływać na podejmowanie decyzji mających znaczenie dla środowiska, zwłaszcza decyzji w dziedzinie zmiany klimatu. Nowa i dynamicznie się rozwijająca zielona gospodarka – sektor kluczowy dla rozwoju i dla tworzenia miejsc pracy – jest dla kobiet nową okazją do odegrania kluczowej roli i do trwałej poprawy ich sytuacji osobistej i ekonomicznej.

5.6.4 W sektorze przedsiębiorstw dyskryminacja wertykalna nadal osiąga wysoki poziom. Choć kobiety zajmują obecnie około 33 % stanowisk menedżerskich, w porównaniu z 31 %

w roku 2001, w większości są to stanowiska w sektorze usług i handlu. Kobiety są o wiele mniej obecne w przemyśle wytwórczym, budownictwie i energetyce.

5.6.5 Niewiele przeprowadzono badań i niewiele jest danych umożliwiających poznanie sytuacji płci oraz środków koniecznych, by zwiększyć udział kobiet w zrównoważonym rozwoju. EKES uważa, że ważne są inwestycje, ale także edukacja, by przezwyciężyć stereotypy, zaproponować rozwiązania i promować działania pozytywne, ze względu na to, że sektor ten cechuje wzrost, a jeżeli sytuacja wyjściowa wiąże się z dyskryminacją, istnieje ryzyko pogłębiania się różnic społecznych.

5.6.6 Jednym z priorytetów strategii na rzecz równości są stosunki zewnętrzne UE: z jednej strony programy współpracy z sąsiednimi regionami w ramach polityki sąsiedztwa, zwłaszcza z regionem śródziemnomorskim, a z drugiej udział UE w forach ogólnosiwiatowych. Imigrantki z państw trzecich, imigrantki z państw Unii Europejskiej oraz te pochodzące z krajów sąsiadujących wymagają szczególnej uwagi. Troską napawa porażka szczytu „Rio+20” w dziedzinie zrównoważonego rozwoju i praw kobiet. W krytycznych kwestiach, takich jak związek między zdrowiem a prawami seksualnymi i reprodukcyjnymi, prawami kobiet do własności ziemi i jej dziedziczenia, zmiana klimatu i ekologiczne miejsca pracy, nie osiągnięto żadnych postępów.

5.7 Polityka przemysłowa w erze globalizacji

5.7.1 Ta inicjatywa przewodnia odgrywa zasadniczą rolę, jeśli chodzi o wdrażanie aspektów problematyki płci omówionych w strategii na rzecz równości; przejrzystość wynagrodzeń, inicjatywy dotyczące równej płacy, zachęcanie kobiet do wykonywania zawodów „nietradycyjnych” to niektóre spośród kluczowych działań zaproponowanych w tej strategii i pozostających w synergii z inicjatywą przewodnią.

5.7.2 W Europie różnice w wynagrodzeniu mężczyzn i kobiet wynoszą średnio 17 %, przy czym w zależności od państwa mogą one sięgać od 5 % nawet do 31 %. Istnieje kilka powiązanych ze sobą czynników, które powodują taką sytuację: między innymi mniejsza wartość przyznawana pracy w sektorach sfeminizowanych, silna segregacja zawodowa, przerwy w karierze zawodowej z różnych przyczyn. W dobie kryzysu następuje dodatkowe pogorszenie tej sytuacji.

5.7.3 Rozdźwięk między wskaźnikiem zatrudnienia a wynagrodzeniem w niektórych przypadkach się zmniejszył, ale – niestety – nie jest to skutek postępów w zatrudnianiu kobiet ani podwyżki ich wynagrodzeń, lecz zmniejszenia – w związku z kryzysem – popytu na pracę w sektorach, w których dominują mężczyźni (budownictwo, przemysł wytwórczy, sektor finansowy). EKES przypomina, że zgodnie z postanowieniami TFUE jednym z celów integracji europejskiej jest „poprawa warunków życia i pracy, tak aby umożliwić ich wyrównanie z jednoczesnym zachowaniem postępu”⁽¹⁶⁾, i to w odniesieniu do wszystkich.

⁽¹⁶⁾ Art. 151 TFUE.

5.7.4 EKES uważa, że niezbędne są środki służące naprawie gospodarczej sektorów mających trudności oraz – w tym samym czasie – środki zwalczania segregacji zawodowej. Chodzi szczególnie o zwiększenie udziału kobiet w naukach ścisłych, zawodach technicznych, inżynierii i matematyce. Z drugiej strony konieczne są też środki służące lepszemu uznaniu sektorów mocno sfeminizowanych, takich jak prowadzenie domu, usługi zdrowotne i opieka nad innymi osobami.

6. Problematyka płci w krajowych programach reform i w europejskim semestrze

6.1 Europejski semestr odnoszący się do koordynacji polityki gospodarczej jest nowym instrumentem uzgodnionym przez państwa członkowskie dla nadzoru nad realizacją strategii „Europa 2020”. Europejski pakt na rzecz równości płci zaleca włączenie perspektywy równości płci i propagowania polityki równości płci do opracowywania i realizacji krajowych programów reform. Wzywa również Komisję i Radę do zastosowania perspektywy płci w rocznej analizie wzrostu gospodarczego, konkluzjach i zaleceniach dla poszczególnych państw.

6.2 W kwietniu 2012 r. dwanaście państw członkowskich otrzymało wspomniane zalecenia, do których włączono aspekt płci, w ramach krajowych planów działania. Komisja zaproponowała

konkretne reformy, które popiera EKES, w dziedzinach zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, poprawy dostępności i jakości opieki nad dziećmi oraz szkół otwartych przez cały dzień, a także opieki nad osobami w podeszłym wieku i opieki nad osobami pozostającymi na utrzymaniu.

6.3 Większość tych zaleceń ma na celu zwiększenie odsetka zatrudnionych kobiet, nie uwzględnia jednak przeszkód, które stoją przed możliwościami zagwarantowania pracy wysokiej jakości i które są związane z wynagrodzeniem, warunkami pracy i wyrównaniem obowiązków domowych w stosunku do mężczyźn. Tylko jednemu państwu – Austrii – zalecono, by zajęło się różnicami w wynagrodzeniu ze względu na płeć, mimo że różnice te występują we wszystkich państwach członkowskich.

6.4 Jeszcze większą troskę EKES-u budzi fakt, że niektóre z zaleceń mogą mieć negatywne skutki dla równości płci. Chodzi zwłaszcza o te zalecenia, które odnoszą się do reformy systemu emerytalnego, propozycji przeglądu mechanizmów ustalania wysokości płac oraz rent i emerytur, a także podwyższenia wieku emerytalnego bez uwzględnienia długości życia w dobrym zdrowiu i propozycji wprowadzenia ulg podatkowych dotyczących drugiego dochodu w rodzinie.

Bruksela, 17 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Piractwo morskie: wzmacnić reagowanie UE” (opinia z inicjatywy własnej)

(2013/C 76/03)

Sprawozdawca: **Anna BREDIMA**

Dnia 12 lipca 2012 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

„Piractwo morskie: wzmacnić reagowanie UE”

(opinia z inicjatywy własnej).

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 26 listopada 2012 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 147 do 1 – 8 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski

1.1 Europejskie społeczeństwo obywatelskie nie ma jeszcze pełnej świadomości tego, jak poważnym problemem jest piractwo morskie. EKES pragnie uwrażliwić społeczeństwo obywatelskie i europejską opinię publiczną na tę kwestię, by zmobilizować państwa członkowskie i instytucje UE do konkretnych działań mających na celu wyeliminowanie tego zjawiska. W 2011 r. Światowy Dzień Morza poświęcono walce z piractwem. Wielowymiarowy charakter tego problemu będzie wymagać całościowych, a nie fragmentarycznych i doraźnych działań. Piractwo nie jest odległym zjawiskiem występującym gdzieś na Oceanie Indyjskim, które dotyka wyłącznie atakowane statki i ich marynarzy. Wywiera ono również wieloraki wpływ na europejskich konsumentów i podatników i nie jest bynajmniej „objawem, z którym można nauczyć się żyć”.

EKES zaleca, by instytucje i państwa członkowskie UE wykazały się wolą polityczną i wypracowały trwałe rozwiązanie problemu piractwa.

1.2 UE ma wyjątkowy zestaw narzędzi obejmujący takie rozwiązania jak m.in. pomoc na rzecz wymiany handlowej, pomoc rozwojową, obecność sił wojskowych, budowanie państwowości i odbudowę.

1.3 EKES przyjmuje z zadowoleniem decyzje Rady Bezpieczeństwa ONZ i UE w sprawie przedłużenia do grudnia 2014 r. operacji wojskowej Unii Europejskiej mającej na celu udział w powstrzymywaniu, zapobieganiu i zwalczaniu aktów piractwa i rozboju u wybrzeży Somalii oraz w sprawie poszerzenia obszaru tej operacji na wschód i południe Oceanu Indyjskiego oraz wzdłuż somalijskiej linii brzegowej. Uważa, że morskimi siłom operacyjnym UE należy nadać większy mandat obejmujący zaostrome zasady zaangażowania. Apeluje o silne zaangażowanie, jeżeli chodzi o liczbę statków, jaką państwa członkowskie UE wysyłają podczas tej operacji.

1.4 Bardzo istotne jest niedawne powiązanie umowy w sprawie współpracy regionalnej w zakresie walki z piractwem

i rozbojem przy użyciu broni w Azji (ReCAAP) z kodeksem postępowania z Dżibuti oraz zawarcie umów dwustronnych w sprawie postępowania karnego wobec piratów między UE a Kenią, Seszelami, Mauritiumem i innymi krajami.

1.5 EKES popiera rozpoczęcie przez Europejską Służbę Działań Zewnętrznych (ESDZ) misji dotyczącej budowania regionalnych zdolności morskich. EUCAP NESTOR pomagać będzie krajom leżącym w Rogu Afryki w opracowaniu głównego planu zwalczania piractwa i odpowiednich przepisów, a także we wspieraniu potencjału straży przybrzeżnej.

1.6 EKES wnosi, by państwa członkowskie UE, kraje uczestniczące w procesie akcesyjnym i kraje, które podpisały układ o stowarzyszeniu z UE, występowały na drogę sądową przeciwko piractwu i piratom na morzu pełnym, zgodnie z art. 105 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 10 grudnia 1982 r.

1.7 EKES zachęca statki do stosowania zmienionych sprawdzonych rozwiązań tego sektora w zakresie zwalczania piractwa (BMP 4), dotyczących środków ochrony własnej na pokładzie. EKES zaleca państwom członkowskim, które mają zamiar zezwolić na zatrudnianie prywatnych, wykwalifikowanych i uzbrojonych strażników w celu ochrony statków narażonych na niebezpieczeństwo, by uczyniły to zgodnie z odpowiednimi wytycznymi Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) oraz by określiły ścisłe ramy prawne, w tym zakres odpowiedzialności kapitana statku, zwłaszcza w wypadku otwarcia ognia. Korzystanie z usług prywatnych uzbrojonych strażników nie jest odrębnym rozwiązaniem, nie powinno stać się normą i stanowi uzupełnienie BMP. Zachęca się państwa członkowskie do organizowania konwojów eskortowanych przez siły zbrojne i do zaangażowania stacjonujących na lądzie jednostek wojskowych (oddziałów ochrony okrętów) pod auspicjami ONZ, które byłyby w stanie wejść na pokład statku podczas przekraczania obszaru wysokiego ryzyka.

1.8 EKES wyraża sprzeciw wobec ograniczenia wypłaty okupu, gdyż miałyby to skutki przeciwne do zamierzonych i jeszcze bardziej narażaliby zakładników. Okup jest nadal instrumentem zapewniającym bezpieczny powrót marynarzom, których wykorzystuje się jako żywe tarcze. EKES potępia torturowanie marynarzy i wykonywanie na nich egzekucji jako sposób wywierania presji w celu uzyskania okupu.

1.9 EKES uważa, że kluczem do rozwiązania problemu piractwa jest wytropienie i ukrócenie związanego z tym ruchu kapitału. Z zadowoleniem przyjmuje skoncentrowanie się na finansistach i koordynację baz danych w celu pogłębienia wiedzy na temat modelu biznesowego piractwa. W UE trzeba sporządzić czarną listę instytucji finansowych zaangażowanych w pranie pieniędzy pochodzących z piractwa. W tym względzie na uznanie zasługuje działalność Europolu i Eurojustu.

1.10 EKES apeluje do instytucji UE, by zajęły się eskalacją rozboju na morzu (ARAS) oraz kradzieży ropy w Afryce Zachodniej i w Zatoce Gwinejskiej. Zważywszy, że model funkcjonowania ARAS znacznie się różni od modelu funkcjonowania somalijskich piratów, należy pomóc w przedsięwzięciu specjalnych środków dla tego regionu. Na obszarach Oceanu Indyjskiego zagrożonych piractwem każdego dnia jest przewożone 3 mln baryłek ropy naftowej i 50 % światowego transportu kontenerowego.

1.11 EKES podkreśla pilną potrzebę uwolnienia 218 marynarzy przetrzymywanych obecnie w charakterze zakładników i zachęca do szkolenia zawodowego marynarzy z samoobrony oraz do przeszkolenia personelu ośrodków zdrowia marynarzy przetrzymywanych w charakterze zakładników. Trzy konwencje międzynarodowe (konwencja STCW z 2010 r. dot. wyszkolenia marynarzy, wydawania im świadectw oraz pełnienia wacht, Międzynarodowy kodeks ochrony statków i obiektów portowych tzw. kodeks ISPS z 2004 r. oraz Konwencja o pracy na morzu MLC z 2006 r.), stanowią podstawę prawną szkolenia przed wejściem na pokład, musztry i ćwiczeń na pokładzie, repatriacji, odszkodowania, ustalenia związków rodzinnych i opieki nad marynarzami po uwolnieniu. EKES wzywa UE do umocnienia tych konwencji i sporządzenia nowych kompleksowych wytycznych dotyczących dobrego stanu psycho-fizycznego marynarzy, którzy padli ofiarą piractwa lub którzy mogą paść jego ofiarą, i ich rodzin. UE powinna odgrywać wiodącą rolę we wprowadzaniu zmian do tych konwencji międzynarodowych, by uwzględnić środki dla marynarzy przetrzymywanych w charakterze zakładników.

1.12 Wybory 20 sierpnia 2012 r. były kluczowym wydarzeniem w historii Somalii, która jest państwem upadłym. EKES zobowiązuje się do współpracy nad przyszłymi działaniami UE poprzez wspomaganie procesu budowania jej społeczeństwa obywatelskiego, podobnie jak w innych krajach afrykańskich.

1.13 EKES wnosi, by w ramach skoordynowanych działań UE część pomocy rozwojowej lub innych środków na programy szkoleniowe dla młodych ludzi przygotowujące ich do zawodu rybaka przeznaczono na propagowanie zrównoważonego rolnictwa i przedsiębiorczości. Godziwe warunki życia dla młodych Somalijszyków mogą zmniejszyć atrakcyjność piractwa.

2. Wielowymiarowość problemu piractwa

2.1 Złożony charakter piractwa

2.1.1 Po pięciu latach od eskalacji pirackich ataków na statki handlowe w Zatoce Adeńskiej i Basenie Somalijskim, a także na Morzu Arabskim i Oceanie Indyjskim dane statystyczne mogą stwarzać mylne wrażenie, że udało się rozwiązać problem piractwa. Oznaczałoby to, że ignoruje się efekt naśladownictwa i eskalację piractwa w Afryce Zachodniej. Jest to zjawisko występujące niestety na całym świecie, również w Indonezji, Cieśninie Malakka, Cieśninie Singapurskiej, Ameryce Południowej oraz na Morzu Południowochińskim. Dane liczbowe w chwili obecnej (stan na 24 września 2012 r.) wskazują na 50 wypadków piractwa w Somalii, 34 w Zatoce Gwinejskiej i 51 w Indonezji.

2.1.2 Wykorzystanie statków baz umożliwiło piratom zwiększenie swej skuteczności. Wciąż zmieniająca się taktyka, sprzęt ułatwiający identyfikację celów oraz narzędzia umożliwiające włamanie się do cytadeli na statkach sprawiły, że stali się oni bardziej agresywni, lepiej przygotowani technicznie i brutalni, co czasami prowadzi do śmierci marynarzy.

2.1.3 Piractwo jest na początku problemem morskim, a później przeradza się w problem humanitarny, handlowy i globalny, wpływając na konsumentów na całym świecie. Jego koszty mogą wzrosnąć w wypadku przerwania łańcucha dostaw towarów i energii, jeżeli wspólnota międzynarodowa nie zajmie się skutecznie działalnością piratów lub związki zawodowe marynarzy odmówią żeglugi na zagrożonych obszarach. Co roku osiemnaście tysięcy statków przepływa przez te obszary. Piractwo w Zatoce Adeńskiej i w Rogu Afryki jest zagrożeniem strategicznym dla UE, gdyż wpływa na ruch w głównym korytarzu Europa-Azja. Przedsiębiorstwa coraz częściej korzystają z drogi morskiej wokół Przylądka Dobrej Nadziei, by uniknąć Kanału Sueskiego. Piractwo stało się bardzo dochodową działalnością przestępczą, a także atrakcyjną pracą dla młodych ludzi w tym regionie. Jego koszt jest nieproporcjonalny do liczby zaangażowanych piratów (w Somalii ok. 1 500). Piractwo utrudnia pomoc żywnościową UE w chwili, gdy ofiary suszy w Afryce najbardziej jej potrzebują. Obecność marynarki na Oceanie Indyjskim porównuje się do „patrolowania obszaru Europy za pomocą 20 samochodów policyjnych”.

2.1.4 Bezkarność aktów piractwa i podważanie międzynarodowego porządku publicznego (Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 1982 r.) są niedopuszczalne, a UE musi wykazać się silną wolą polityczną, by wyeliminować to zjawisko. Grupa kontaktowa ONZ ds. piractwa u wybrzeży Somalii doprowadziła do ustanowienia światowej strategii, w tym środków zapobiegawczych i odstraszających, a także wskazówek operacyjnych dotyczących lepszej koordynacji sił morskich, postępowania karnego wobec piratów oraz tropienia ich zasobów finansowych.

2.1.5 UE, która kontroluje 40 % żeglugi światowej, nie może sobie pozwolić na niekontrolowaną eskalację piractwa. Jak stwierdził komisarz ds. transportu Siim Kallas: „Piractwo na morzu jest prawdziwym zagrożeniem dla polityki transportowej UE”. Ponadto zagraża ono handlowi zagranicznemu, dostawie energii, bezpieczeństwu energetycznemu, samopoczuciu marynarzy oraz przekazywaniu pomocy humanitarnej UE.

2.2 Koszt ludzki piractwa

2.2.1 W 2011 r. zamordowanych zostało więcej niż 7 marynarzy, a 39 zostało zranionych przez piratów. W 2012 r. (dane na dzień 24 września 2012 r.) w 225 atakach i 24 porwaniach na całym świecie zamordowano 6 marynarzy, a 448 przetrzymywano jako zakładników. Dnia 30 czerwca 2012 r. w Somalii piraci porwali 11 statków z 218 marynarzami w charakterze zakładników. Od 2007 r. w wypadkach związanych z piractwem u wybrzeży Somalii zginęło 43 marynarzy, a 2 653 zostało pojmanych w charakterze zakładników.

2.2.2 Międzynarodowe stowarzyszenia armatorów i marynarzy (np. Międzynarodowa Izba Żegluga – ICS, Stowarzyszenia Armatorów Wspólnoty Europejskiej – ECSA, Europejska Federacja Pracowników Transportu – ETF, Forum Armatorów Azjatyckich – ASF, ugrupowanie 31 międzynarodowych organizacji przemysłu morskiego SOS „Save our Seafarers”) połączyły swe siły w celu podniesienia świadomości ludzkich i gospodarczych kosztów piractwa za pośrednictwem mediów, a także zwracając się do polityków i przemysłu na najwyższym szczeblu. Dnia 24 maja 2012 r. Forum Armatorów Azjatyckich ujawniło, że w ciągu ostatnich 7 lat na około 200 statkach porwanych przez Somalijszyków 62 marynarzy zginęło, a 4 000 zostało porwanych w charakterze zakładników. Chociaż po raz pierwszy od 5 lat (2007–2012) ataki piratów na Oceanie Indyjskim zmalały, w ciągu ostatnich 2 lat liczba zabitych marynarzy wzrosła trzykrotnie (Sułtan AHMED BIN SULAYEM, przewodniczący rady nadzorczej DP World, 30 czerwca 2012 r.). Nie można jednak popadać w samozadowolenie.

2.2.3 Droga do zahamowania piractwa jest zapobieganie przestępstwom, a nie zaprzestanie płatności, które zapewniają wolność ich ofiarom. Śmierci marynarzy nie można akceptować jako strat wśród ludności cywilnej powstałych na skutek wojny z piractwem (Nautilus International).

2.3 Koszt gospodarczy piractwa

2.3.1 Warto zwrócić uwagę na dwa sprawozdania dotyczące ekonomiki piractwa:

2.3.2 W „Koszcie gospodarczym piractwa morskiego” z grudnia 2010 r. przeanalizowano koszty bezpośrednie: okupy, składki ubezpieczeniowe, zmianę trasy wokół Przylądka Dobrej Nadziei, środki odstraszające w zakresie bezpieczeństwa, uzbrojeni strażnicy, wysłanie trzech misji morskich, postępowanie karne, finansowanie organizacji zwalczających piractwo oraz koszty humanitarne. Całkowite roczne koszty oszacowano na 7–12 mld euro. Dodatkowo One Earth Foundation oszacowała koszt okupów w latach 2009–2020 na 830 mln USD, a koszt wyposażenia służącego odstraszaniu/uzbrojonych prywatnych strażników rocznie na sumę od 360 mln USD do 2,5 mld USD.

2.3.3 W „Ekonomice piractwa” z maja 2011 r. przeanalizowano piracki „łańcuch wartości” między piratami, finansistami, księgowymi i dostawcami broni. Pokazano, że piractwo może być o wiele bardziej opłacalnym rodzajem działalności w porównaniu z PKB na mieszkańca w Somalii (dochody piratów mogą być 67–157 razy wyższe od średnich somalijskich dochodów). W sprawozdaniu skoncentrowano się na potrzebie wytropienia nieformalnego systemu transferu pieniędzy Hawala i oszacowano roczny koszt z tego tytułu na 4,9 mld do 8,3 mld USD.

3. Działania UE

3.1 Instytucje Unii Europejskiej

3.1.1 W swej wspólnej deklaracji dotyczącej partnerstwa na rzecz przeciwdziałania piractwu morskiemu i rozbojom w zachodniej części Oceanu Indyjskiego (Londyn, 15 maja 2012 r.) Unia Europejska i Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO) ponownie dały wyraz swej determinacji, by zwiększyć zdolności przeciwdziałania piractwu morskiemu i rozbojom oraz poprawić zarządzanie obszarami morskimi w zachodniej części Oceanu Indyjskiego. Kodeks postępowania z Dżibuti stał się głównym narzędziem, umożliwiającym 18 państwom w Afryce Wschodniej opracowanie rozwiązania regionalnego tego problemu. Ponadto UE wspierała finansowo przez 3 lata działalność Centrum Raportów w sprawie Piractwa Międzynarodowego Biura Morskiego (IMB), które zajmuje się zwalczaniem piractwa i rozboju przy użyciu broni na statkach.

3.1.2 Międzynarodowa robocza grupa kontaktowa ds. piractwa analizuje metody podjęcia zdecydowanych kroków przeciwko beneficjentom, zważywszy, że okup w wysokości 300–500 mln łąduje w rękach somalijskich przywódców sieci, którzy wpłacają go następnie do banków, być może nawet w UE. EKES nalega, że konieczne jest zlokalizowanie i skonfiskowanie okupu, tak by piractwo przestało być atrakcyjne.

3.1.3 Po przyjęciu ram strategicznych dla Rogu Afryki mianowanie specjalnego przedstawiciela koordynującego działania UE w regionie jest krokiem we właściwym kierunku.

3.1.4 EKES przyjmuje z zadowoleniem rezolucję Parlamentu Europejskiego w sprawie piractwa morskiego (z 10 maja 2012 r.), której tematem jest lepsza koordynacja instytucji UE w celu wzmocnienia wysiłków na rzecz zwalczania piratów i odbudowania Somalii jako suwerennego państwa.

3.1.5 W szeregu opinii sporządzonych od 2008 r. EKES wyraził zaniepokojenie nasilaniem się zjawiska rozboju i piractwa w Azji Południowo-Wschodniej i Afryce⁽¹⁾. Zaapelował do Komisji, by wspomagała tworzenie odpowiednich jurysdykcji w celu stawienia czoła obecnej bezkarności piratów i kategorycznie sprzeciwił się uzbrojeniu marynarzy. Zwrócił się również do Komisji, by wraz z państwami członkowskimi przeanalizowała szkolenie marynarzy w zakresie zwalczania piractwa.

3.1.6 Podczas swej konferencji poświęconej atrakcyjności zawodów związanych z morzem w dniu 7 marca 2010 r. EKES stwierdził, że piractwo zniechęca do wykonywania zawodu marynarza i podważa sens organizowania kampanii podnoszących jego atrakcyjność.

3.2 Europejscy partnerzy społeczni (ECSA/ETF)

3.2.1 Dnia 31 lipca 2012 r. we wspólnej deklaracji Stowarzyszenie Armatorów Wspólnoty Europejskiej (ECSA) i Europejska Federacja Pracowników Transportu (ETF) wyraziły zaniepokojenie nieustającymi atakami pomimo wielu udanych działań na szczeblu europejskim i międzynarodowym. W programie działań Komitetu ds. Sektorowego Dialogu Społecznego w Transporcie Morskim (SSDC) na istotnym miejscu umieściły wyeliminowanie piractwa.

⁽¹⁾ Opinia EKES-u w sprawie zintegrowanej polityki morskiej Unii Europejskiej, Dz.U. C 211 z 19.8.2008, s. 31.
Opinia EKES-u w sprawie strategicznych celów i zaleceń w zakresie polityki transportu morskiego UE do 2018 r., Dz.U. C 255 z 22.9.2010, s.103.
Opinia EKES-u w sprawie: „W kierunku integracji nadzoru morskiego: Wspólny mechanizm wymiany informacji dla obszarów morskich UE”, Dz.U. C 44 z 11.2.2011, s. 173.
Opinia EKES-u w sprawie „Partnerstwo Unii Europejskiej i Afryki – Połączenia między Afryką i Europą: w kierunku wzmocnienia współpracy w zakresie transportu”, Dz.U. C 18 z 19.1.2011, s. 69.
Opinia EKES-u w sprawie minimalnego poziomu wyszkolenia marynarzy, Dz.U. C 43 z 15.2.2012, s. 69.
Opinia EKES-u w sprawie: „Konwencja o pracy na morzu/odpowiedzialność państwa bandery i państwa portu” – Dz.U. C 299 z 4.10.2012, s. 153.

4. Ścisła koordynacja reakcji UE

4.1 Piractwo jest złożonym i wielowymiarowym problemem, który można rozwiązać wyłącznie za pomocą całościowego i skoordynowanego podejścia na lądzie i morzu. UE ma wszelkie dane ku temu, by zastosować takie podejście, gdyż cieszy się szacunkiem w regionie w dziedzinie dyplomacji, handlu, transportu, wojskowości i pomocy humanitarnej.

4.2 Marynarze nadal płacą wysoką cenę. Wszystkie wysiłki powinny zmierzać do zapobiegania zagrożeniom wobec ich integralności cielesnej, psychicznej i emocjonalnej. Międzynarodowa Izba Żeglugi (ICS) zebrała wytyczne w sprawie sprawdzonych rozwiązań dla przedsiębiorstw żeglugi liniowej, by pomóc zagrożonym marynarzom i ich rodzinom.

4.3 Ze względu na to, że najgłębsze przyczyny piractwa wymagają długoterminowych rozwiązań na lądzie, budowanie zdolności w Somalii ma zasadnicze znaczenie dla położenia kresu bezkarności i przywrócenia praworządności. Państwa bandery UE muszą się wykazać większym zaangażowaniem, by zapewnić lepszą koordynację sił morskich i postępowanie karne wobec piratów.

4.4 Od czasu odrodzenia się piractwa w 2007 r. konieczna jest teraz wola polityczna, by jego zwalczanie stało się głównym punktem programu politycznego UE i by zwiększono środki na większą liczbę samolotów i statków wojskowych. Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ) i Komisja Europejska powinny współpracować z Radą Europejską w celu wskazania zakresu kompetencji, w którym można by podejmować działania mające na celu walkę z piractwem i budowanie potencjału w Somalii. Bank Światowy, Interpol i Europol mogą pomóc w odzyskiwaniu okupów.

4.5 Niezbędna jest aktualizacja ustawodawstwa państw członkowskich UE w zakresie zwalczania piractwa:

- ze względu na to, że w niektórych krajach piractwo przestało być przestępstwem kryminalnym, należy stworzyć jaśniejsze ramy prawne dotyczące jurysdykcji odpowiedzialnych za postępowanie karne wobec piratów;
- jeżeli chodzi o propozycje dotyczące zakazania okupów, zakaz ten może mieć niezamierzone skutki i jeszcze bardziej narazić życie marynarzy; ogólnie rzecz biorąc, w UE należy zezwolić na płacenie okupu;

- trzeba zezwolić na zatrudnianie w państwach członkowskich należycie upoważnionych i uzbrojonych prywatnych strażników, pod warunkiem wprowadzenia ścisłych ram prawnych gwarantujących między innymi, że szkolenie tych strażników leży w gestii państwa członkowskiego, w którym są oni ustanawiani, oraz regulujących warunki odpowiedzialności kapitana statku, zwłaszcza w wypadku otwarcia ognia;
- UE powinna rozważyć z państwami nadbrzeżnymi z regionu problemy wiążące się z przekraczaniem tego obszaru przez statki z uzbrojoną eskortą na pokładzie.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie ustanowienia europejskiego znaku społecznego (opinia rozpoznawcza)

(2013/C 76/04)

Sprawozdawczyni: **Ariane RODERT**

Dnia 3 lipca 2012 r. Parlament Europejski, działając na podstawie art. 304 TFUE, zwrócił się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie

ustanowienia europejskiego znaku społecznego.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 20 grudnia 2012 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął stosunkiem głosów 128 do 1 – 9 osób wstrzymało się od głosu – następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje możliwość wyrażenia swojej opinii w sprawie propozycji Komisji Zatrudnienia i Spraw Socjalnych Parlamentu Europejskiego odnoszącej się do projektu pilotażowego dotyczącego europejskiego znaku społecznego w 2013 r. Od czasu napłynięcia wniosku o opinię sytuacja uległa jednak zmianie, ponieważ w tekście przyjętym w dniu 4 października 2012 r. przez Komisję Budżetową Parlamentu Europejskiego nie znalazło się odniesienie do tego projektu pilotażowego.

1.2 Zasadniczo EKES popiera koncepcję wzmocnienia wymiaru społecznego w Europie i zgadza się, że należy dostrzegać i wspierać społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw. Trzeba jednak podkreślić, że społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw nie może w żadnej mierze zastępować praw socjalnych zagwarantowanych w instrumentach prawnych lub międzynarodowych, w których dialog społeczny odgrywa istotną rolę.

1.3 Dlatego w pierwszej kolejności należy dodatkowo wyjaśnić wartość dodaną, termin realizacji i zakres przedmiotowej propozycji w odniesieniu do jej celów politycznych. Te cele mają duże znaczenie, ale w obecnych okolicznościach możliwe byłoby ich skuteczniejsze osiągnięcie przede wszystkim za pomocą zaostrzonego i lepiej wdrażanego prawodawstwa socjalnego.

1.4 EKES pragnie również zwrócić uwagę na to, że pomimo dużego znaczenia przedmiotowej inicjatywy zrealizowanie propozycji może być zbyt skomplikowane w okresie, gdy UE przeżywa kryzys, któremu towarzyszą wysokie bezrobocie i wzrastająca liczba przypadków bankructwa. Znak społeczny w odniesieniu do odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw odzwierciedla tylko tę część przedsiębiorczości społecznej, która ma dobrowolny charakter, sytuacja w państwach członkowskich jest jednak pod tym względem zróżnicowana z uwagi na różnice w ustawodawstwie wynikające z tego, że prawodawstwo europejskie przewiduje jedynie standardy minimalne. Niepożądanym krokiem byłoby narzucenie przedsiębiorstwom dodatkowych zobowiązań, które w obecnym okresie raczej grożą zwiększeniem rozszewrzenia niż zapewnianiem spójności między przedsiębiorstwami różnej wielkości i państwami UE.

1.5 Trzeba również wziąć pod uwagę równoległe inicjatywy, na przykład znakowanie społeczne w dziedzinie przedsiębiorczości społecznej (o którym mowa w Inicjatywie na rzecz przedsiębiorczości społecznej), aby uniknąć nieporozumień.

W tym kontekście EKES zaleca, by poczekać na wyniki planowanej przez Komisję identyfikacji znakowania społecznego w dziedzinie przedsiębiorstw społecznych i wyciągnąć z niej wnioski. W odniesieniu do przedmiotowej propozycji należy wziąć pod uwagę również inne inicjatywy o podobnym zakresie, na przykład nowe wyróżnienia z tytułu społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, uwzględnianie kwestii socjalnych w procedurach zamówień itp.

1.6 EKES uważa też, że należy lepiej udokumentować wiarygodność, legitymizację i wykonalność dobrowolnego znaku społecznego. Tworzenie klimatu zaufania do nowego systemu oznakowania na szczeblu europejskim i rozwijanie świadomości jego istnienia wymaga kompleksowego systemu uznawania i monitorowania, któremu należy przeciwstawić korzyści płynące z dodatkowego systemu znakowania. W tym kontekście EKES zaleca, by przed rozważeniem wprowadzenia nowego europejskiego znaku społecznego przeprowadzić kompleksowy proces identyfikacji istniejących systemów znakowania w różnych państwach członkowskich, określić sprawdzone rozwiązania oraz wyciągnąć wnioski z tych, które się nie sprawdziły. Z tego względu EKES zaleca raczej usprawnienie i rozbudowanie istniejących systemów znakowania, by objąć nimi odpowiedzialność społeczną (w przypadkach, w których nie została ona dotychczas ujęta).

1.7 Zamiast tworzyć dodatkowy system, z którym będą musieli poradzić sobie konsumenci i przedsiębiorstwa, należy upowszechniać wiedzę na temat już istniejących systemów oraz przedsiębiorstw, które z nich korzystają, a także zachęcać inne przedsiębiorstwa do korzystania z nich. Ponadto należy rozważyć przeprowadzenie europejskiej akcji informacyjnej dotyczącej oznakowań europejskich, przynajmniej w perspektywie średnioterminowej, by wśród konsumentów i obywateli propagować świadomość ich istnienia.

1.8 Jednak gdyby oznakowanie zostało kiedykolwiek wprowadzone, europejskie oznakowanie społeczne nie powinno zbyt różnić się od standaryzacji uznanych na szczeblu międzynarodowym, jeśli chcemy uniknąć zakłóceń, choć powinno uwzględniać typowo europejski akcent: poszanowanie praw socjalnych.

2. Wstęp

2.1 Komisja Zatrudnienia i Spraw Socjalnych Parlamentu Europejskiego przedstawiła propozycję przeprowadzenia w 2013 r. projektu pilotażowego w sprawie europejskiego znaku społecznego, ale w przyjętym w październiku tekście

Komisji Budżetowej Parlamentu Europejskiego w sprawie projektów pilotażowych w 2013 r. nie uwzględniono tej propozycji ⁽¹⁾. Ze względu na tę nową sytuację niniejsza opinia będzie stanowić przede wszystkim wkład do proponowanego projektu pilotażowego.

2.2 Zamyśłem przyświecającym propozycji jest wsparcie procesu tworzenia bardziej socjalnej Europy, w której obowiązujące minimalne normy socjalne i normy w zakresie prawa pracy są skuteczniej egzekwowane. Jej celem jest zachęcenie do tworzenia miejsc pracy, wsparcie zatrudnienia młodzieży oraz zwalczanie ubóstwa poprzez wprowadzenie systemu stopniowanych wyróżnień w formie „europejskiego znaku społecznego”.

2.3 Wniosek Parlamentu Europejskiego skierowany do EKES-u dotyczy konkretnie: a) wpływu znaku na różne obszary polityki i korzyści, jakie by przyniósł; b) rodzajów przedsiębiorstw, które dobrowolnie chciałyby go uzyskać; c) możliwości stworzenia systemu stopniowego oznakowania; d) kryteriów jego uzyskania; oraz e) działań służących zwiększeniu świadomości tych kwestii.

2.4 Zaproponowany przez Komisję Zatrudnienia znak społeczny ma być dobrowolny i bezpłatny. Jest on skierowany do wszystkich przedsiębiorstw w UE, ale w szczególności do MŚP ⁽²⁾ i mikroprzedsiębiorstw ⁽³⁾. Celem jest stworzenie Europy bardziej odpowiedzialnej społecznie poprzez zagwarantowanie wysokich standardów socjalnych we wszystkich przedsiębiorstwach w UE. Ponadto propozycja służy ujednoliceniu istniejących systemów oznakowania i wykorzystaniu skali ratingowej do określenia potencjalnych usprawnień. Pomysł polega na wykorzystaniu listy kryteriów społecznych do oceny wewnętrznej odpowiedzialności społecznej każdego przedsiębiorstwa poprzez przyznanie różnych poziomów znaku społecznego.

3. Uwagi ogólne

3.1 Zdaniem EKES-u wysiłki na rzecz wzmocnienia wymiaru społecznego i wartości socjalnych w Europie mają duże znaczenie, ale **wartość dodana, termin realizacji i zakres przedmiotowego projektu wymagają rozważenia**, a pod uwagę należy wziąć istniejące inicjatywy w pokrewnych dziedzinach. Z tego względu EKES chciałby uzyskać jaśniejsze argumenty świadczące o tym, jaką wartość dodaną niesie za sobą taka inicjatywa i dla kogo, a także jaki jest jej wkład w prawodawstwo wspólnotowe.

3.2 EKES zwrócił niedawno uwagę w swojej opinii w sprawie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw ⁽⁴⁾, że społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw to podejście zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju. W tej samej opinii podkreślił również potrzebę wyjaśnienia takich terminów, jak „odpowiedzialność socjalna” (dotycząca tylko miejsca pracy) i „odpowiedzialność wobec społeczeństwa” (społeczna, wykraczająca poza miejsce pracy).

3.3 Zgodnie z tymi definicjami zaproponowany przez Komisję Zatrudnienia znak społeczny zdaje się odnosić do „odpowiedzialności socjalnej”; ponieważ jest on skierowany do wszystkich przedsiębiorstw w UE, należy wziąć pod uwagę

trwające obecnie prace Komisji nad strategią UE na lata 2011–2014 dotyczącą społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw ⁽⁵⁾, która obejmuje już podobne aspekty.

3.4 Trzeba podkreślić – co EKES czynił w przeszłości – że społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw **pod żadnym pozorem nie może być wykorzystywana jako zamiennik dla praw socjalnych zagwarantowanych w instrumentach prawnych lub międzynarodowych**, za które odpowiadają w pierwszej kolejności państwa i rządy. Co więcej, wiele przedsiębiorstw dobrowolnie podejmuje dodatkowe zobowiązania, należy zatem podkreślić, że trzeba wyrazić uznanie dla podejmowania większej odpowiedzialności socjalnej wykraczającej poza wymogi ustawowe i ją wspierać. Zdaniem EKES-u każde przedsiębiorstwo powinno znaleźć własną metodę urzeczywistniania odpowiedzialności społecznej, wykraczając poza same instrumenty prawne. Z europejskim znakiem odnoszącym się do społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw wiąże się zagrożenie, iż chęć uzyskania certyfikacji przesłoni wysiłki na rzecz innowacji społecznych.

3.5 Koncepcja znakowania społecznego pojawiła się uprzednio w powiązaniu z pracami Komisji dotyczącymi przedsiębiorczości społecznej, w które EKES aktywnie zaangażował się w kilku opiniach ⁽⁶⁾. Komunikat „W kierunku Aktu o jednolitym rynku” ⁽⁷⁾ dotyczy oznaczeń społecznych w odniesieniu do przedsiębiorczości społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Kwestię tę uznano za kluczowe działanie w kolejnym komunikacie Komisji, dotyczącym Inicjatywy na rzecz przedsiębiorczości społecznej ⁽⁸⁾, której celem jest zwiększenie możliwości działania, konkurencji i rozwoju przedsiębiorstw społecznych na takich samych warunkach jak w przypadku innych przedsiębiorstw. Jedną z propozycji w tej inicjatywie dotyczyła utworzenia publicznej bazy danych dotyczących oznakowań i certyfikatów, aby podnieść poziom zrozumienia wśród zainteresowanych podmiotów oraz zwiększyć porównywalność między różnymi formami oznakowania przedsiębiorstw społecznych w UE. Komisja zamierza również zainicjować w niedalekiej przyszłości badanie dotyczące przedsiębiorstw społecznych, obejmujące sprawdzenie, gdzie występują oznakowania społeczne dla przedsiębiorstw społecznych i jaką formę one przyjmują, a także innych szczególnych cech, zasad i modeli dla tego rodzaju przedsiębiorstw.

3.6 Z tego względu EKES uważa, że **planowany proces identyfikacji, o którym mowa w Inicjatywie na rzecz przedsiębiorczości społecznej, musi być zrealizowany przed** podjęciem prac nad szerszą definicją oznakowania społecznego przedsiębiorstw **oraz bez powiązania z tymi wysiłkami**. Zdaniem EKES-u trwający obecnie proces musi zakończyć się przed rozpoczęciem rozważań nad systemem oznakowania o większym zakresie, ponieważ identyfikacja istniejących systemów znakowania przedsiębiorstw społecznych może wnieść cenny wkład w określenie możliwości i korzyści, jakie daje szerszy zakrojony system. Co więcej, inne powiązane inicjatywy, na przykład społeczne aspekty zamówień, nowe wyróżnienia z tytułu społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz platformy sektorowe w dziedzinie oznakowania przedsiębiorstw społecznych powinny mieć czas na osiągnięcie dojrzałości, zanim zostaną podjęte nowe działania.

⁽¹⁾ Komisja Budżetowa Parlamentu Europejskiego, 4 października 2012 r.

⁽²⁾ Małe i średnie przedsiębiorstwa.

⁽³⁾ Bardzo małe przedsiębiorstwa.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 77.

⁽⁵⁾ COM(2011) 681 final.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 1 oraz Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 44.

⁽⁷⁾ COM(2010) 608 final.

⁽⁸⁾ COM(2011) 682 final.

3.7 EKES pragnie podkreślić, że należy wprowadzić jasne rozróżnienie między propozycją Komisji Zatrudnienia (odnoszącą się do społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw) a Inicjatywą na rzecz przedsiębiorczości społecznej: przyświecają im odmienne cele i trzeba je traktować w zróżnicowany sposób. Z tego względu EKES wzywa Komisję Zatrudnienia do rozważenia zastosowania w propozycji innego terminu, aby **uniknąć dalszego mylenia** pojęć. Tę sugestię dodatkowo wspiera istnienie uznanych podmiotów w sektorze przedsiębiorstw społecznych, które już uzyskiwały prawo do stosowania takiego terminu jako znaku dla przedsiębiorstwa społecznego, jak w przypadku „znaku przedsiębiorstwa społecznego”⁽⁹⁾.

4. Szczegółowe uwagi do pytań Komisji Zatrudnienia

4.1 Celem proponowanego projektu pilotażowego dotyczącego znaku społecznego jest zachęcenie przedsiębiorstw do wykroczenia w podejmowanych przez nie wysiłkach na rzecz większej odpowiedzialności społecznej poza ich obowiązki ustawowe. Przedmiotowa inicjatywa jest niezwykle istotna, ale zastanawiamy się, czy w obecnej sytuacji gospodarczej europejski znak społeczny nie jest zbyt skomplikowany w stosunku do jego wartości dodanej. Polityczne cele propozycji obejmują wzmocnienie procesu tworzenia miejsc pracy i zatrudnienia młodzieży oraz zwalczanie ubóstwa. Te wszystkie dziedziny mają ogromne znaczenie dla Europy, ale EKES uważa, że związek między nimi a dobrowolnym znakiem społecznym jest zbyt słaby, by zapewnić jego skuteczność. EKES uważa raczej, że te cele nadal można skuteczniej osiągać przede wszystkim dzięki wzmocnieniu prawodawstwa w tej materii oraz jego lepszemu egzekwowaniu, a także poprzez odnowienie i wzmocnienie otwartej metody koordynacji w zakresie spraw społecznych.

4.2 Zdaniem EKES-u należy również zwrócić uwagę, że propozycje w tej dziedzinie muszą opierać się na założeniu, że silne, konkurencyjne przedsiębiorstwa są filarem zapewnienia wzrostu gospodarczego i stworzenia w ten sposób zrównoważonych warunków dla lepszych standardów społecznych.

4.3 Propozycja obejmuje również stopniowy, progresywny „system ocen”, opierający się na sprawdzeniu, na ile dane przedsiębiorstwo spełnia szereg kryteriów społecznych, takich jak na przykład godziwe wynagrodzenie, zabezpieczenie społeczne, opieka zdrowotna, równouprawnienie płci, opieka nad dziećmi, telepraca itp. W świetle utrzymującego się kryzysu gospodarczego oraz znacznych trudności stojących przed niektórymi państwami EKES wyraża obawę, że obecnie taki progresywny system ocen **raczej niesie za sobą ryzyko stworzenia większego rozżewu niż zapewnia spójność między przedsiębiorstwami różnej wielkości oraz państwami UE**. Progresywny system ocen nie przyda się do tego celu, chyba że zostanie zaprojektowany w taki sposób, by nie nadawał się wyłącznie dla wielkich przedsiębiorstw wielonarodowych, ale również i przede wszystkim dla MŚP i mikroprzedsiębiorstw.

4.4 Ponadto oznakowanie jest przydatne jedynie wówczas, gdy jest znane i uznane. Zatem te MŚP i mikroprzedsiębiorstwa, które uzyskały oznakowanie, powinny stać się przedmiotem kampanii komunikacyjnych podkreślających ich zaangażowanie. Z tego względu należy szczegółowo omówić to, co uznaje się za postęp społeczny, wraz z odniesieniem się do zasady pomoc-

niczości w tej dziedzinie, a także z odniesieniem się do różnych tradycji i modeli krajowych systemów opieki społecznej i zabezpieczeń społecznych. **Konieczne jest prowadzenie takiego dialogu z partnerami społecznymi i innymi zainteresowanymi podmiotami**, na przykład organizacjami konsumenckimi, zarówno na szczeblu unijnym, jak i krajowym.

4.5 W ramach wysiłków UE służących ułatwieniu zakładania i prowadzenia przedsiębiorstw wprowadzono ogromną liczbę uproszczeń i środków wspierających wzrost, aby uniknąć osłabienia społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, praw socjalnych pracowników lub możliwości wzrostu i konkurowania przedsiębiorstw. Chociaż wiele pozostaje do zrobienia w zakresie praw, EKES wyraża wątpliwości, czy dobrowolny system będzie skutecznym narzędziem zwiększania odpowiedzialności społecznej. Pragnie również zauważyć, że nawet mimo bezpłatności systemu oznakowania będzie on **wymagał zasobów**, które można by lepiej wykorzystać w przedsiębiorstwach już poddanych presji z powodu bieżącego kryzysu.

4.6 W ramach wysiłków na rzecz zwiększenia odpowiedzialności społecznej trzeba również dokonać oceny liczby poziomów, na których przedsiębiorstwo ponosi odpowiedzialność za prawa socjalne, na przykład w zakresie współpracy z dostawcami spoza UE. Bez zapewnienia jasności w zakresie tej odpowiedzialności niemożliwe będzie stworzenie zaufania do znaku i jego wiarygodności. Należy zwrócić uwagę również na **ewentualny wpływ na handel i importerów**.

4.7 Kolejnym ważnym problemem wymagającym poruszenia jest **legitymizacja jakiegokolwiek unormowanego znaku**. Przeszłe doświadczenia pokazały, że odgórne, względnie nakazowe inicjatywy tego rodzaju ogólnie wywierają niezbyt duży wpływ na stowarzyszenia konsumentów lub inne zainteresowane podmioty, co jest warunkiem koniecznym, jeżeli znak ma przynieść jakiegokolwiek efekty. W tym kontekście znak Fairtrade⁽¹⁰⁾ jest dobrym przykładem samodzielnego podjęcia przez sektor konsumentów inicjatywy wprowadzenia znaku i może stanowić wzorzec do naśladowania. Należy również bardziej szczegółowo zbadać przykłady systemów oznakowania, w przypadku których uznaje się, że nie funkcjonują prawidłowo⁽¹¹⁾.

4.8 Trzeba rozważyć to, w jaki sposób wzbudzić zaufanie do nowego znaku. Z punktu widzenia konsumentów obecna sytuacja już jest myląca: istnieją liczne systemy oznakowania, z których wiele jest trudnych do zrozumienia, a nadążenie za nimi jest niemożliwe. Dodanie kolejnego nowego systemu i zwrócenie się do konsumentów o podejmowanie świadomych decyzji może przekraczać ich możliwości. Zamiast wprowadzania nowego znaku społecznego warto **rozważyć zwiększenie zakresu istniejących systemów oznakowania, by uwzględnić w nich odpowiedzialność społeczną** (jeżeli jeszcze nie jest ona uwzględniona). To samo dotyczy zdolności znaku do zwiększania zaufania inwestorów. Komisja wykorzystywała na przykład inicjatywę w zakresie inwestycji społecznych do opracowania wytycznych dotyczących usprawnienia procesów informowania o społecznych efektach tych wysiłków; EKES zwracał uwagę na to podejście jako mające zasadnicze znaczenie w powiązaniu z inwestycjami w przedsiębiorstwa społeczne⁽¹²⁾, a więc należy wziąć je pod uwagę w przypadku niniejszej inicjatywy.

⁽¹⁰⁾ <http://www.fairtrade.net>

⁽¹¹⁾ Na przykład belgijski znak społeczny czy francuski znak społeczny i ekologiczny.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 55.

⁽⁹⁾ <http://www.socialenterprisemark.org.uk>

4.9 Należy również zwrócić uwagę na trudności związane ze stworzeniem złożonego systemu na szczeblu europejskim, zwłaszcza pod względem socjalnym, technicznym i praktycznym. Istnieje już wiele zróżnicowanych systemów certyfikacji dla różnych rodzajów oznakowania społecznego, z których większość przyczyniła się do wypuklenia zagadnień socjalnych w przedsiębiorstwach i wzrostu ich znaczenia⁽¹³⁾. W związku z propozycją Komisji Zatrudnienia należy zwrócić szczególną uwagę na normę ISO 26000⁽¹⁴⁾, w której uwzględnia się większość kryteriów ujętych w propozycji i którą wiele przedsiębiorstw już zastosowało. Istnieje również wiele innych uznanych norm międzynarodowych⁽¹⁵⁾. Z tego względu w ramach projektu pilotażowego należy ocenić, czy tworzenie nowego systemu oznakowania przyniesie wartość dodaną, czy też lepszym rozwiązaniem byłoby **zwiększenie świadomości i zachęcanie przedsiębiorstw do stosowania istniejących systemów** oraz ich wzmocnienie, na przykład za pomocą wskaźników poprawy.

4.10 Jeśli chcemy uniknąć zakłóceń, europejskie oznakowanie społeczne nie powinno zbyt odiegać od systemów standaryzacji uznanych w skali międzynarodowej, lecz powinno uwzględniać typowo europejski akcent: poszanowanie praw socjalnych.

4.11 Wiele proponowanych kryteriów dotyczących znaku społecznego jest objętych **dialogiem społecznym**, zakresem negocjacji, w których partnerzy społeczni podejmują decyzje, lub odpowiednim ustawodawstwem krajowym, co oznacza, że dokonywanie oceny tych kryteriów byłoby niewłaściwe. EKES zwraca uwagę, że w ramach dialogu społecznego wspierano również sprawdzone rozwiązania i opracowano wytyczne w tym zakresie, ponieważ społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw stanowi wkład do dialogu społecznego i go uzupełnia.

4.12 Stworzenie listy kryteriów społecznych odpowiadających wszystkim rodzajom przedsiębiorstw oraz sytuacjom i okolicznościom krajowym jest złożonym i trudnym zadaniem. Obecnie oprócz prawodawstwa wspólnotowego istnieją liczne krajowe systemy i tradycje dotyczące wielu spośród świadczeń społecznych, na przykład systemy opieki nad dziećmi, urlopy

wychowawcze, opieka zdrowotna, minimalne wynagrodzenie za pracę itp. Z tego względu w projekcie pilotażowym w procesie oceny przydatności znaku należy **wziąć pod uwagę** pojawiające się **kwestie pomocniczości** oraz proponowane kryteria.

4.13 Aby wzbudzić zaufanie do znaku, trzeba nie tylko podejmować działania na rzecz zwiększenia świadomości wśród przedsiębiorstw, inwestorów i konsumentów, lecz również ustanowić skuteczny **system monitorowania**. Znak zapewnia jedynie wycinkowy obraz tego, na ile przedsiębiorstwo spełniało kryteria w chwili składania wniosku. Osiągnięcie pożądanego zaufania lub postępu społecznego bez niezależnego organu odpowiedzialnego za certyfikację, monitorowanie i okresy ważności znaku będzie niemożliwe. W tym kontekście należy wziąć pod uwagę ryzyko nadużyć i nieprawidłowości, a także procedurę odbierania przedsiębiorstwom znaku. Opracowanie odpowiedniej procedury monitorowania będzie wymagało zasobów i wiązało się z biurokracją, należy zatem porównać oczekiwaną społeczną wartość dodaną ze wzrostem biurokracji i złożoności.

4.14 EKES wątpi, czy zasadne jest tworzenie systemu oznakowania obejmującego wszystkie sektory i państwa członkowskie w Europie. Istnieją zasadnicze różnice między przedsiębiorstwami w zakresie ich zdolności do osiągnięcia proponowanych celów i nie ma możliwości stworzenia takiego organu oceniającego, który oddałby sprawiedliwość im wszystkim. Z tego względu w zamian sugerujemy **opracowanie takiej szerszej koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw**, w której znak odnosi się raczej do różnych działań i procesów, a nie do samych przedsiębiorstw.

4.15 EKES pragnie zatem podkreślić, że jeżeli w pewnym momencie zostanie uruchomiony projekt pilotażowy w tej dziedzinie, w jego opracowywanie należy włączyć **grupę docelową znaku**. Przydatna byłaby analiza w celu wyjaśnienia najważniejszych elementów znaku społecznego, na przykład monitorowania, okresu ważności, odbierania znaku, częstotliwości oceny, wskaźników poprawy itp. Celem projektu pilotażowego powinno być również określenie, czy europejski znak społeczny jest narzędziem właściwym i przydatnym do osiągnięcia pożądanego rezultatu.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Na przykład inicjatywa „Global Compact”, EMAS, inicjatywa na rzecz zgodności ze standardami społecznymi w biznesie (Business Social Compliance Initiative), Globalna Inicjatywa Sprawozdawcza.

⁽¹⁴⁾ <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>

⁽¹⁵⁾ Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, deklaracja trójstronna MOP, inicjatywa „Global Compact” ONZ.

III

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

486. SESJA PLENARNA W DNIACH 16 I 17 STYCZNIA 2013 R.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Akt o jednolitym rynku II – razem na rzecz nowego wzrostu gospodarczego”

COM(2012) 573 final

(2013/C 76/05)

Sprawozdawca: **Martin SIECKER**Współsprawozdawcy: **Benedicte FEDERSPIEL, Ivan VOLEŠ**

Dnia 19 grudnia 2012 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Akt o jednolitym rynku II – razem na rzecz nowego wzrostu gospodarczego”

COM(2012) 573 final.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 8 stycznia 2013 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 162 do 24 – 18 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet przypomina⁽¹⁾, że jednolity rynek należy do centralnych elementów integracji europejskiej, z którym wiąże się potencjalne korzyści bezpośrednio odczuwalne dla zainteresowanych stron w UE i który może być źródłem zrównoważonego wzrostu gospodarek europejskich. W sytuacji obecnego kryzysu gospodarczego należycie funkcjonujący, przyszłościowy jednolity rynek staje się elementem nie tylko pożądanym, lecz wręcz kluczowym z punktu widzenia politycznej i gospodarczej przyszłości Unii Europejskiej.

1.2 W kontekście trwającego kryzysu gospodarczego i z uwagi m.in. na wpływ deregulacji rynków finansowych na budżety krajowe państw członkowskich, gospodarkę realną, ubóstwo i zatrudnienie w UE⁽²⁾ optymistyczny ton, jaki przyjmuje Komisja w komunikacie dotyczącym wdrażania

jednolitego rynku, wydaje się nieodpowiedni. EKES sądzi, że Komisja zwróciła zbyt mało uwagi na niezamierzone negatywne skutki uboczne jednolitego rynku. Zbyt wyraźne i demonstracyjne, a przedwczesne, chwalenie się sukcesem może tylko sfrustrować obywateli UE. Skutkiem tego może być dalsze kwestionowanie jednolitego rynku, zamiast nadania mu nowej dynamiki. W komunikacie należy przyjąć bardziej realistyczne podejście i podawać informacje w sposób dobrze wyważony.

1.3 Lepszemu funkcjonowaniu jednolitego rynku dzięki starym i nowym wytycznym bardzo zagraża ogromny wzrost bezrobocia – do poziomu 28 mln osób – o szczególnie dotkliwych skutkach dla ludzi młodych w UE. Setki tysięcy MŚP zbankrutowało a 120 mln obywateli, tj. 25% ludności UE, zagraża ubóstwo i wykluczenie społeczne. Wszystko to ma wielki wpływ na popyt i konsumpcję w UE. Oprócz realizacji działań podstawowych, UE i państwa członkowskie muszą nasilić wysiłki, by pokonać kryzys finansowy, gospodarczy i budżetowy oraz urzeczywistnić pełny potencjał jednolitego rynku.

⁽¹⁾ Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 99.

⁽²⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-03122012-AP/EN/3-03122012-AP-EN.PDF

1.4 EKES wzywa Parlament, Komisję i Radę do szybkiego podjęcia działań – z zachowaniem odpowiedniej jakości – aby zapewnić przyjęcie wniosków legislacyjnych przed końcem kadencji Parlamentu i Komisji wiosną 2014 r. EKES byłby zadowolony z szybkiego przyjęcia środków zaproponowanych w komunikacie w sprawie zarządzania jednolitym rynkiem w celu poprawy ogólnego wdrażania przepisów UE.

2. Uwagi ogólne – „W stronę społecznej gospodarki rynkowej o wysokiej konkurencyjności”

2.1 Komisja opisała drugi etap realizacji Aktu o jednolitym rynku za pośrednictwem 12 nowych działań podstawowych mających na celu poprawę funkcjonowania jednolitego rynku. EKES przyjmuje z zadowoleniem fakt, że skonsultowano się z nim przed publikacją komunikatu i że Komisja uwzględniła niektóre z jego zaleceń w Akcie o jednolitym rynku II. Ubolewa jednak, że tym razem nie przeprowadzono formalnych konsultacji publicznych oraz że udział odpowiednich zainteresowanych stron w konsultacjach nieformalnych nie został właściwie wyważony.

2.2 Pomimo że jednolity rynek od czasu jego powstania przyczynia się do wzrostu gospodarczego oraz tworzenia nowych miejsc pracy, to jak dotąd nie wszystkie zainteresowane strony – czy to przedsiębiorstwa, pracownicy, konsumenci czy obywatele – skorzystały z jego pełnego potencjału. Komisja pisze o dodatkowych 2,77 mln miejsc pracy, ale nie wspomina nic o niepewnym charakterze części z nich⁽³⁾. Wiemy, że od wiosny 2008 r., kiedy skutki kryzysu gospodarczego odczuto w całej Europie, utracono ok. 10 mln miejsc pracy, i wydaje się, że końca tego negatywnego trendu jeszcze nie widać⁽⁴⁾.

2.3 Choć Komisja podaje, jakie zasady przewodnie przyświecały dokonaniu takiego wyboru środków (program lepszego stanowienia prawa, koszty braku działań na poziomie europejskim itd.), poczucie konieczności pilnej realizacji niektórych z nich nie zawsze jest widoczne we wszystkich instytucjach europejskich. Na przykład, jeśli chodzi o mobilność pracowników, Komisja zapowiada inicjatywę dotyczącą portalu EURES, a jednocześnie inne działania o podstawowym znaczeniu dla tej dziedziny nadal oczekują na decyzję w Radzie.

2.4 EKES sądzi, że Komisja zwróciła zbyt mało uwagi na niezamierzone negatywne skutki uboczne jednolitego rynku. Unijna regulacja rynków finansowych jest zbyt słaba, by zaradzić nieskuteczności nadzoru i zapobiec nastawionej na krótkoterminowe zyski działalności uprzywilejowanej grupy akcjonariuszy. Trzeba zwrócić większą uwagę na poprawę ładu korporacyjnego. Zwiększanie przejrzystości i rozliczalności powinno

być priorytetem, co pozwoli zadbać o to, by jednolity rynek przyczyniał się do rozwoju środowiska prawnego, w którym respektuje się uzasadnione interesy wszystkich zainteresowanych stron.

2.5 Godne uwagi jest mocne przekonanie Komisji, że te 12 nowych dźwigni przyczyni się do wzrostu gospodarczego, zwiększenia zatrudnienia i wzmocnienia zaufania do jednolitego rynku. Zdaniem EKES-u historia wprowadzania jednolitego rynku pokazuje, że niektóre rozwiązania wdrożone w przeszłości przyniosły istotne skutki w krótkim okresie. Zbyt wyraźne i demonstracyjne, a przedwczesne, chwalenie się sukcesem może tylko sfrustrować obywateli UE, zwłaszcza wobec braku solidnych dowodów pochodzących z oceny skutków. Rezultatem tego może być dalsze kwestionowanie jednolitego rynku, zamiast nadania mu nowej dynamiki⁽⁵⁾. Komisja powinna przyjąć bardziej realistyczne podejście i podawać informacje w sposób dobrze wyważony.

2.6 Niestety ani Akt o jednolitym rynku I, ani Akt o jednolitym rynku II nie podkreślają, jak ważne jest zadbanie o zaufanie w odniesieniu do egzekwowania przysługujących praw. EKES nadal z niecierpliwością oczekuje, kiedy w końcu udostępniony zostanie europejskim konsumentom skuteczny instrument dochodzenia roszczeń zbiorowych na drodze sądowej. Choć liberalizacja rynków i zwiększenie konkurencji są kluczowymi celami polityki dotyczącej jednolitego rynku i odgrywają ważną rolę w umożliwianiu konsumentom swobodnego wyboru, konsumenci potrzebują także solidnych ram w postaci praw chroniących ich w przypadku zakupu towarów i usług oraz skutecznego dochodzenia praw. Z szeregu badań wynika, że wdrażanie różnych instrumentów UE jest powolne, a możliwości ich egzekwowania są nadal stosunkowo słabe, zwłaszcza w sytuacjach transgranicznych. Komisja powinna w związku z tym pilnie zaproponować wiążące środki dotyczące nowych narzędzi egzekwowania prawa.

2.7 Niefortunne jest to, że tylko jedna z 12 inicjatyw została określona jako środek na rzecz konsumentów, pomimo że szereg dźwigni ma ważny wpływ na codzienne życie europejskich konsumentów⁽⁶⁾. Komitet ma nadzieję, że nie stanowi to odzwierciedlenia ogólnego postrzegania przez Komisję polityki konsumenckiej. Jest ważne, by sposób ujmowania tej problematyki był szeroki i konsumenci nie byli postrzegani jako dodatek do polityki przedsiębiorczości, ale jako niezależni gracze, tak by stworzyć jednolity rynek przynoszący korzyści wszystkim (zob.

⁽³⁾ FLASH-IT, Policy Research Alert 5 – Employment, październik 2012 r.

⁽⁴⁾ Informacja prasowa Eurostatu z 31 października 2012 r.

⁽⁵⁾ Sprawozdanie Mario Montiego z 2010 r.: „Podminowałoby ono podstawy integracji i wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia w całej UE w czasie, kiedy powstają nowe potęgi globalne i stoją przed nami poważne wyzwania ekologiczne, a spójna UE jest potrzebna bardziej niż kiedykolwiek dotychczas, zarówno obywatelom europejskim, jak i dla zachowania efektywnego globalnego ładu”.

⁽⁶⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 14 czerwca 2012 r. w sprawie: „Akt o jednolitym rynku – następne kroki na ścieżce wzrostu”.

sprawozdania Montiego i Grecha). EKES zgadza się z Komisją, że pełen potencjał jednolitego rynku nadal nie został wykorzystany, nawet po wdrożeniu tych 50 propozycji i pierwszych 12 dźwigni. Jednakże z punktu widzenia konsumentów Komisja mogła i powinna była położyć większy nacisk na nadanie priorytetu inicjatywom sprzyjającym konsumentom, tak jak podkreślono we wcześniejszej opinii EKES-u (7).

2.8 EKES jest także zaskoczony, że w omawianym komunikacie nie ma mowy o partnerstwie społecznym. Wiary i zaufania nie da się przywrócić, jeśli udział partnerów społecznych w polityce UE będzie ograniczony do zagadnień, którymi zajmuje się DG ds. Zatrudnienia. Konsultacje z partnerami społecznymi są też potrzebne w odniesieniu do różnorodnych działań prowadzonych przez DG ds. Rynku Wewnętrznego.

2.9 Jak EKES zaznaczył we wcześniejszych opiniach, jakakolwiek propozycja w sprawie transakcji transgranicznych zawieranych przez konsumentów musi być wdrażana stopniowo, począwszy od transgranicznych umów handlowych zawieranych między przedsiębiorstwami (tzw. B2B) na zasadzie pilotażowej. Do czasu przyjęcia jakiegokolwiek propozycji dotyczącej transakcji między przedsiębiorstwami i konsumentami (tzw. B2C) nie należy podejmować żadnych inicjatyw fakultatywnych odnoszących się do transgranicznych umów handlowych.

3. Pierwsze 12 dźwigni i brakujące elementy – aktualna sytuacja

3.1 Komisja przedstawiła już 11 z 12 wniosków legislacyjnych dotyczących działań podstawowych, a EKES wydał opinie na ich temat (8). EKES wzywa Parlament, Komisję i Radę do szybkiego podjęcia działań – z zachowaniem odpowiedniej jakości – aby zapewnić przyjęcie tych wniosków legislacyjnych przed końcem kadencji Parlamentu i Komisji wiosną 2014 r. Państwa członkowskie powinny poprawnie wdrożyć przyjęte przepisy i egzekwować ich przestrzeganie, tak aby zapewnić równe warunki działania, a bariery utworzone z nieuzasadnionych i dyskryminacyjnych powodów muszą zostać usunięte, aby umożliwić odpowiednie funkcjonowanie jednolitego rynku.

3.2 Wycofanie rozporządzenia Monti II nie rozwiązuje problemów, jakie stworzył Trybunał Sprawiedliwości UE w wyrokach dotyczących delegowania pracowników. Trzeba znaleźć rozwiązanie dla obecnej sytuacji, gdyż uniemożliwia ona pracownikom pełne korzystanie z przysługujących im praw. Komisja powinna zadbać o to, by swobody gospodarcze nie mogły ograniczać podstawowych praw socjalnych. Powinna rozważyć przedłożenie wniosku dotyczącego protokołu w sprawie postępu społecznego, który zostałby załączony do traktatów europejskich. Protokół taki powinien wyjaśniać relacje między podstawowymi prawami socjalnymi a swobodami gospodarczymi, potwierdzając, że jednolity rynek nie jest celem samym w sobie, ale że został utworzony, aby osiągnąć postęp społeczny dla wszystkich obywateli UE (*de facto* w ramach wdrażania art. 3 ust. 3 wersji skonsolidowanej Traktatu o Unii Europejskiej). Należy też jasno stwierdzić, że

swobody gospodarcze i zasady konkurencji nie mogą mieć pierwszeństwa przed podstawowymi prawami socjalnymi i postępem społecznym i że nie można ich interpretować tak, jak gdyby dawały przedsiębiorstwom prawo do unikania czy obchodzenia krajowych przepisów i praktyk z zakresu praw społecznych i prawa pracy czy też do nieuczciwej konkurencji w zakresie płac i warunków pracy.

3.3 EKES wskazał szereg środków, których brakowało w Akcie o jednolitym rynku I, a które jego zdaniem przyczyniłyby się do zwiększenia zaufania obywateli. Środki, których nadal brakuje, to m.in.: przegląd dyrektywy o prawie autorskim, opłaty z tytułu praw autorskich, neutralność sieci, protokół w sprawie postępu społecznego, mikroprzedsiębiorstwa i przedsiębiorstwa rodzinne, środki na rzecz wspierania tworzenia nowych przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorstw istniejących, nadmierne zadłużenie i przekazy międzybankowe w celu konsolidacji działania jednolitego obszaru płatności w euro (SEPA).

4. 12 nowych dźwigni

4.1 Transport

EKES przyjmuje z zadowoleniem środki służące poprawie połączeń w ramach jednolitego rynku w dziedzinie kolei, transportu morskiego i lotniczego, ale sądzi, że brakuje podejścia całościowego, gdyż we wniosku Komisji nie ma środków dotyczących kolejowych przewozów towarowych, transportu drogowego, który jest największym segmentem transportu towarów i osób, oraz transportu multimodalnego jako sposobu optymalizacji efektywności transportu.

4.1.1 Transport kolejowy

Sposób, w jaki opisuje się i broni prywatyzacji transportu kolejowego, nie odzwierciedla faktu, że w ważnych europejskich regionach w celu utrzymania transportu publicznego trzeba brać pod uwagę kwestie inne niż tylko ekonomiczne. Wprowadzenie samej tylko opłacalności mogłoby negatywnie wpłynąć na wypełnianie zadań publicznych przez systemy transportu kolejowego. Ocena powodzenia lub porażki prywatyzacji wyłącznie na podstawie oszczędności nie jest wystarczająca. Najważniejsza powinna być jakość oraz bezpieczeństwo pracowników i obywateli.

4.1.2 Transport wodny

Prawdziwy jednolity rynek przewozów morskich można osiągnąć jedynie dzięki zapewnieniu równych warunków konkurencji z innymi środkami transportu. Oznacza to podjęcie zdecydowanych działań na rzecz uproszczenia administracyjnego – tzn. w zakresie procedur celnych – w odniesieniu do przewozów czysto wewnątrzunijnych. Towary unijne powinny być traktowane inaczej niż towary z państw trzecich (w szczególności dzięki wykorzystywaniu manifestów elektronicznych), aby ograniczyć biurokrację i przenieść odpowiedzialność na przewoźników. Zasadniczo towary poddane inspekcji przy wjeździe do UE nie muszą być ponownie kontrolowane w innym porcie docelowym w UE.

(7) Dz.U. C 299 z 4.10.2012, s. 165.

(8) Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 99.

Przyczyniłoby to się także z jednej strony do stworzenia transportu morskiego bez barier w UE, a z drugiej do utworzenia bardzo potrzebnych autostrad morskich – kluczowych szlaków morskich między portami UE w połączeniu w innymi rodzajami transportu. EKES przygotowuje obecnie opinię w sprawie niebieskiego wzrostu i przedstawi konkretne propozycje na początku 2013 r.

4.1.3 Transport powietrzny

Dostrzegając znaczenie środków służących zaradzeniu obecnemu rozdrobnieniu europejskiej przestrzeni powietrznej, EKES ubolewa nad tym, że nie przedstawiono jeszcze przeglądu rozporządzenia w sprawie praw pasażerów linii lotniczych obejmującego kwestie odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład, odwołania lub dużego opóźnienia lotów. Prawodawstwo UE powinno zostać wyjaśnione i uaktualnione, jeśli chodzi o stosowanie i interpretację pewnych ogólnych przepisów. EKES wzywa także Komisję do przedstawienia wniosku legislacyjnego, w którym nałożono by na linie lotnicze obowiązek zagwarantowania ochrony wszystkim pasażerom w przypadku niewypłacalności linii lotniczych, oraz do podjęcia działań przeciwko rozpowszechnianiu się nieuczciwych warunków umów, brakowi przejrzystości w zakresie cen biletów oraz trudnościom odczuwanym przez konsumentów w dochodzeniu roszczeń poprzez zobowiązanie linii lotniczych do przestrzegania systemów pozasądowego rozstrzygania sporów oraz decyzji podejmowanych przez krajowe urzędy lotnictwa cywilnego.

4.2 Energia

Ze względu na brak konkurencji w wielu państwach członkowskich wciąż nie ma możliwości wyboru między różnymi dostawcami energii. W całej Europie nadal jeszcze nie osiągnięto przystępności cenowej usług, wysokiej jakości w rozpatrywaniu skarg, porównywalności ofert i cen, łatwości zmiany dostawców oraz przejrzystości taryf i warunków umów. EKES wzywa Komisję i Radę do utrzymania krajowych detalicznych rynków energii pod ścisłym nadzorem oraz, w razie potrzeby, do podejmowania szybkich działań w celu zapewniania skutecznego wdrożenia trzeciego pakietu energetycznego z korzyścią dla obywateli. Jest ważne, by państwa członkowskie transponowały odpowiednie przepisy zawarte w trzecim pakiecie w taki sposób, aby pomóc słabszym obywatelom oraz zapobiec ubóstwu energetycznemu w tych państwach. Zaangażowanie konsumentów to warunek konieczny powodzenia systemu inteligentnego opomiarowania, który może zapewnić potencjał efektywności energetycznej. Jednak pozostaje wiele nierozwiązanych kwestii takich jak ocena, czy potencjalne korzyści przeważają nad kosztami dla konsumentów oraz kwestie związane z ochroną danych osobowych. Problemy te należy rozwiązać jak najszybciej w interesie wszystkich użytkowników energii.

4.3 Mobilność obywateli

Komisja zdecydowanie popiera mobilność. Jednakże mobilność jako taka nie jest celem sama w sobie. Wyjazd z ojczyzny to dla

wielu osób bardzo trudna decyzja i porównania z USA nie zawsze są trafne. Pracownicy i osoby pracujące na własny rachunek, które przekraczają granice, często stykają się z problemem nieuznawania ich kwalifikacji, długich godzin pracy, złych warunków pracy, dyskryminacji, nieuczciwego traktowania i barier językowych. Poprawa warunków pracy i promowanie równego traktowania powinny być elementem europejskiej aktywnej polityki rynku pracy. EKES ubolewa w szczególności nad tym, że po ponad 20 latach nadal nie osiągnięto postępów w ważnej kwestii uznawania kwalifikacji zawodowych⁽⁹⁾. Należy promować w Europie mobilność stażystów, praktykantów i młodych przedsiębiorców.

4.4 Dostęp do finansowania

Proponowane środki mające na celu ułatwienie dostępu do długoterminowych funduszy inwestycyjnych to pozytywny krok. Niemniej jednak nie rozwiąże to problemów, z jakimi stykają się MŚP z uwagi na brak kapitału operacyjnego. MŚP, jako trzon gospodarki UE, nie powinny być dyskryminowane, jeśli chodzi o dostęp do finansowania, w wyniku rygorystycznych przepisów dotyczących rezerw bankowych⁽¹⁰⁾. Komitet odwołuje się tu do swych wcześniejszych opinii w sprawie dostępu do finansowania dla MŚP⁽¹¹⁾ i zaleca utworzenie odnowialnych narzędzi kredytowych, które umożliwiłyby MŚP łatwy dostęp do finansowania bez nadmiernych zabezpieczeń⁽¹²⁾. Gwarancje dla tych kart kredytowych powinny być zapewniane ze środków krajowych lub europejskich. Państwa członkowskie powinny także rozważyć inne możliwości, takie jak wakacje podatkowe dla inwestorów prywatnych i rodzinnych inwestujących w nowo tworzone MŚP i ich rozwój przez określoną ilość lat, oraz inne zachęty. Rozwiązania te powinny uzupełniać propozycję dotyczącą swobodnego transgranicznego przepływu europejskiego kapitału wysokiego ryzyka, który jest skierowany do innowacyjnych przedsiębiorstw, tak jak zaproponowano w Akcie o jednolitym rynku I. Nie rozwiązuje to jednak problemu braku finansowania dla innych MŚP.

4.5 Otoczenie regulacyjne przedsiębiorstw

Propozycja dotycząca modernizacji przepisów w zakresie niewypłacalności jest krokiem we właściwym kierunku, jeśli chodzi o poprawę otoczenia biznesu, zwłaszcza gdy celem jest danie przedsiębiorcom drugiej szansy. Nadal istnieje za dużo biurokracji, z którą MŚP, a zwłaszcza mikroprzedsiębiorstwa, nie są w stanie sobie poradzić. Komitet wzywa Komisję, by kontynuowała wysiłki mające na celu ograniczenie obciążeń administracyjnych oraz wskazała cele ilościowe i jakościowe. Pod tym względem należy stale ulepszać oceny skutków. Obecnie ocena obciążeń administracyjnych w zbyt dużym stopniu skupia się na samych uregulowaniach i, częściowo z związku z tym, ma nadmiernie technokratyczny charakter. Wprowadzenie przez państwo członkowskie regulacji

⁽⁹⁾ Dz.U. C 191 z 29.6.2012, s. 103.

⁽¹⁰⁾ Zob. dyrektywa w sprawie wymogów kapitałowych (CDR IV).

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 351 z 15.11.2012, s. 45.

⁽¹²⁾ Karta „Széchenyi” na Węgrzech – zob. http://www.iapmei.pt/conferencia/1_Laslo_Krisan.ptt

może być umotywowane chęcią utrzymania jakości świadczonej usługi i tym samym leżeć w interesie publicznym, a zatem nie być niepotrzebne⁽¹³⁾.

4.6 Usługi

EKES przyjmuje z zadowoleniem fakt, że Akt o jednolitym rynku II obejmuje zmianę dyrektywy w sprawie usług płatniczych, i podkreśla, że rozwój konkurencyjnego i sprawnie funkcjonującego europejskiego rynku płatności przynoszącego korzyści wszystkim konsumentom i przedsiębiorstwom powinien być podstawowym celem przeglądu tej dyrektywy. Szczególnie ważne jest udostępnienie konsumentom usług płatniczych, a także zadbanie o to, by były one świadczone tanio i w sposób bezpieczny i efektywny. Zmieniona dyrektywa powinna zakazywać praktyk polegających na pobieraniu od konsumentów dodatkowych opłat za korzystanie z danych metod płatności w UE. Osoby korzystające z polecenia zapłaty powinny mieć prawo do bezwarunkowego zwrotu kwoty transakcji w przypadku transakcji autoryzowanych i nieautoryzowanych. Konsumentom należy zapewnić dobrą ochronę niezależnie od wykorzystanej metody płatności, z uwzględnieniem zastrzeżonych przepisów ochrony konsumenta obowiązujących w niektórych państwach członkowskich. W tym kontekście należy wziąć pod uwagę różne korzyści dla zainteresowanych stron, jak również konieczność ustalenia umiarkowanych kosztów dla MŚP, które oferują te metody płatności swoim klientom. EKES jest zadowolony z tego, że Komisja zamierza przedstawić wniosek ustawodawczy dotyczący wielostronnych opłat *interchange* z tytułu płatności kartowych.

4.7 Jednolity rynek cyfrowy

EKES przyjmuje z zadowoleniem zamiar Komisji Europejskiej, by ograniczyć koszty i zwiększyć efektywność wdrażania infrastruktury na potrzeby szybkich sieci komunikacyjnych dzięki przyjęciu wspólnych przepisów. EKES popiera propozycję dotyczącą poprawy szybkich szerokopasmowych połączeń z internetem jako warunku rozwoju handlu elektronicznego. Jest ważne, by przyjąć spójny model dla metod określania kosztów stosowanych przez krajowe organy regulacyjne w całej UE, aby zagwarantować, że koszty są sprawiedliwe i wyliczane zgodnie z tą samą normą. Odpowiednio regulowane rynki telekomunikacyjne muszą zapewniać konsumentom wybór. Jeśli nie osiągnie się faktycznie sprawiedliwego dostępu nowych operatorów do sieci dostępu nowej generacji, zakłóci to lub ograniczy jakość dostępnych usług detalicznych dla konsumentów. Wszyscy konkurenci powinni mieć dostęp do infrastruktury na równych warunkach i należy zapewnić dostęp do sieci po rozsądnych cenach (tzn. opartych na kosztach) dla nowych podmiotów oraz dla podmiotów od dawna obecnych na rynku.

4.8 Fakturowanie elektroniczne przy zamówieniach publicznych

Przedsiębiorstwa od dawna apelują o powszechne wykorzystywanie fakturowania elektronicznego, w tym w działalności transgranicznej. Zdecydowanie popieramy propozycję wprowa-

dzenia takiego fakturowania jako ogólnej zasady w umowach w ramach zamówień publicznych. Niemniej jednak forma elektroniczna powinna mieć zastosowanie także do prezentacji ofert, ponieważ jej niestosowanie jest jedną z przyczyn niskiego udziału MŚP z państw członkowskich w zamówieniach publicznych w innych państwach członkowskich (zob. także Program prac Komisji na rok 2013).

4.9 Konsument

4.9.1 Na rynku UE nadal znajdują się niebezpieczne produkty dla konsumentów, w tym produkty opatrzone znakiem CE, co stwarza zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa, których można uniknąć. EKES jest zatem zadowolony z tego, że Komisja Europejska proponuje pakiet legislacyjny dotyczący bezpieczeństwa produktów, obejmujący instrument dozoru nad jednolitym rynkiem dla wszystkich produktów nieżywnościowych, wniosek dotyczący nowej dyrektywy w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów oraz wieloletni ramowy plan nadzoru rynku. Przegląd ten powinien zapewnić więcej jasności co do powiązań między różnymi unijnymi regulacjami dotyczącymi bezpieczeństwa produktów. W szczególności trzeba wzmocnić i wyjaśnić zakres odpowiedzialności producentów. Należy zapewnić taki sam poziom egzekwowania przepisów oraz skuteczność działań nadzoru rynku w całej UE.

4.9.2 Należy jednoznacznie zająć się kwestią produktów atrakcyjnych dla dzieci i utrzymać zakaz produktów imitujących żywność. Polityka UE musi stanowić duży krok naprzód w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia. Trzeba zwrócić uwagę na nieuczciwą konkurencję dla przedsiębiorstw unijnych, które muszą przestrzegać przepisów UE. Przegląd dyrektywy w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów powinien skutecznie zapobiec wprowadzaniu na rynek produktów niebezpiecznych, co wymaga istnienia europejskiego systemu nadzoru rynku, w tym skutecznej kontroli na granicach zewnętrznych UE.

4.10 Spójność społeczna i przedsiębiorczość społeczna

4.10.1 Propozycje przedstawione w tej części zostały przyporządkowane do tego nagłówka w sposób raczej sztuczny. EKES dostrzega znaczenie skupienia się, w obecnych czasach kryzysu, na zwalczaniu dalszego wykluczenia społecznego i ubóstwa. W tym kontekście podkreślono przedsiębiorczość społeczną jako kluczowy czynnik w strategii wychodzenia z kryzysu. Rozczarowujący jest brak oddzielnego podstawowego działania dotyczącego rozwoju i wzrostu gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Sugerowane podstawowe działanie 12 nie rozwiązuje problemu rosnącego wykluczenia społecznego i ubóstwa w Europie. Komitet zaleca w związku z tym jasne i specjalne działanie podstawowe poświęcone przedsiębiorczości społecznej oparte na proaktywnych zaleceniach EKES-u, które jego zdaniem będą lepszą reakcją na potrzebę zwiększenia spójności społecznej⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Zob. opinia EKES-u Dz.U. C 318 z 29.10.2011 r., s. 109, pkt 3.2.

⁽¹⁴⁾ Tę kwestię podkreślono także w opinii EKES-u Dz.U. C 299 z 4.10.2012, s. 165.

4.10.2 EKES przyjmuje z zadowoleniem propozycję zapewnienia wszystkim obywatelom Unii dostępu do podstawowego rachunku płatniczego, zapewnienia przejrzystości i możliwości porównywania opłat za prowadzenie rachunku bankowego oraz ułatwienia przenoszenia rachunków bankowych między bankami. EKES ma nadzieję, że tym razem Komisja zaproponuje wiążące prawodawstwo, a nie zalecenie, takie jak z lipca ubiegłego roku, którego dobrowolny charakter spotkał się z ostrą krytyką. EKES odnotowuje, że w zakresie przejrzystości i możliwości porównywania opłat za prowadzenie rachunku bankowego dla konsumentów stwierdzono istotne niedociągnięcia lub wręcz całkowite niepowodzenie. Proponowane prawodawstwo UE powinno zagwarantować, by każdy konsument miał prawo dostępu do podstawowego rachunku płatniczego, i usunąć wszelkie przeszkody dla przenoszenia rachunków bankowych między bankami.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

ZAŁĄCZNIK

do opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Następująca poprawka, która uzyskała poparcie co najmniej jednej czwartej oddanych głosów, została odrzucona w trakcie debaty (art. 39 ust. 2 regulaminu wewnętrznego)

a) Punkt 3.2 (poprawka 5)

Wycofanie rozporządzenia Monti II nie rozwiązuje problemów, jakie stworzył Trybunał Sprawiedliwości UE w wyrokach dotyczących delegowania pracowników. Trzeba znaleźć rozwiązanie dla obecnej sytuacji, gdyż uniemożliwia ona pracownikom pełne korzystanie z przysługujących im praw. Komisja powinna zadbać o to, by swobody gospodarcze nie mogły ograniczać podstawowych praw socjalnych. Powinna rozważyć przedłożenie wniosku dotyczącego protokołu w sprawie postępu społecznego, który zostałby załączony do traktatów europejskich. Protokół taki powinien wyjaśniać relacje między podstawowymi prawami socjalnymi a swobodami gospodarczymi, potwierdzając, że jednolity rynek nie jest celem samym w sobie, ale że został utworzony, aby osiągnąć postęp społeczny dla wszystkich obywateli UE (de facto w ramach wdrażania art. 3 ust. 3 wersji skonsolidowanej Traktatu o Unii Europejskiej). Należy też jasno stwierdzić, że swobody gospodarcze i zasady konkurencji nie mogą mieć pierwszeństwa przed podstawowymi prawami socjalnymi i postępem społecznym i że nie można ich interpretować tak, jak gdyby dawały przedsiębiorstwom prawo do unikania czy obchodzenia krajowych przepisów i praktyk z zakresu praw społecznych i prawa pracy czy też do nieuczciwej konkurencji w zakresie płac i warunków pracy. Komisja przedstawiła dwa wnioski ustawodawcze mające na celu poprawę i wzmocnienie transponowania, wdrażania i egzekwowania w praktyce dyrektywy o delegowaniu pracowników. Pierwszy z nich, który dotyczy egzekwowania dyrektywy nr 96/71/WE i jest nadal przedmiotem dyskusji, ma na celu ulepszenie ochrony pracowników tymczasowo delegowanych za granicę poprzez poprawę informowania, współpracy administracyjnej i kontroli. Drugi wniosek, dotyczący wykonywania prawa do podejmowania działań zbiorowych w kontekście swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług (Monti II), został wycofany.

Jeżeli chodzi o zasadę równego statusu podstawowych praw socjalnych i swobód gospodarczych, EKES jest zdania, że zwłaszcza prawo pierwotne musi zapewniać tego rodzaju podejście. Odnotowuje również, że trzeci motyw preambuły, a szczególnie art. 151 TFUE, ma na celu promowanie lepszych warunków życia i pracy „tak aby umożliwić ich wyrównanie z jednoczesnym zachowaniem postępu”, a także apeluje o włączenie do traktatów „protokołu w sprawie postępu społecznego”, po to aby ugruntować w nich zasadę równego statusu podstawowych praw socjalnych i swobód gospodarczych i tym samym jasno zaznaczyć, że ani swobody gospodarcze, ani reguły konkurencji nie mogą mieć pierwszeństwa przed podstawowymi prawami socjalnymi, a także po to, by wyraźnie określić znaczenie celu UE dotyczącego osiągnięcia postępu społecznego ⁽¹⁾.

Uzasadnienie

Zostanie przedstawione ustnie.

Wynik głosowania

Za: 77

Przeciw: 114

Wstrzymało się: 11

⁽¹⁾ Dz.U. C 376 z 22.12.2011, s. 74.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Wzmocnione partnerstwo w ramach europejskiej przestrzeni badawczej na rzecz doskonałości i wzrostu gospodarczego”

COM(2012) 392 final

(2013/C 76/06)

Sprawozdawca: **Daniela RONDINELLI**

Dnia 17 lipca 2012 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Wzmocnione partnerstwo w ramach europejskiej przestrzeni badawczej na rzecz doskonałości i wzrostu gospodarczego”

COM(2012) 392 final.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 8 stycznia 2013 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 120 głosami – 2 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Dla Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES-u) utworzenie europejskiej przestrzeni badawczej stanowi priorytetowy cel na drodze do wzrostu i rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego UE, a także najwyższego poziomu naukowego oraz spójności między państwami członkowskimi, regionami i społeczeństwami. Polityka finansowania przewidziana w programie „Horyzont 2020” powinna być tak prowadzona, by umożliwić osiągnięcie tego celu.

1.2 EKES wielokrotnie przedstawiał w opiniach ⁽¹⁾ swą wizję europejskiej przestrzeni badawczej i zainicjował pogłębioną dyskusję na ten temat z Komisją, Parlamentem Europejskim i Radą. Dlatego też EKES z zadowoleniem przyjmuje komunikat Komisji.

1.3 Komitet zgadza się z Komisją, która wymienia wzrost jako jeden z priorytetowych celów europejskiej przestrzeni badawczej. W kontekście trwającego obecnie poważnego kryzysu społeczno-gospodarczego to odniesienie ma kluczowe znaczenie dla zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w Europie.

1.4 EKES uważa, że swobodny przepływ naukowców, wiedzy naukowej i technologii musi stać się „piątą swobodą” rynku wewnętrznego.

1.5 EKES uważa, że realizacja jednolitej przestrzeni badawczej jest procesem stopniowym i że termin 2014 r. jest zbyt ambitny; trzeba wziąć pod uwagę, że w wielu krajach

europejskich ogranicza się wydatki, w tym krajowe inwestycje publiczne w dziedzinie badań naukowych i innowacyjności.

1.6 EKES przyjmuje do wiadomości propozycję, by realizować europejską przestrzeń badawczą poprzez wzmocnione partnerstwo oparte w większym stopniu na wykorzystaniu wzorcowych rozwiązań niż na regulacjach prawnych. Wyraża jednak zaniepokojenie faktem, iż protokoły o współpracy podpisane z organizacjami mają charakter nieobowiązkowy i nieformalny, nie są zatem prawnie wiążące.

1.7 EKES oczekuje zdecydowanej woli politycznej, by zapewnić skuteczność i konkurencyjność krajowych systemów badań naukowych funkcjonujących lepiej dzięki ocenie „*inter pares*”, która musi się odnosić do jakości zespołu badawczego, wykorzystywanych struktur i uzyskanych wyników.

1.8 Komitet uważa, że badania finansowane z funduszy publicznych powinny dotyczyć w pierwszej kolejności sektorów, które mają szczególne znaczenie dla obywateli europejskich; i że fundusze publiczne powinny nadal finansować projekty realizowane w ramach ścisłej i wzajemnej współpracy europejskiej.

1.9 EKES wzywa Komisję i państwa członkowskie do przyjęcia wszelkich środków niezbędnych do usunięcia przeszkód na drodze do realizacji europejskiej przestrzeni badawczej związanych z brakiem europejskiego rynku pracy naukowców, z ich warunkami pracy, mobilnością i systemami zabezpieczeń społecznych.

1.10 EKES przypomina o pilnej potrzebie poprawy sytuacji w zakresie emerytur i funduszy emerytalnych naukowców angażujących się w projekty transnarodowe i utworzenia europejskiego funduszu na emerytury dodatkowe, by pokryć lub zrekompensować straty spowodowane zmianą kraju i przejściem do innego systemu zabezpieczenia społecznego.

⁽¹⁾ Dz.U. C 95 z 23.4.2003, s. 48; Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8; Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 13; Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 39; Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 121; Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 111; Dz.U. C 299 z 4.10.2012, s. 72; Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 60; Dz.U. C 44 z 15.2.2013, opinia EKES-u w sprawie kluczowych technologii wspomagających; opinia EKES-u w sprawie współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań naukowych i innowacji oraz opinia EKES-u w sprawie: „Dostęp do informacji naukowej – inwestowanie środków publicznych” (Zob. str. 43, 48 niniejszego Dziennika Urzędowego).

1.11 EKES ostrzega przed sytuacją, w której nowe inicjatywy Komisji byłyby sprzeczne z wysiłkami na rzecz ograniczenia kosztów administracyjnych związanych z udziałem naukowców w jednolitej przestrzeni badawczej lub neutralizowałyby te wysiłki.

1.12 EKES przypomina Komisji Europejskiej i państwom członkowskim o konieczności przyjęcia inicjatyw na rzecz faktycznego zlikwidowania dyskryminacji, nierównego traktowania i nierówności płci, które istnieją jeszcze obecnie w środowisku akademickim, naukowym i badawczym. W szczególności z zadowoleniem przyjmuje decyzję o zagwarantowaniu udziału kobiet, na poziomie co najmniej 40 %, we wszystkich komitetach zajmujących się rekrutacją, opracowywaniem lub przeglądem kryteriów oceny projektów lub opracowujących strategię w dziedzinie zatrudnienia w ośrodkach akademickich, badawczych i naukowych.

1.13 EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję KE dotyczącą opracowania planu działań na rzecz rozwoju infrastruktury elektronicznej wspierającej e-naukę. Komitet odsyła do swej opinii⁽²⁾ w sprawie komunikatu Komisji⁽³⁾ w sprawie dostępu do wyników badań naukowych i wiedzy oraz ich przechowywania i rozpowszechniania.

1.14 EKES popiera apel środowisk naukowych i europejskiej wspólnoty badawczej⁽⁴⁾ do szefów państw i rządów oraz przewodniczących instytucji UE, zgodnie z którym Europa nie może pozwolić sobie na utratę największych talentów, badaczy i wykładowców, zwłaszcza młodych. Stwierdza się w nim ponadto, że finansowanie europejskie ma podstawowe znaczenie dla skuteczności i efektywności finansowania krajowego i dla poprawy konkurencyjności ogólnoeuropejskiej i międzynarodowej; w związku z tym w przyszłym budżecie europejskim na lata 2014–2020 nie należy zmniejszać odpowiedniej linii budżetowej.

1.15 EKES uważa, że zapowiadany plan działań w priorytetowych dziedzinach, forum na rzecz rozpowszechniania i przekazywania wyników projektów naukowych i badawczych oraz ocena końcowa skutków komunikatu powinny uwzględniać pełny i efektywny udział społeczeństwa obywatelskiego zaangażowanego w europejską przestrzeń badawczą.

1.16 Mając na uwadze powyższe aspekty, EKES pragnąłby utworzyć grupę, która stałaby się punktem odniesienia dla instytucji europejskich na przyszłych etapach oceny, monitorowania i podejmowania decyzji dotyczących jednolitej przestrzeni badawczej.

2. Wprowadzenie

2.1 EKES przedstawił w wielu opiniach swoją wizję europejskiej przestrzeni badawczej, która pozostaje aktualna i ważna i z zadowoleniem przyjmuje komunikat, w którym Komisja opowiada się za wzmocnionym partnerstwem, i który wykazuje, iż UE i państwa członkowskie powinny pilnie zająć się

utrzymaniem i poszerzeniem podjętych zobowiązań. Postępy w państwach członkowskich nie dokonują się w tym samym rytmie, a w niektórych przypadkach nadal są bardzo powolne. Innowacyjny charakter komunikatu polega na tym, że poszerza się w nim zakres współpracy Komisji i państw członkowskich o organizacje zainteresowane europejską przestrzenią badawczą⁽⁵⁾. Zgadza się z potrzebą **wzmocnionej, szerszej i skuteczniejszej współpracy**.

2.2 EKES zgadza się z opinią KE, że realizacja europejskiej przestrzeni badawczej powinna wspierać wzrost gospodarczy, doskonałość naukową oraz spójność regionów, państw i społeczeństw. Jednocześnie musi uwzględniać i wspomagać niezbędne wzajemne oddziaływanie między nauką a rynkiem, innowacyjnością a przedsiębiorstwami, nowymi formami organizacji pracy a światem badań naukowych, w którym rośnie liczba wzajemnych powiązań.

2.3 Zdaniem Komitetu w obecnym kontekście globalnego kryzysu potrzebne są bardziej precyzyjne i stanowcze środki, by przezwyciężyć negatywne skutki różnic krajowych w opracowywaniu i wdrażaniu strategii badawczych oraz optymalnie wykorzystać działania mające na celu zwiększenie skuteczności tych strategii. Wspomniane środki muszą zmierzać także do zwiększania zdrowej konkurencji i transgranicznej synergii między krajowymi systemami badawczymi, a także ułatwiać naukowcom rozwój kariery zawodowej oraz sprzyjać mobilności i swobodnemu przepływowi wiedzy⁽⁶⁾.

2.4 Wnioski wynikające z publicznych konsultacji przeprowadzonych przy opracowywaniu komunikatu są następujące:

— Zdaniem **naukowców** największym powodem do obaw jest niewielka atrakcyjność kariery zawodowej, ograniczona swoboda poruszania się i brak okazji do wymiany poglądów.

— **Organizacje finansujące badania i/lub je przeprowadzające** uważają, że należy podejmować więcej bardziej owocnych wysiłków na rzecz osiągnięcia doskonałości oraz lepiej je koordynować, by stawić czoła wielkim wyzwaniom stojącym obecnie przed Europą i światem. Elementy niezbędne to współpraca transgraniczna i ogólnoeuropejska oraz odpowiednia infrastruktura otwartego dostępu do baz danych, wyników badań i publikacji. Społeczeństwo obywatelskie zainteresowane badaniami naukowymi musi mieć większy udział w procesie podejmowania decyzji dotyczących europejskiej przestrzeni badawczej.

— Zdaniem **sektora prywatnego** niepokojący jest niedobór wysoko wykwalifikowanych i wyszkolonych naukowców. Także sektor przemysłu wnosi o ściślejszą współpracę między sektorem edukacji i nauki a sektorem przedsiębiorczości. Zdaniem firm środowiska akademickie, sektor prywatny i przedsiębiorstwa nie współpracują ze sobą w wystarczający sposób.

⁽²⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „Dostęp do informacji naukowej – inwestowanie środków publicznych”.

⁽³⁾ COM(2012) 401 final.

⁽⁴⁾ List otwarty 42 laureatów Nagrody Nobla i 5 naukowców odznaczonych medalem Fieldsa; 23.10.2012 <http://erc.europa.eu/>

⁽⁵⁾ 17 lipca 2012 r. Komisja podpisała protokoły o współpracy z następującymi organizacjami: The European Association of research and technology organisations (EARTO); Nordforsk; The league of European Research Universities (LERU); The European University Association (EUA); Science Europe.

⁽⁶⁾ COM(2010) 546 final.

— Zarówno **państwa członkowskie, jak i kraje stowarzyszone** uważają, że realizacja europejskiej przestrzeni badawczej wymaga bardziej konkretnych działań i wolać podejście oparte na sprawdzonych rozwiązaniach od ewentualnego podejścia legislacyjnego.

3. Wzmocnienie krajowych systemów badawczych, by były bardziej skuteczne, otwarte i konkurencyjne

3.1 EKES zgadza się z propozycją Komisji w sprawie wzmocnienia krajowych systemów badawczych poprzez sprawdzone rozwiązania i podziela zdanie, że przyznawanie środków musi odbywać się poprzez otwarte publiczne zaproszenie do składania ofert, ocenianych następnie przez grupy ekspertów (**wzajemna ocena** ⁽⁷⁾), którzy mogą pochodzić z tego samego kraju, z innych państw członkowskich lub z krajów trzecich. Podstawą decyzji podejmowanych odnośnie do publicznego finansowania instytucjonalnego powinna być **ocena jakości** zespołów badawczych, instytucji uczestniczących w projekcie oraz uzyskanych wyników. Wciąż jeszcze często nie ocenia się naukowców, zespołów badawczych, propozycji i programów badawczych za pomocą porównywalnych standardów, nawet w przypadku projektów i badań naukowych, których finansowanie i sposób realizacji są podobne. Zdaniem EKES-u nie można zaakceptować takiej utraty wartości w chwili, gdy w wielu państwach członkowskich wyraźnie zmniejszają się nakłady na badania.

3.2 Komitet jest świadomy faktu, że europejskie badania naukowe należą do najlepszych na świecie. Badania przeprowadzone na uniwersytetach i w europejskich ośrodkach naukowych umożliwiły europejskim przedsiębiorstwom odgrywanie wiodącej i pionierskiej roli w rozwoju technologicznym i plasowanie się w czołówce międzynarodowej. Dlatego EKES wyraża zaniepokojenie wnioskami, do jakich doszła Komisja w ocenie oddziaływania, w której stwierdza się, że różnica między Europą a Stanami Zjednoczonymi, Japonią i innymi rozwiniętymi gospodarkami jest coraz bardziej widoczna ⁽⁸⁾. Można z tego wywnioskować, że w zakresie tworzenia wiedzy Europa zaczyna pozostawać w tyle, a najbardziej innowacyjne na świecie kraje wyprzedzają UE-27 w przypadku niektórych wskaźników. Zdaniem Komitetu, w kontekście globalnego kryzysu i wynikających z niego zmian w równowadze sił, europejska przestrzeń badawcza powinna wzmocnić wiodącą pozycję europejskiej nauki, której jakość i stopień doskonałości muszą stanowić przewagę konkurencyjną w chwili konfrontacji z innymi podmiotami międzynarodowymi.

3.3 W 2002 r. UE zdecydowała, że wysokość inwestycji państw członkowskich w badania i rozwój powinna osiągnąć poziom 3 % europejskiego PKB ⁽⁹⁾. EKES obawia się, że ciągłe

niedotrzymywanie zobowiązań i przenoszenie ich na rok 2020 mogą uniemożliwić realizację tego celu. EKES zgadza się, że jednym z priorytetów europejskiej przestrzeni badawczej powinien być wzrost gospodarczy, zwłaszcza w kontekście obecnego głębokiego kryzysu społeczno-gospodarczego, i wyraża poważne zaniepokojenie znacznymi cięciami budżetowymi w dziedzinie badań wynikającymi z polityki oszczędnościowej.

3.4 Jednym z filarów europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego, ściśle związanym z realizacją europejskiej przestrzeni badawczej, jest zachęcanie do mobilności w celu faktycznego wzbogacenia wykształcenia studentów, wykładowców i naukowców. Cięcia budżetowe utrudnią wielu europejskim badaczom pełne uczestnictwo w przestrzeni badawczej i wykorzystanie płynących z niej korzyści. EKES wyraża niepokój w związku z podjętymi w tym zakresie decyzjami ⁽¹⁰⁾.

3.5 Komitet ponownie wyraża przekonanie, że skuteczne i konkurencyjne krajowe systemy badawcze wymagają silnej woli politycznej i wzywa UE i państwa członkowskie do bardziej zdecydowanych i szybszych kroków na rzecz realizacji powziętych zobowiązań.

3.6 Wydaje się, że w ostatnich latach badania finansowane z funduszy publicznych odchodzą od sektorów strategicznych dla obywateli europejskich, które powinny stanowić pole dla innowacji w ramach europejskiej przestrzeni badawczej, zwłaszcza w dziedzinie wzajemnej współpracy europejskiej.

3.7 Komitet podkreśla także, że dla optymalizacji i/lub reorganizacji wsparcia finansowego dla krajowych systemów badawczych należy porzucić fałszywą dychotomię między naukami stosowanymi a naukami podstawowymi, którą wydają się wykorzystywać niektóre państwa zmniejszające swoje wydatki. Takie postępowanie może poważnie utrudnić dostęp do zasobów lub finansowania.

4. Współpraca transnarodowa

4.1 W UE współpraca w zakresie ogólnoeuropejskich badań koncentruje się na kilku większych inicjatywach ⁽¹¹⁾. Ale zaledwie 0,8 % nakładów asygnowanych przez rząd na działalność badawczo-rozwojową (GBAORD) ⁽¹²⁾ wykorzystuje się do wspólnych programów państw członkowskich, w tym programów wspieranych lub współfinansowanych przez KE. Dzieje się tak, mimo iż z doświadczenia wynika, że dzięki współpracy transnarodowej można polepszyć poziom badań i rozwoju, rozszerzyć zakres działalności na nowe branże i otrzymać wsparcie publiczne i prywatne na wspólne projekty. **Potwierdza to potrzebę stworzenia solidnych sieci wiedzy w całej Europie.**

⁽⁷⁾ Podstawowe zasady ustalone w „Voluntary guidelines on framework conditions for joint programming in research”, ERAC – GPC, 2010.

⁽⁸⁾ Raport UE „Innovation scoreboard 2011” wykazuje, że Stany Zjednoczone, Japonia i Korea Południowa przewyższają wydajnością UE-27. Coraz więcej miejsca zajmują gospodarki wschodzące, takie jak Brazylia, Chiny i Indie, a ich udział w sektorze B+R ma coraz większe znaczenie.

⁽⁹⁾ W 2008 r. inwestycje te wynosiły 1,92 % europejskiego PKB, podczas gdy w Stanach Zjednoczonych było to 2,79 % (Eurostat, 2008).

⁽¹⁰⁾ Patrizio Fiorilli, rzecznik ds. budżetu w Komisji, oświadczył w październiku 2012 r., że obcięte zostaną środki pochodzące z budżetu wspólnotowego i od państw członkowskich na stypendia w ramach programu Erasmus.

⁽¹¹⁾ Na przykład: programy ramowe, Europejska Agencja Kosmiczna, Europejskie Laboratorium Biologii Molekularnej, Europejska Organizacja Badań Jądrowych.

⁽¹²⁾ GBAORD to kryterium służące do pomiaru nakładów budżetowych, inwestycji publicznych i środków wsparcia, które rządy krajowe przeznaczają na badania i rozwój.

4.2 Wprowadzenie nowych systemów finansowania badań – takich jak „dotacje w zakresie synergii” Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERBN), instrumentu utworzonego w 2012 r., wspierającego małe grupy transgraniczne naukowców (zazwyczaj interdyscyplinarne) – może przyczynić się do stworzenia wartości dodanej i komplementarności wspólnych prac, pod warunkiem że zarządzanie będzie przeprowadzane kreatywnie, a dodatkowa wiedza, zdolności i zasoby zostaną wykorzystane wspólnie w sposób innowacyjny.

4.3 Wciąż istnieją przeszkody i bariery uniemożliwiające dostęp obcokrajowców do krajowych ośrodków badań będących przedmiotem zainteresowania dla całej Europy, a także do ogólnoeuropejskiej infrastruktury badawczej dla naukowców pracujących w państwach członkowskich nie uczestniczących w danym projekcie. W obu przypadkach o dostępie decyduje się na podstawie preferencji narodowych. Zdaniem EKES-u tego rodzaju trudności uniemożliwiają pełną realizację europejskiej przestrzeni badawczej.

4.4 Zdaniem Komitetu zapowiadana mapa działań, która uwidoczniłaby silne i słabe strony transnarodowej współpracy naukowej oraz jej braki, powinna nie tylko uwzględniać informacje udostępnione przez państwa członkowskie, lecz również zapewniać skuteczne i rzeczywiste uczestnictwo społeczeństwa obywatelskiego, zainteresowanego europejską przestrzenią badawczą i/lub zaangażowanego w jej realizację.

5. Otwarcie rynku pracy dla naukowców

5.1 Zatrudnianie

Mimo podejmowanych wysiłków wciąż istnieją przeszkody utrudniające otwartą rekrutację, która byłaby przejrzysta i oparta przede wszystkim na zasługach. Nie zawsze prawidłowo ogłasza się kryteria selekcji, nieznane są też zasady wyznaczania członków jury, które często są nieporównywalne w różnych państwach członkowskich (np. portal Euraxess). Komisja sugeruje, że rekrutacja na pewne stanowiska nie została przeprowadzona w oparciu o zasługi, chociaż nieznana jest dokładna liczba takich przypadków⁽¹³⁾. Zalecenie w sprawie Europejskiej karty naukowca, kodeks postępowania przy rekrutacji naukowców oraz europejskie partnerstwo na rzecz naukowców⁽¹⁴⁾ w niektórych przypadkach wywarły pozytywny wpływ na poziomie krajowym i instytucjonalnym. Jednak wdrażanie postanowień Karty i kodeksu wciąż, niestety, postępuje powoli. EKES obawia się, że brak rynku pracy dla naukowców – bardziej zintegrowanego i zapewniającego większe gwarancje – może stać się trudną do przezwyciężenia

przeszkodą na drodze do realizacji europejskiej przestrzeni badawczej do 2014 r.

5.2 Warunki pracy

Warunki pracy naukowców znacznie się różnią w zależności od państwa członkowskiego i w niektórych przypadkach nie są wystarczająco atrakcyjne, by przyciągnąć ludzi młodych oraz zatrzymać doświadczonych naukowców i badaczy z zagranicy. W różnych krajach jeszcze zbyt odmienne są także kryteria awansu, perspektywy kariery i systemy wynagrodzeń. Instytucje nie zawsze uznają mobilność za wskaźnik osiągnięć naukowych. W krajach najbardziej dotkniętych kryzysem już obecnie wielu naukowców – początkujących i/lub doświadczonych – wyjeżdża w poszukiwaniu alternatywnych rozwiązań, nawet poza Europą. Komisja nie może nie zwracać uwagi na utratę zasobów ludzkich w dziedzinie nauki i badań, dlatego EKES apeluje do niej, by przedsięwzięła, wraz z państwami członkowskim, pilne i konkretne środki na rzecz zaradzenia temu zjawisku.

5.3 Mobilność

Również warunki przenoszenia subwencji i finansowania oraz dostępu do nich utrudniają mobilność naukowców, którzy nie zawsze mogą przenieść się z subwencjami krajowymi (tak dzieje się w 13 państwach członkowskich). Z kolei zespoły badawcze nie zawsze mają możliwość zaangażowania partnerów zagranicznych w krajowe projekty badawcze, ponieważ w niektórych krajach (11 państw członkowskich) beneficjentami mogą być tylko instytucje krajowe. W czterech państwach członkowskich stypendia przyznawane są tylko obywatelom danego kraju.

5.4 Zabezpieczenie społeczne

EKES ponownie zaleca – podobnie jak w swojej opinii w sprawie programu „Horyzont 2020”⁽¹⁵⁾ – pilną poprawę sytuacji w zakresie emerytur i funduszy emerytalnych naukowców angażujących się w projekty transnarodowe. Uważa, że użyteczne byłoby utworzenie europejskiego funduszu na emerytury dodatkowe, by pokryć lub zrekompensować straty spowodowane zmianą kraju i przejściem do innego systemu zabezpieczenia społecznego. W konwencjonalnych systemach zabezpieczenia społecznego zakłada się często, że naukowcy przez całe życie pracują dla tego samego pracodawcy i zwykle ignoruje się lata, które badacz spędził za granicą, lub po prostu odmawia ich uwzględnienia. To oczywiste, że podjęte do tej pory wysiłki są niewystarczające i nie pozwoliły przezwyciężyć tej przeszkody, działającej szczególnie na niekorzyść młodych badaczy.

6. Pełna realizacja równości płci. Uwzględnienie kwestii płci w projektach badawczych

6.1 W ostatnich latach w zasadzie we wszystkich sektorach znacznie wzrosła liczba kobiet naukowców, jednak ciągle jeszcze zbyt mało z nich zajmuje wyższe stanowiska, kierując światowej klasy badaniami w ośrodkach naukowych lub na

⁽¹³⁾ Rocznie jest do obsadzenia ok. 40 000 stanowisk dla naukowców, z czego 9 600 to stanowiska kierownika katedry na uczelni wyższej (Technopolis, 2010).

⁽¹⁴⁾ Aby wesprzeć konkretne wdrożenie karty i kodeksu, Komisja zainicjowała w 2008 r. strategię na rzecz zasobów ludzkich w celu uwzględnienia karty naukowca i kodeksu postępowania, a w 2009 r. ustanowiła strategiczną grupę instytucjonalną ds. zasobów ludzkich, aby stworzyć platformę na rzecz wymiany najlepszych rozwiązań między zainteresowanymi podmiotami w całej Europie.

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 111.

wyższych uczelniach⁽¹⁶⁾. A przecież istnieje wystarczająco dużo dowodów na to, że mieszane zespoły badawcze są bardziej wydajne i korzystają na obszerniejszym doświadczeniu, wspólnej wiedzy, różnych punktach widzenia i wyższym poziomie inteligencji społecznej. Kariera naukowa kobiet wciąż jest naznaczona dużą segregacją pionową i wciąż mamy do czynienia ze szklanym sufitem i segregacją na rynku pracy⁽¹⁷⁾.

6.2 W środowiskach akademickich i centrach badawczych, podobnie jak w innych sektorach gospodarki, nadal występuje **zróżnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć**. Przyczyniają się do tego m.in. system pozornie „neutralnego” redagowania opisów stanowisk, który nie uwzględnia nierówności między kobietami a mężczyznami, obciążenie tylko kobiet obowiązkami rodzinnymi lub utrzymująca się dyskryminacja – bezpośrednia i pośrednia⁽¹⁸⁾. W związku z tym kobiety potencjał naukowy nie jest odpowiednio doceniany ani w pełni wykorzystywany. Udział kobiet jest niewystarczający, a podczas podejmowania decyzji dotyczących badań i innowacji wciąż nie ma równowagi pod względem płci.

6.3 Nie wszystkie państwa członkowskie wdrożyły krajowe strategie polityczne na rzecz **uwzględniania aspektu płci w badaniach naukowych**, co niekorzystnie wpływa na jakość badań i ich użyteczność. Bardziej wyrównany udział kobiet zwiększyłby różnorodność zasobów talentu, siły roboczej i procesu podejmowania decyzji i korzystnie wpłynął na jakość badań. Pozwoliłoby to uniknąć wysokich kosztów finansowych, a nawet uniknąć błędów wynikających z pomijania w badaniach aspektu płci. Jeżeli aspekt płci nie będzie w większym stopniu uwzględniany w badaniach naukowych, wpłynie to negatywnie na cele w zakresie poziomów doskonałości, do których dąży się poprzez europejską przestrzeń badawczą. Większe zaangażowanie kobiet przyczyniłoby się do wzrostu społeczno-gospodarczego w Europie, a także do doskonałości, sprawniejszego przeprowadzania badań i osiągnięcia bardziej zadowalających wyników.

6.4 EKES wzywa Komisję i państwa członkowskie do podwojenia wysiłków w tym zakresie i do podjęcia zdecydowanych działań w celu rzeczywistej likwidacji nierówności między kobietami a mężczyznami wciąż istniejących w obszarze

akademickim, badawczym i naukowym. Chodzi zwłaszcza o urzeczywistnienie obietnicy zagwarantowania udziału co najmniej 40 % kobiet we wszystkich komitetach zajmujących się rekrutacją, opracowywaniem i/lub przeglądem kryteriów oceny projektów lub opracowujących strategię w dziedzinie zatrudnienia w ośrodkach akademickich, badawczych i naukowych. EKES pozytywnie ocenia również kolejny środek – opracowywanie, wdrażanie i ocenę planów działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn na uniwersytetach i w ośrodkach badawczych, pod warunkiem że kobiety w pełni i aktywnie uczestniczyć będą w całym procesie.

6.5 Ponadto Komitet wzywa KE do zagwarantowania udziału zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w opracowaniu zaleceń, które zawierałoby wskazówki dotyczące zmian instytucjonalnych na rzecz faktycznej równości między kobietami a mężczyznami na uniwersytetach i w ośrodkach badawczych.

7. Optymalizacja przepływu wiedzy naukowej, dostępu do niej i jej przekazywania, w tym za pośrednictwem środków cyfrowych

7.1 W kwietniu 2008 r. Komisja przyjęła zalecenie⁽¹⁹⁾ w sprawie zarządzania własnością intelektualną w działaniach związanych z przekazywaniem wiedzy oraz Kodeks postępowania dla uniwersytetów i innych publicznych instytucji badawczych⁽²⁰⁾. Jednakże Kodeks nie wystarczy, by osiągnąć cele wytyczone w zaleceniu.

7.2 Dostęp do informacji naukowych jest istotnym warunkiem pomyślnego wsparcia badań oraz innowacji a także, co za tym idzie, konkurencyjności Europy. Obejmuje to transfer wiedzy między naukowcami, między partnerstwami badawczymi – zwłaszcza między ośrodkami badawczymi a przedsiębiorstwami – jak i między badaczami a obywatelami oraz otwarty dostęp do publikacji. EKES z zadowoleniem przyjmuje komunikat⁽²¹⁾ Komisji na ten temat i odsyła do swej opinii⁽²²⁾ w tej sprawie.

7.3 Z zadowoleniem przyjmuje także zamiar opracowania planu działania na rzecz e-infrastruktury, poprzez który wspierano by e-naukę dzięki dostępowi do instrumentów i zasobów badawczych.

⁽¹⁶⁾ Choć 45 % osób posiadających stopień doktora to kobiety, to tylko 30 % badaczek pozostaje aktywnych. Kobiety w środowisku akademickim zajmują tylko 19 % wyższych stanowisk. Średnio tylko 13 % ośrodków badawczych lub naukowych światowej klasy i jedynie 9 % uniwersytetów jest kierowanych przez kobiety. She Figures Preliminary data 2012, „Gender in Research and Innovation: statistics and indicators”, grupa helsińska ds. kobiet i nauki – Komisja Europejska <http://ec.europa.eu>

⁽¹⁷⁾ Odsetek studentek (55 %) i kobiet ze stopniem magistra (59 %) jest większy od odsetka mężczyzn, ale na wyższych szczeblach przeważają mężczyźni. Kobiety stanowią tylko 44 % personelu uniwersyteckiego niższego stopnia; 36 % ma stały etat, a 18 % profesurę.

⁽¹⁸⁾ W rezolucji Parlamentu Europejskiego z marca 2012 r. podkreślono, że nadal duże są różnice w wynagrodzeniach. W UE kobiety zarabiają średnio 17,5 % mniej niż mężczyźni, podczas gdy stanowią 60 % osób kończących studia magisterskie.

⁽¹⁹⁾ C(2008)1329.

⁽²⁰⁾ Przyjmując ten dokument, KE pragnęła udostępnić państwom członkowskim i zainteresowanym podmiotom szereg rozwiązań i strategii stymulujących transfer wiedzy, który wciąż nie jest wystarczająco intensywny. Natomiast liczba pracowników (np. wydziałów uniwersyteckich zajmujących się upowszechnianiem i transferem wiedzy) z doświadczeniem w sektorze przemysłu jest w Europie znacznie mniejsza niż w innych częściach świata. Ponadto tylko 5–6 % naukowców w UE pracowało zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym.

⁽²¹⁾ COM(2012) 401 final.

⁽²²⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „Dostęp do informacji naukowej – inwestowanie środków publicznych”.

7.4 Wzywa KE do zwrócenia się do europejskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego zainteresowanych nauką i badaniami, by wniosły wkład do okresowych wymian zapowiadanych w związku z ustanowieniem forum państw członkowskich, oraz o ocenę tego wkładu. Forum działałoby jako punkt odniesienia w kwestii rozpowszechniania i przekazywania wyników programów i projektów naukowych.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Polityka w zakresie sektora bezpieczeństwa. Plan działania na rzecz innowacyjnego i konkurencyjnego sektora bezpieczeństwa”

COM(2012) 417 final

(2013/C 76/07)

Sprawozdawca: **Antonello PEZZINI**

Dnia 26 lipca 2012 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: „Polityka w zakresie sektora bezpieczeństwa. Plan działania na rzecz innowacyjnego i konkurencyjnego sektora bezpieczeństwa”

COM(2012) 417 final.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 8 stycznia 2013 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 128 do 2 – 5 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) uważa, że na jednolitym rynku europejskim konieczna jest zintegrowana polityka europejska w zakresie sektora bezpieczeństwa, oparta na skoordynowanym podejściu do wyzwań tego sektora, wspólnej strategii i wspólnej wizji konkurencyjnego rozwoju.

1.2 By zapewnić warunki do podniesienia konkurencyjności w tym sektorze (rozumianym jako tradycyjny sektor bezpieczeństwa, przemysł obronny ukierunkowany na bezpieczeństwo, a także nowe podmioty, tzn. głównie przedsiębiorstwa stosujące swą obecną technologię cywilną również w obszarach związanych z bezpieczeństwem, i dostawcy usług w zakresie bezpieczeństwa), w którym tkwi duży potencjał zatrudnienia i który dysponuje dużą i obiecującą grupą użytkowników, EKES uważa, że konieczne jest:

- **zapewnienie wewnętrznego wymiaru pełnej interoperacyjności jednolitego rynku** poprzez przyczynienie się – za pomocą ram regulacyjnych, technicznych, prawnych i proceduralnych – do odpowiedniego poziomu środków specjalnych, jednolitej strategii rozwoju i znacznych inwestycji w badania i innowacje;
- **podjęcie pierwszoplanowych działań w odniesieniu do poszczególnych rodzajów produktów i usług** na podstawie tego, w jakim stopniu mogą zostać dostosowane do zharmonizowanych przepisów i procedur;
- **zapewnienie pewnego dostępu do rynków międzynarodowych** dzięki lepszej międzynarodowej ochronie praw własności przemysłowej, liberalizacji rynków zarówno komercyjnych, jak i rynków zamówień publicznych oraz zintegrowanej strategii polityki przemysłowej;

— zapewnienie wszystkim europejskim producentom równoprawnego dostępu do dróg morskich, by mogli eksportować swe produkty na rynki międzynarodowe;

— **podjęcie zintegrowanych i wspólnych działań w różnych sektorach bezpieczeństwa i ochrony ludności;**

— **zapewnienie wymiaru społecznego i etycznego zastosowań technologicznych** w zakresie bezpieczeństwa od chwili ich zaprojektowania, by zagwarantować ich **akceptację społeczną** wraz z pełną ochroną prywatności obywateli;

— **kształcenie i wymiar zawodowy zasobów ludzkich**, które powinny być ukierunkowane na projektowanie, instalowanie, utrzymywanie i funkcjonowanie zastosowań technologii bezpieczeństwa mających na celu poszanowanie godności i wolności istot ludzkich oraz prawa do ochrony swej godności.

1.3 EKES popiera inicjatywy zawarte w planie działania, mając jednocześnie nadzieję, że będą one realizowane w ramach ściślejszej współpracy i koordynacji, między innymi w oparciu o rodzaje produktów oraz bazę odpowiednich i szczegółowych danych statystycznych dotyczących również wydajności, zatrudnienia i wielkości przedsiębiorstw w tym sektorze.

1.4 EKES zaleca koordynację, konwergencję systemów zarządzania informacją i gwarancje interoperacyjności.

1.5 EKES zdecydowanie popiera zwiększenie możliwości kierowania nowymi perspektywami w zakresie konkurencji i dostępu do instytucjonalnych zasobów finansowych, a także ich antycypowania, między innymi dzięki prognozom opartym na uczestnictwie sporządzanym na szczeblu europejskim.

1.6 Powiązanie **aspektu społecznego i etycznego** powinno być przejrzyste i zagwarantowane na wszystkich etapach, począwszy od etapu projektowania do normalizacji i zastosowania technologicznego w terenie. Nowe technologie i przepisy powinny uwzględniać od początku ochronę praw podstawowych obywateli, zwłaszcza tych, które dotyczą prywatności i ochrony danych osobowych.

1.7 Niezbędne jest podjęcie starań na szczeblu UE, a także skoordynowanie wysiłków krajowych w celu zapewnienia szkolenia zasobów ludzkich i ich integracji z rynkiem pracy, tak by mogły one świadczyć wysokiej jakości profesjonalne usługi z poszanowaniem jednostki, dotrzymując kroku rozwojowi zaawansowanych technologii w ramach systemu pełnej interoperacyjności.

2. Wprowadzenie

2.1 Przemysł bezpieczeństwa jest strategicznym sektorem obejmującym zastosowania cywilne i wojskowe, które są sobie pokrewne i ze sobą powiązane. Jest to idealne połączenie badań naukowych, innowacji technologicznych i zaawansowanych zastosowań.

2.2 Naturalną siłą napędową tego przemysłu jest technologia i charakteryzuje się on stałym przepływem nowych technologii. Produkty i usługi tego sektora są zróżnicowane i w dużym stopniu przestarzałe, wymagają również wysokiej wydajności naukowo-technicznej.

2.3 Szacuje się, że wartość rynku sektora bezpieczeństwa UE wynosi do 36,5 mld euro i obejmuje około 180 tys. miejsc pracy, podczas gdy w skali światowej w ciągu ostatniego dziesięciolecia wartość tego sektora wzrosła z 10 do 100 mld euro (w 2011 r.). Obejmuje on ochronę lotnictwa, ochronę na morzu, ogólnie ochronę transportu, bezpieczeństwo granic, ochronę infrastruktury krytycznej, wywiad antyterrorystyczny (w tym bezpieczeństwo cybernetyczne i komunikację), ochronę bezpieczeństwa fizycznego, zarządzanie kryzysowe i odzież ochronną.

2.4 Do tych sektorów dochodzi jeszcze przemysł kosmiczny związany z bezpieczeństwem, wraz ze swoimi wieloma zastosowaniami.

2.5 W Europie rynek produktów związanych z bezpieczeństwem w kosmonautyce opiera się na wielkich grupach wielonarodowych, które działają na szczeblu europejskim oraz na szczeblu poszczególnych państw członkowskich w obszarze cywilnym i komercyjnym, przy czym popyt na zastosowania komercyjne wynosi 40 %, a instytucjonalne – 60 %.

2.6 Pomimo faktu, że tendencje rynkowe wskazują na stały wzrost, którego nie dotyczy spowolnienie gospodarcze

wywołane kryzysem międzynarodowym, sektor bezpieczeństwa w UE musi stawić czoła bardzo rozproszonemu rynkowi wewnętrznemu i bazie przemysłowej osłabionej przez znacznie się od siebie różniące krajowe ramy prawne oraz normy techniczno-prawne, podczas gdy wysiłki badawcze i zamówienia publiczne – pomimo działań wspólnotowych w tej dziedzinie takich jak 7PR – są jeszcze w dużej mierze ograniczone do poszczególnych państw członkowskich.

2.7 UE jest zobowiązana zagwarantować bezpieczeństwo swym obywatelom, przedsiębiorstwom i całemu społeczeństwu w wielu dziedzinach, poczynając od ochrony ludności przed klęskami żywiołowymi, ochrony łańcucha żywnościowego, zapobiegania terroryzmowi i zwalczania terroryzmu, a kończąc na ochronie przez zagrożeniami związanymi z materiałami chemicznymi, biologicznymi, radiologicznymi, jądrowymi i wybuchowymi.

2.8 Sektor przemysłowy związany z bezpieczeństwem ma kluczowe znaczenie dla przyszłości i jasno odzwierciedla wyzwania oraz możliwości, jakie stoją przed UE. Dzięki poziomowi technologii wiele europejskich przedsiębiorstw należy do światowych liderów w różnych segmentach sektora, lecz może stracić swój udział w rynku na rzecz swych głównych partnerów handlowych.

2.8.1 Konieczne są odpowiednie, szczegółowe i wiarygodne dane statystyczne dotyczące między innymi produkcji, zatrudnienia i wielkości przedsiębiorstw w tym sektorze.

2.9 Zarządzanie przedsiębiorstwami w sektorze bezpieczeństwa jest bardzo złożone i zależy od szeregu zmiennych:

- jednorodności, przejrzystości i dostępności rynków;
- strategii i wizji, dostępu do zasobów finansowych;
- ram prawnych, norm technicznych, zharmonizowanych procedur i ochrony w dziedzinie praw własności przemysłowej;
- wydajności technologicznej i operacyjnej;
- możliwości kierowania nowymi perspektywami w zakresie konkurencyjności i ich antycypowania.

2.10 By zapewnić warunki do podniesienia konkurencyjności europejskiego sektora bezpieczeństwa, EKES uważa, że europejski rynek wewnętrzny musi gwarantować:

- wewnętrzny wymiar pełnej interoperacyjności jednolitego rynku ograniczający rozdrobnienie zarówno rynków krajowych, jak i inwestycji w badania i innowacje;

- zewnętrzny wymiar dostępu do rynków międzynarodowych stanowiący odpowiedź na niewystarczającą ochronę międzynarodową praw własności przemysłowej i na ograniczenia dostępu do rynków zarówno komercyjnych, jak i do rynków zamówień publicznych, umożliwiającą realizację również w tym sektorze bardziej agresywnej „zintegrowanej strategii polityki przemysłowej w jej wymiarze zewnętrznym, która zapewniłaby UE rolę przywódczą w handlu, a także jednolity kierunek w wielostronnych i dwustronnych umowach handlowych”⁽¹⁾;
- równouprawnienie europejskich producentów, jeśli chodzi o wywóz sprzętu wojskowego do państw trzecich; na rynku wewnętrznym nie powinno dochodzić do dyskryminacji producentów z państw członkowskich, które nie mają dostępu do morza, zmuszonych do uzyskania zezwolenia na tranzyt ich towarów do portu morskiego w innym państwie członkowskim;
- wymiar społeczny i etyczny zastosowań technologicznych w zakresie bezpieczeństwa od czasu ich zaprojektowania, by zagwarantować ich **akceptację społeczną** przy pełnej ochronie prywatności obywateli i ich praw podstawowych oraz ochronie poufnych danych;
- taki charakter produkcji i usług, który nie ingeruje w prywatność, lecz umożliwia przyjęcie podejścia korzystnego dla wszystkich zarówno pod względem rozwoju zasobów ludzkich, jak i prognoz międzynarodowych, zachęcając duże przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa rozpoczynające działalność oraz MŚP do uzyskania odpowiedniej masy krytycznej niezbędnej do konkurencji, między innymi dzięki tworzeniu konsorcjów sieciowych i promowaniu okręgów.

2.11 Na szczeblu światowym zdecydowanie największym konkurentem są **Stany Zjednoczone**, które korzystają ze zharmonizowanych ram prawnych, wspólnych norm i dużego popytu na szczeblu federalnym⁽²⁾. Ich skonsolidowany rynek wewnętrzny ma ponad 42-procentowy udział w obrotach na szczeblu światowym, a ich przedsiębiorstwa należą do liderów, jeżeli chodzi o produkcję instalacji technicznych zapewniających bezpieczeństwo. W **Japonii i Izraelu** działają wiodące przedsiębiorstwa produkujące zaawansowane urządzenia, zwłaszcza w dziedzinie informatyki i komunikacji, podczas gdy w **Rosji i Chinach** zaobserwować można wysoki poziom rozwoju w tradycyjnych sektorach ochrony bezpieczeństwa fizycznego.

2.12 EKES podkreśla, że w tym kontekście międzynarodowym konieczna jest proaktywna europejska polityka przemysłowa dla sektora bezpieczeństwa, która lepiej odzwierciedlałaby równowagę między potencjałem tego sektora, ramami technicznymi i prawnymi oraz prawem własności przemysłowej, a zwłaszcza rodzajami produktów, usług i systemów, które można dostosować do wspólnych norm i zharmonizowanych regulacji i procedur, takimi jak:

- systemy kontroli dostępu;

⁽¹⁾ Zob. Dz.U. C 218 z 23.7.2011, s. 25.

⁽²⁾ Zob. ustawa o bezpieczeństwie wewnętrznym z 2002 r. oraz ustawa USA o bezpieczeństwie z 2002 r.

- oprzyrządowanie i oprogramowanie do skanowania;
- systemy i narzędzia ochrony;
- systemy i narzędzia identyfikacji i interpretacji rzeczywistości;
- systemy i narzędzia nadzoru i identyfikowalności;
- systemy alarmowe.

Tymczasem w wypadku produktów wrażliwych, warunki regulacji i dostępu podlegają w poszczególnych przypadkach ocenom i umowom, by utrzymać poziom jakości i bezpieczeństwa.

2.13 EKES podkreślał już wielokrotnie potrzebę rozwinięcia polityki w zakresie bezpieczeństwa sieci i informacji, co jest niezbędne dla Europejskiej agencji cyfrowej.

2.14 EKES wypowiedział się już ponadto na temat kluczowych aspektów ochrony lotnictwa⁽³⁾, ochrony na morzu⁽⁴⁾ i bezpieczeństwa w gałęziach transportu⁽⁵⁾, a także w sprawie współpracy operacyjnej na zewnętrznych granicach⁽⁶⁾, podkreślając rolę agencji Frontex i potrzebę całościowego podejścia do bezpieczeństwa granic i walki z nielegalną imigracją.

2.15 Jeżeli chodzi o monitorowanie środowiska i bezpieczeństwa z przestrzeni kosmicznej, Komitet podkreślił znaczenie satelitów Sentinel i GMES oraz systemu nawigacji satelitarnej Galileo⁽⁷⁾.

2.16 W rozmaitych analizach podkreślano znaczenie projektów demonstracyjnych w zakresie technologii bezpieczeństwa materiałów chemicznych, biologicznych, radiologicznych, jądrowych i wybuchowych (CBRNE).

⁽³⁾ Zob. Dz.U. C 100 z 30.4.2009, s. 39; Dz.U. C 128 z 18.5.2010, s. 142.

⁽⁴⁾ Zob. Dz.U. C 44 z 11.2.2011, s. 173.

⁽⁵⁾ Zob. Dz.U. C 65 z 17.3.2006, s. 30.

⁽⁶⁾ Zob. Dz.U. C 44 z 11.2.2011, s. 162 i Dz.U. C 191 z 29.6.2012, s. 134.

⁽⁷⁾ Zob. Dz.U. C 256 z 27.10.2007, s. 47; Dz.U. C 256 z 27.10.2007, s. 73; Dz.U. C 181 z 12.6.2012, s. 175.

2.17 Siódmy program ramowy (7PR) jest pierwszym, w którym zawarto konkretny program badawczy w dziedzinie bezpieczeństwa, przeznaczając na niego 1,4 mld euro i koncentrując się wyłącznie na projektach zastosowań cywilnych, rozwoju technologii i wiedzy mającej chronić obywateli UE⁽⁸⁾, z poszanowaniem ich prywatności oraz praw podstawowych.

2.18 Zdaniem EKES-u konieczne byłoby ułatwienie zastosowania cywilnych/wojskowych technologii hybrydowych w oparciu o opracowanie odpowiednich norm we współpracy z Europejską Agencją Obrony, a także bardziej zdecydowane wsparcie – za pomocą większej ilości środków – wymiaru „Bezpieczeństwo” wśród technologii wspomagających w nowym PR w zakresie badań i innowacji⁽⁹⁾, przy jednoczesnym zachęcaniu do projektów demonstracyjnych i przygotowania pilotażowych prototypów.

2.19 Komisja zaliczyła sektor bezpieczeństwa do głównych elementów inicjatywy przewodniej strategii „Europa 2020” „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”, na której temat Komitet miał już okazję się wypowiedzieć⁽¹⁰⁾.

2.20 EKES uważa, że konieczne jest zapoczątkowanie **jednolitej strategii europejskiej w oparciu o zintegrowane podejście do sektora bezpieczeństwa**, gdyż bezpieczeństwo należy do największych bolączek współczesnego społeczeństwa, jest podstawą wzrostu i zatrudnienia, a także wymaga wspólnych wysiłków i wspólnej wizji wszystkich państw członkowskich, by podnieść konkurencyjność.

3. Streszczenie dokumentu Komisji

3.1 W dokumencie przedstawiono znaczenie strategiczne sektora bezpieczeństwa i wytyczono główne działania w celu zwiększenia innowacyjności i konkurencyjności europejskiego sektora bezpieczeństwa, poprzez które Komisja zamierza wspomóc ten proces.

3.2 W proponowanym planie działania przedstawiono następujące wytyczne:

- należy przezwyciężyć rozdrobnienie rynku wewnętrznego UE dzięki zastosowaniu procedur certyfikacji i zharmonizowanych norm technicznych dla technologii bezpieczeństwa oraz dzięki wzajemnemu uznaniu systemów certyfikacji;
- należy zwiększyć skuteczność badań i innowacji i przybliżyć je do przedsiębiorstw dzięki przyjęciu uprawnień technicznych i regulacyjnych w porozumieniu z Europejską Agencją Obrony (EAO), dotyczących norm hybrydowych stosujących się do B+R zarówno w dziedzinie bezpieczeństwa, jak

i obrony oraz zastosowaniu nowych norm własności intelektualnej i zamówień przedkomercyjnych przewidzianych w inicjatywie „Horyzont 2020”, a także finansowania z przyszłego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego w celu szybkiego zatwierdzania technologii bezpieczeństwa;

- trzeba uwzględnić aspekt społeczny i kwestię prywatności;
- dostęp do rynków: trzeba przyjąć normy eksportowe w celu otwarcia rynków zamówień publicznych krajów trzecich i wyeliminowania barier technicznych, a także zastanowić się nad możliwością oznakowania bezpieczeństwa UE dla produktów i rozważyć ograniczenia odpowiedzialności cywilnej przewidziane w ustawie USA o bezpieczeństwie (wdrożenie: 2012/2013).

3.3 Komisja zamierza powołać grupę monitorującą w celu kontroli stanu realizacji proponowanych środków w określonym terminie.

4. Uwagi ogólne

4.1 Komitet uważa, że z myślą o europejskich obywatelach, przedsiębiorstwach i pracownikach oraz o całym społeczeństwie europejskim, a także z punktu widzenia rozwoju konkurencyjnej i zrównoważonej gospodarki konieczne jest opracowanie na szczeblu UE zintegrowanego i skoordynowanego podejścia do wyzwań w zakresie bezpieczeństwa i rozwoju europejskiego sektora przemysłowego poprzez sporządzenie kompleksowej strategii UE w dziedzinie systemów bezpieczeństwa, która kładłaby nacisk na jednostkę i jej godność, by zaspokoić podstawowe potrzeby wolności i bezpieczeństwa.

4.2 Komitet uważa, że należy w większym stopniu wziąć pod uwagę wartość dodaną już powołanych agencji, takich jak EAO (Europejska Agencja Obrony), FRONTEX (granice zewnętrzne), EUROPOL (bezpieczeństwo publiczne), ENISA (bezpieczeństwo cybernetyczne), EASA (bezpieczeństwo lotnicze), EMSA (bezpieczeństwo morskie) i EFSA (bezpieczeństwo żywności), a także systemów ostrzegania, takich jak RAPEX (wspólnotowy system szybkiego informowania o bezpieczeństwie produktów) i ECHA w Helsinkach (system produktów chemicznych/REACH).

4.3 EKES zgadza się z analizą Komisji dotyczącą potrzeby pełnego wykorzystania wiodącej pozycji wielu europejskich przedsiębiorstw w tym sektorze przy **proaktywnym** zapewnieniu prawdziwie zjednoczonego europejskiego rynku wewnętrznego, bez przeszkód w postaci rozdrobnienia, i promowania sektora, który oferuje dużą grupę produktów i usług, obiecującą z punktu widzenia zatrudnienia.

⁽⁸⁾ W połowie realizacji 7PR sfinansowano już ponad 130 projektów badawczych w dziedzinie bezpieczeństwa. Komisja Europejska opublikowała katalog udanych projektów finansowanych z 7PR.

⁽⁹⁾ Zob. INT/651 „Technologie wspomagające”.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 218 z 23.7.2011, s. 38.

4.4 EKES uważa niemniej, że należy poszerzyć zakres europejskiego planu działania, poruszając kwestię zainicjowania prawdziwej wspólnej europejskiej strategii dla sektora bezpieczeństwa opartej na wspólnej wizji, europejskiej platformy łączącej różne aspekty bezpieczeństwa i systemu zarządzania mogącego zapewnić skuteczną i jednolitą koordynację.

4.5 Taka strategia oparta na zintegrowanym podejściu mogłaby przybrać formę wirtualnej platformy, która obejmowałaby zagadnienia etyczne i kwestie zarządzania, aspekty międzysektorowe i interoperacyjność.

4.6 Zdaniem EKES-u konieczne jest zaradzenie brakowi porozumienia między decydentami politycznymi a przemysłem, między innymi dzięki wzmocnieniu takich inicjatyw jak Europejski Kongres Bezpieczeństwa i stała platforma dialogu taka jak forum polityki bezpieczeństwa.

4.7 By przezwyciężyć rozdrobnienie europejskiego rynku wewnętrznego, należy zapewnić:

— współpracę i koordynację horyzontalną w dziedzinie bezpieczeństwa, wewnątrz instytucji i agencji UE oraz między nimi, by zagwarantować pełną interoperacyjność produktów i procedur, przy jednoczesnej koordynacji wertykalnej poszczególnych szczebli działania;

— wspólne prognozy w celu wypracowania wspólnej wizji cieszącej się ogólnym poparciem;

— system zarządzania łączący sektor publiczny z prywatnym.

4.8 Zdaniem Komitetu należy nie tylko uwzględnić aspekt przyjęty już na etapie projektowania produktów, usług i systemów, lecz również wprowadzić mechanizmy udziału partnerów społecznych i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w monitorowaniu zgodności z wymiarem społecznym i etycznym rozwoju bezpieczeństwa oraz z jego zastosowaniami technologiczno-produkcyjnymi.

4.8.1 Uprawnienia techniczne i regulacyjne powinny zostać przyznane w porozumieniu z EDA, zgodnie z zasadami nowej polityki normalizacji. Należy przy tym zapewnić jawny i przejrzysty roczny program prac, pełny udział partnerów społecznych i przedstawicieli zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, opracowanie specyfikacji dla zamówień publicznych zgodnych z zasadami otwartości, konsensusu, przejrzystości, istotności, neutralności i jakości ⁽¹¹⁾.

4.8.2 EKES popiera podejście zaproponowane w kwestii wzajemnego uznawania systemów certyfikacji, o ile umożliwia on osiągnięcie wspólnego poziomu kompetencji akredytowanych organów certyfikujących, bardziej rygorystyczne kryteria selekcji i zharmonizowane procedury selekcji dla ocen zgodności ⁽¹²⁾.

4.9 Komitet uważa, że istotne jest prawne uznanie **technologii podwójnego zastosowania** w celu rozpropagowania technologii hybrydowych do wspólnego użytku cywilnego i wojskowego, lecz jeszcze bardziej popiera nadanie temu zagadnieniu większego znaczenia zarówno poprzez przyznanie większej ilości środków finansowych, jak i rozwinięcie tematyczne w ramach priorytetu technologii wspomagających, przewidzianego w inicjatywie „Horyzont 2020”, wraz z działaniami finansowanymi z przyszłego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

4.9.1 Chociaż innowacyjne podejście przewidziane w inicjatywie „Horyzont 2020” jest z pewnością istotne, jeżeli chodzi o własność przemysłową i intelektualną, konieczne jest zwiększenie ochrony własności przemysłowej w ramach WTO, a także w ramach dwustronnych i wielostronnych układów o stowarzyszeniu, ze szczególnym uwzględnieniem klauzul o ograniczeniu odpowiedzialności i o dostępie do zagranicznych rynków publicznych.

4.9.2 EKES zgadza się, że pełne wykorzystanie nowych możliwości instrumentu zamówień przedkomercyjnych, przewidzianego w inicjatywie „Horyzont 2020”, jest dobrym pomysłem.

4.10 EKES w pełni popiera zwiększenie znaczenia aspektu społecznego i etycznego przepisów regulujących sektor technologii bezpieczeństwa.

5. Uwagi szczegółowe

5.1 **Przezwyciężenie rozdrobnienia rynku na podstawie rodzaju produktu.** EKES zaleca wytyczenie priorytetów działania nie w oparciu o sektory, lecz o rodzaje produktów, które mogą z większą łatwością zaspokoić wymogi jednolitego rynku dzięki zharmonizowanym przepisom i procedurom z uwagi na ich duży potencjał rynkowy i na ich wpływ na dużą grupę obywateli i pracowników, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia rozwoju MŚP pod względem środków finansowych, badań i organizacji.

5.2 **Badania i innowacje, ochrona własności przemysłowej i zamówienia publiczne.** EKES apeluje o zwiększenie środków UE na technologie bezpieczeństwa w ramach inicjatywy „Horyzont 2020”, a także w połączeniu z wymiarem „technologie wspomagające”, o rozwój wspólnych projektów interoperacyjności dotyczących bezpieczeństwa w ramach programu ISA ⁽¹³⁾, zastosowanie wyjątków w tym sektorze w ramach systemu pomocy państwa na innowacje, o kontrolę rzeczywistego zastosowania dyrektyw nr 2004/18/WE

⁽¹²⁾ Zob. Dz.U. C 120 z 16.5.2008, s. 1.

⁽¹³⁾ ISA – Interoperability Solutions for European Public Administrations 2010–2015 (rozwiązania w zakresie interoperacyjności dla europejskiej administracji publicznej).

⁽¹¹⁾ Zob. Dz.U. C 68 z 6.3.2012, s. 35.

i 2009/81/WE i instrumentów przedkomercyjnego zamówienia w sektorze bezpieczeństwa, pogłębienie współpracy publiczno-prywatnej i cywilno-wojskowej oraz o ułatwienie strategii transgranicznych połączeń i klastrów przedsiębiorstw, harmonizację przepisów dotyczących ochrony przed ograniczoną odpowiedzialnością stron trzecich i lepsze przepisy wewnętrzne dotyczące własności przemysłowej.

5.3 Dostęp do rynków zagranicznych. EKES uważa, że konieczne jest umocnienie zintegrowanych i wspólnych działań w ramach polityki zagranicznej w sektorze bezpieczeństwa poprzez zwiększenie ochrony własności przemysłowej w ramach WTO i dwustronnych i wielostronnych układów europejskich o stowarzyszeniu, zagwarantowanie równego dostępu do rynków zagranicznych i do zamówień publicznych w oparciu o wzajemność, zwiększenie znaczenia UE w normalizacji międzynarodowej oraz wprowadzenie europejskiego oznakowania bezpieczeństwa (*Euro Security Label*).

5.4 Wymiar społeczny i etyczny. Wszystkie systemy, produkty i usługi bezpieczeństwa powinny być zgodne z podstawowymi wolnościami i prawami obywateli, zwłaszcza jeżeli chodzi o poufność, i przyczyniać się do postępu gospodarczego i społecznego, bezpiecznego handlu, dobrobytu oraz bezpieczeństwa osób. Innowacje technologiczne powinny od samego początku umożliwiać zwiększenie ochrony danych osobowych i poufności, zapewniając – dzięki dialogowi publiczno-prywatnemu – instrumenty przejrzystego i odpowiedzialnego wdrażania przepisów, których zasadniczym elementem powinna być ochrona człowieka.

5.5 Szkolenie i integracja z rynkiem pracy wykwalifikowanych zasobów ludzkich zgodnie z wymogami bezpieczeństwa oraz zastosowania zaawansowanych technologii bezpieczeństwa, tak by były one w stanie świadczyć wysokiej jakości profesjonalne usługi w ramach systemu pełnej interoperacyjności, z poszanowaniem jednostki i jej godności.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Rozwój i koncentracja unijnej współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań naukowych i innowacji: podejście strategiczne”

COM(2012) 497 final

(2013/C 76/08)

Sprawozdawca: **Gerd WOLF**

Dnia 14 września 2012 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Rozwój i koncentracja unijnej współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań naukowych i innowacji: podejście strategiczne”

COM(2012) 497 final.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 8 stycznia 2013 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 133 do 1 – 2 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Streszczenie opinii

1.1 Sukces badań naukowych i innowacji decyduje o konkurencyjności Europy na świecie, czyli o podstawie zatrudnienia, świadczeń socjalnych i dobrobytu. Program „Horyzont 2020” obejmuje przewidziane w tym celu i pilnie potrzebne środki wsparcia ze strony UE. Jednym z aspektów tego programu jest współpraca międzynarodowa z partnerami z państw spoza UE.

1.2 Współpraca międzynarodowa wywiera znaczny pozytywny wpływ na odnośne postępy uczestniczących w niej partnerów oraz na porozumienie między narodami.

1.3 Wynikające z niej korzyści dla Europy w znacznej mierze są jednak uzależnione od atrakcyjności europejskiej przestrzeni badawczej oraz prestiżu i skuteczności działania poszczególnych europejskich uniwersytetów, instytutów badawczych i przedsiębiorstw, w tym MŚP. Do najważniejszych celów strategii „Europa 2020” zalicza się stworzenie niezbędnych w tym celu warunków na szczeblu europejskim.

1.4 W świetle panującego kryzysu finansowego i gospodarczego należy tym pilniej przeforsować antycykliczną europejską politykę wsparcia, a także wzmocnić europejską przestrzeń badawczą, jej podstawy i wymiar międzynarodowy za pomocą wszelkich środków finansowych i strukturalnych oraz zwiększyć jej atrakcyjność i zapewnić ochronę przed cięciami. Budżetu przeznaczanego na program „Horyzont 2020” nie wolno wykorzystywać jako pionka w różnych konfliktach interesów.

1.5 Głównym celem porozumień ramowych zawieranych z krajami partnerskimi powinno być zapewnienie równych warunków działania wraz z wzajemnymi prawami i obowiązkami. Poza tym na partnerów współpracy nie powinno nakładać się – poprzez przepisy europejskie – silniejszych ograniczeń, niż jest to wymagane dla interesu europejskiego. Kreatywność potrzebuje przestrzeni!

1.6 Zgodnie z zasadą pomocniczości porozumienia o współpracy związanej z projektami powinny zawierać zainteresowane strony, które same muszą uczestniczyć w danym projekcie współpracy lub być za niego odpowiedzialne jako organizacja.

1.7 Wielkoskalowe infrastruktury badawcze i projekty demonstracyjne mogą przekroczyć możliwości, a także potencjał wykorzystania jednego państwa członkowskiego – a nawet być może całej Unii Europejskiej – i mogą w związku z tym wymagać bezpośredniego zaangażowania Komisji.

1.8 Warunkami pomyślnej realizacji międzynarodowych projektów współpracy są wiarygodność, ciągłość i utrzymywanie rezerw na wszystkich etapach realizacji. To z kolei wymaga szczególnych środków przygotowawczych. Ponadto należy zapewnić i wspierać wystarczającą mobilność ekspertów biorących udział w projektach.

1.9 Współpraca międzynarodowa nie jest celem samym w sobie, lecz narzędziem łączącym siłę roboczą i za każdym razem musi potwierdzać oczekiwaną wartość dodaną. Współpraca międzynarodowa nie powinna stać się narzędziem politycznym Komisji służącym do prowadzenia polityki zagranicznej.

1.10 Motywem przewodnim musi być zarówno interes samej Unii Europejskiej, jak i wzmocnienie europejskiej przestrzeni badawczej i europejskiej siły innowacji. Z tego względu finansowana ze środków europejskich współpraca z partnerami z krajów rozwijających się powinna być finansowana przede wszystkim ze środków przeznaczonych na pomoc rozwojową.

1.11 Brak patentu wspólnotowego umożliwiającego zabezpieczenie własności intelektualnej jest dla europejskich partnerów współpracy niekorzystny pod względem gospodarczym. Komitet apeluje do Parlamentu, Komisji i Rady o wsparcie zaplanowanych działań na rzecz *patentu europejskiego o jednolitym skutku* oraz o ostateczne zlikwidowanie blokady. W Europie należy również wprowadzić *okres karencji* (ang. *grace period*).

1.12 Informacje dotyczące wdrożenia podejścia strategicznego nie powinny być pozyskiwane za pomocą nowych instrumentów, lecz np. na podstawie wyników *europejskiego semestru*.

2. Streszczenie komunikatu Komisji

2.1 W przedmiotowym komunikacie przedstawione zostały podstawy, strategiczne cele oraz niektóre sposoby prowadzenia współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań naukowych, rozwoju i innowacji. Pod tym pojęciem rozumie się współpracę z partnerami spoza UE.

2.2 Do wymienionych celów zalicza się:

- a) **wzmacnianie doskonałości i atrakcyjności Unii w zakresie badań naukowych i innowacji oraz jej konkurencyjności gospodarczej i przemysłowej** – poprzez dostęp do zewnętrznych źródeł wiedzy; poprzez przyciąganie do Unii talentów i inwestycji; poprzez ułatwianie dostępu do nowych i wschodzących rynków; oraz poprzez ustanowienie wspólnych praktyk prowadzenia badań naukowych i wykorzystywania ich wyników;
- b) **podejmowanie globalnych wyzwań społecznych** – poprzez szybsze rozwijanie i stosowanie skutecznych rozwiązań oraz optymalizację wykorzystywania infrastruktur badań naukowych;
- c) **wspieranie zewnętrznej polityki Unii** – za pomocą ścisłej koordynacji z procesem rozszerzenia, polityką sąsiedztwa, handlem, wspólną polityką zagraniczną i bezpieczeństwa (WPZiB), pomocą humanitarną oraz polityką rozwojową, a także poprzez przekształcenie badań naukowych i innowacji w integralną część obszernego pakietu działań zewnętrznych.

2.3 Charakterystycznymi aspektami nowego strategicznego podejścia do współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań naukowych i innowacji będą:

- pełne otwarcie programu „Horyzont 2020” na uczestnictwo podmiotów z państw trzecich umożliwiające naukowcom europejskim współpracę z najlepszymi partnerami na świecie;
- ukierunkowane działania w ramach współpracy międzynarodowej o skali i zasięgu, jakie są potrzebne do maksymalizacji oddziaływania;
- opracowanie wieloletnich planów współpracy z kluczowymi państwami i regionami partnerskimi;
- wzmocnienie partnerstwa między Komisją, państwami członkowskimi i znaczącymi zainteresowanymi podmiotami;
- propagowanie wspólnych zasad prowadzenia współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań naukowych i innowacji;
- wzmacnianie roli Unii w organizacjach międzynarodowych i na forach wielostronnych;
- wzmocnienie procesu wdrażania, zarządzania, nadzorowania i oceny.

3. Uwagi ogólne

3.1 Sukces badań naukowych i innowacji decyduje o konkurencyjności Europy na świecie, czyli o podstawie zatrudnienia, świadczeń socjalnych i dobrobytu. Program „Horyzont 2020” obejmuje przewidziane w tym celu i pilnie potrzebne środki wsparcia ze strony Komisji Europejskiej. Jednym z aspektów programu „Horyzont 2020” jest współpraca międzynarodowa.

3.2 Współpraca międzynarodowa w dziedzinie badań naukowych i innowacji wywiera znaczny pozytywny wpływ na odnośne postępy uczestniczących w niej partnerów oraz na porozumienie między narodami. Dotyczy to nie tylko współpracy międzynarodowej prowadzonej w europejskiej przestrzeni badawczej, lecz także na arenie międzynarodowej, a tym samym odnosi się do tematyki omawianej w niniejszym dokumencie. Komitet potwierdza swoje wcześniejsze zalecenia na ten temat ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Zob. Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 13.

3.3 Wobec tego Komitet z zadowoleniem przyjmuje nowy komunikat Komisji i zasadniczo popiera określone w nim cele i argumenty.

3.4 Pozycja negocjatorów europejskich w przypadku dopiero co zawieranych partnerstw oraz korzyści płynące ze współpracy międzynarodowej dla UE w znacznej mierze są uzależnione od atrakcyjności europejskiej przestrzeni badawczej oraz od prestiżu i skuteczności działania poszczególnych europejskich uniwersytetów i instytutów badawczych, a także od innowacyjności przedsiębiorstw, w tym MŚP.

3.5 Do najważniejszych celów strategii „Europa 2020” zalicza się stworzenie niezbędnych w tym celu warunków na szczeblu europejskim. W świetle panującego kryzysu finansowego i gospodarczego należy więc tym pilniej przeforsować antycykliczną europejską politykę wsparcia, czyli nie ograniczać środków finansowych, lecz wzmocnić europejską przestrzeń badawczą, jej podstawy i wymiar międzynarodowy za pomocą wszelkich środków finansowych i strukturalnych oraz zwiększyć jej atrakcyjność. Aby to osiągnąć, na budżet programu „Horyzont 2020” należy przeznaczyć co najmniej taką ilość środków, jaką zaproponowała Komisja. Komitet ponawia zatem swój apel do Parlamentu Europejskiego i Rady o niedopuszczanie w tym zakresie żadnych cięć oraz o niewykorzystywanie tego budżetu jako pionka w konfliktach interesów.

3.6 Skuteczny rozwój badań naukowych i innowacji nie przebiega z równym powodzeniem we wszystkich państwach członkowskich. Komitet ponawia swój apel o to, aby w każdym państwie członkowskim w europejskiej przestrzeni badawczej, w którym nie ma obecnie wystarczająco dużo wysokiej jakości instytutów badawczych i „kuźni innowacji”, jak najszybciej naprawić tę sytuację za pomocą środków pochodzących z funduszy strukturalnych i z Funduszu Spójności oraz aby poprzez realizację skutecznej polityki wsparcia i polityki gospodarczej w dostatecznym stopniu umożliwić rozwój wielu znakomitych naukowców i innowacyjnej przedsiębiorczości. Tylko w ten sposób można urzeczywistnić pomocną koncepcję „łączenia doskonałości” (ang. teaming of excellence) ⁽²⁾. Komitet apeluje zatem do wszystkich państw członkowskich (i w stosownych przypadkach również do sektora prywatnego), by wreszcie zrealizowały cele strategii lizbońskiej, włączone teraz także do strategii „Europa 2020”, i przeznaczyły 3 % PNB na badania i rozwój.

3.7 Deklarowanym celem Komisji jest *pełne otwarcie programu „Horyzont 2020” na uczestnictwo podmiotów z państw trzecich umożliwiające naukowcom europejskim współpracę z najlepszymi partnerami*

na świecie. Taka możliwość oczywiście istnieje ⁽³⁾ od wielu dekad i jest też intensywnie wykorzystywana. Komisja powinna zatem jaśniej przedstawić sytuację wyjściową. Komisja powinna wyjaśnić, za pomocą jakich nowych środków zamierza urzeczywistnić poszczególne dodatkowe wolności oraz na co chce teraz pozwolić i co chce od teraz finansować.

3.8 Komisja proponuje, aby jako ważne środki wsparcia skutecznej współpracy międzynarodowej zawrzeć porozumienia ramowe z potencjalnymi krajami partnerskimi. Komitet jest zdania, że w tym wypadku należy przede wszystkim wziąć pod uwagę szczególnie chętne do inwestycji, odnoszące sukcesy i sprawnie funkcjonujące państwa uprzemysłowione. Porozumienia ramowe – analogicznie do umów o wolnym handlu – powinny zapewniać przede wszystkim równe warunki działania wraz z wzajemnymi prawami i obowiązkami. Poza tym na potencjalnych partnerów nie powinno nakładać się – poprzez przepisy europejskie – silniejszych ograniczeń, niż jest to wymagane dla interesu europejskiego.

3.9 W porozumieniach ramowych należy unikać wszelkich niemerytorycznych aspektów i wpływów oraz należy zapewnić dostateczną elastyczność i przestrzeń umożliwiające zawieranie umów optymalnie dostosowanych do konkretnych przypadków i sytuacji wyjściowej. Kreatywność potrzebuje przestrzeni!

3.10 Na wszystkich etapach realizacji projektów współpracy szczególnie ważne są wystarczająca wiarygodność, ciągłość i utrzymywanie rezerw. Jest to ambitne zadanie i wymaga szczególnych środków przygotowawczych.

3.11 Zgodnie z zasadą pomocniczości porozumienia o współpracy powinny zawierać zainteresowane strony, które same muszą uczestniczyć w danym projekcie współpracy lub być za niego odpowiedzialne jako organizacja.

3.12 Komisja powinna być bezpośrednio angażowana tylko w takich przypadkach (na przykład przy dużych projektach naukowo-technicznych), w których potencjał jednego państwa członkowskiego, jednej firmy lub jednej organizacji badawczej jest niewystarczający; w takim wypadku Komisja powinna jednak również ponosić odpowiedzialność. Komitet przypomina o tym ⁽⁴⁾, że zwłaszcza wielkoskalowe infrastruktury badawcze i projekty demonstracyjne mogą przekroczyć możliwości, a także potencjał wykorzystania jednego państwa członkowskiego – a nawet być może całej Unii Europejskiej – i w związku z tym wymagają silniejszego zaangażowania ze strony Komisji.

⁽²⁾ Zob. np. Peter Gruss w „MaxPlanckForschung” 3/12, s. 6, ISSN 1616-4172.

⁽³⁾ Zob. Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 13, pkt 3.2.

⁽⁴⁾ Zob. w szczególności Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 111, pkt 4.3.1.

3.13 Większość form współpracy międzynarodowej rozwija się natomiast za pośrednictwem kontaktów osobistych między naukowcami, grupami naukowców, przedsiębiorstwami, w tym MŚP, lub organizacjami badawczymi, które zazwyczaj nawiązuje się oraz następnie utrzymuje na międzynarodowych konferencjach lub targach specjalistycznych. Takie procesy samoorganizacji należy dostrzec, uznać, wykorzystać i bardziej wspierać. Komitet ubolewa nad tym, że jego wielokrotne zalecenia w tej kwestii jak dotąd nie znalazły widocznego odzewu ze strony Komisji.

3.14 Warunkiem sukcesu jest wystarczająca mobilność ekspertów uczestniczących w projektach współpracy. Komisja powinna rozwinąć ten aspekt, być może analogicznie do regulacji dotyczących mobilności wewnątrz europejskiej oraz modeli jej wspierania.

3.15 Komitet jest zaniepokojony tym (pkt 5 komunikatu Komisji), że współpraca międzynarodowa ze strony Komisji mogłaby stać się politycznym celem samym w sobie lub narzędziem służącym Komisji do prowadzenia polityki zagranicznej. Współpraca nie jest jednak celem samym w sobie, lecz wymaga dodatkowego wysiłku, który można uzasadnić wyłącznie dzięki mnożeniu i uzupełnianiu wiedzy i zdolności, a także dzięki korzyściom z innowacji. Z tego względu projekty współpracy powinny obejmować tylko tylu uczestników, ilu może wnieść wartość dodaną.

3.16 Chodzi przy tym nie tylko o ustalenie priorytetów w zakresie podziału środków, lecz także o obciążenia administracyjne. Mimo że wysiłki wewnątrz europejskie związane z realizacją programu „Horyzont 2020” można – miejmy taką nadzieję – ograniczyć poprzez przedsięwzięcie zapowiedzianych środków w zakresie uproszczenia⁽⁵⁾, cały czas wymagają one znacznych nakładów czasu ze strony naukowców i badaczy. Ich uzupełnienie o współpracę na szczeblu międzynarodowym, która może podlegać zbyt formalnym procedurom, wiąże się z ryzykiem ponownego rozděcia biurokratycznego.

3.17 Kolejne wątpliwości dotyczą wykorzystania niestety cały czas niewystarczających środków finansowych przeznaczonych na program „Horyzont 2020”. O ile środki te trafiają do państw trzecich spoza UE, automatycznie są wycofywane z użycia w ramach europejskiej przestrzeni badawczej. W każdym takim przypadku konieczne jest dokładne rozważenie priorytetów, również w odniesieniu do znacznej potrzeby ze strony państw członkowskich UE, by nadrobić zaległości. W związku z tym współpraca, która ma przede wszystkim charakter pomocy rozwojowej, powinna być finansowana głównie ze środków przeznaczonych na pomoc rozwojową.

3.18 W komunikacie Komisji poruszona została również kwestia własności intelektualnej, uznana za podstawę podejścia „europejskiego”. W przypadku badań podstawowych w głównej mierze chodzi o uznanie pierwszeństwa nowego odkrycia lub wynalazku w czasie. Jednak przy przejściu do zastosowania w grę wchodzi oczywiście również kwestia możliwości opatentowania ewentualnego wynalazku.

3.19 Tutaj od dekad jętrzy się europejska rana: nie ma jeszcze patentu wspólnotowego! Dla wszystkich przedsiębiorstw europejskich, a zwłaszcza MŚP, prowadzi to do wzrostu kosztów w porównaniu z ich partnerami współpracy spoza Europy (np. z USA) lub nawet do rezygnacji z patentu, czyli do utraty ochrony patentowej. Komitet apeluje do Parlamentu, Komisji i Rady⁽⁶⁾ o pełne wsparcie zaplanowanych działań na rzecz *patentu europejskiego o jednolitym skutku* oraz o ostateczne zlikwidowanie blokady. Popiera przyjęcie przez Parlament Europejski rezolucji w tej sprawie⁽⁷⁾. W Europie należy również wprowadzić *okres karencji* (ang. *grace period*)⁽⁸⁾.

3.19.1 Ponadto regulacje dotyczące własności intelektualnej w przypadku realizacji wspólnych inicjatyw technologicznych (ang. *Joint Technology Initiatives*) na szczeblu ponadnarodowym należy jeszcze raz omówić i sprawdzić.

4. Uwagi szczegółowe

4.1 Komisja proponuje ograniczenie listy państw uprawnionych do automatycznego uzyskiwania wsparcia, przy czym obecne kryterium selekcji oparte wyłącznie na wysokości DNB na mieszkańca należałoby uzupełnić o dodatkowe kryterium oparte na łącznej wysokości PKB, co wykluczy państwa osiągające dochód powyżej określonego progu.

4.1.1 Komitet jest zdania, że kwestię tę powinno się rozpatrzyć w sposób bardziej zróżnicowany. Podstawowym kryterium subsydiowanej przez UE współpracy z wybranymi obywatelami krajów spoza UE powinien być wyłącznie szczególny interes lub zapotrzebowanie europejskich organizacji i przedsiębiorstw, w tym MŚP, naukowców i badaczy na powiązane z taką współpracą poszerzenie wiedzy fachowej. Na pierwszym planie musi stać wspieranie europejskiej przestrzeni badawczej. Nawet jeśli realizacja projektu wymaga zaangażowania znakomitego eksperta z kraju o wyższym PKB, jego sfinansowanie powinno być możliwe, gdy nie ma innej możliwości wykorzystania zdolności i wiedzy eksperta na rzecz interesów europejskich. Czynnikiem decydującym musi być interes samej Unii Europejskiej!

⁽⁶⁾ Rada Unii Europejskiej, 23 czerwca 2011 r. – 11328/11.

⁽⁷⁾ <http://www.europarl.europa.eu/news/pl/pressroom/content/20121210IPR04506/html/Patent-europejski-taniej-i-%C5%82atwiej>

⁽⁸⁾ Zob. opinię EKES-u „Dostęp do informacji naukowej – inwestowanie środków publicznych”, pkt 3.4. (Zob. str. 48 niniejszego Dziennika Urzędowego)

⁽⁵⁾ Zob. Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129, pkt 1.2.

4.2 Komisja uważa, że do wdrażania strategicznego podejścia niezbędna jest obiektywna informacja. Komitet z zadowoleniem przyjmuje wypowiedź ustną przedstawiciela Komisji, że nie przewiduje się ponoszenia jakichkolwiek dodatkowych nakładów w związku z zaproponowanym w komunikacie pozyskiwaniem i gromadzeniem danych, ale że Komisja zamierza sięgnąć w tym celu do już dostępnych źródeł. Komitet zaleca na przykład wykorzystanie wyników europejskiego semestru ⁽⁹⁾ w celu uniknięcia dodatkowych obciążeń dla przedsiębiorców i naukowców.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_pl.htm

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „W stronę lepszego dostępu do informacji naukowej. Zwiększanie korzyści z inwestowania środków publicznych w badania naukowe”

COM(2012) 401 final

(2013/C 76/09)

Sprawozdawca: **Gerd WOLF**

Dnia 17 lipca 2012 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „W stronę lepszego dostępu do informacji naukowej. Zwiększanie korzyści z inwestowania środków publicznych w badania naukowe”

COM(2012) 401 final.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 8 stycznia 2013 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 151 głosami za – 5 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Dostęp do informacji naukowej jest istotnym warunkiem owocnych badań naukowych i wspierania innowacji, a także konkurencyjności Europy. Obejmuje to także transfer wiedzy między badaczami, między partnerstwami badawczo-naukowymi – zwłaszcza między instytucjami badawczymi a przedsiębiorstwami – oraz między naukowcami a obywatelami.

1.2 Z zastrzeżeniem poniższych uwag, Komitet popiera cele i propozycje przedstawione przez Komisję. Uważa, że oznaczają one ułatwienie i potencjalny wzrost skuteczności pracy badawczej, co technicznie umożliwia internet.

1.3 Aby pomyślnie zrealizować te cele, należy nadal gwarantować autorstwo i własność intelektualną badaczy i organizacji badawczych oraz nienaruszoną wolność nauki i badań, a naukowcom trzeba oszczędzać dodatkowej pracy lub dodatkowych nakładów administracyjnych, które obniżają efektywność.

1.4 Otwarty dostęp (przez internet) do publikacji naukowych to dostosowanie do obecnych możliwości technicznych rozszerzenie lub uzupełnienie bibliotek. Jest to rozwiązanie bardzo pomocne, obecnie już często stosowane i trzeba je dalej rozwijać i uzupełniać. Należy dążyć do globalnej symetrii pod tym względem między Europą a państwami pozaeuropejskimi.

1.5 Ochrona informacji naukowej (gromadzenie danych naukowych) do celów ewentualnego późniejszego wykorzystania jest konieczna; w dzisiejszych czasach jest ona elementem dobrej praktyki naukowej. Komitet przyjmuje z zadowoleniem zamiar Komisji, by także w przyszłości wspierać potrzebną do tego infrastrukturę. Jeżeli bardziej szczegółowe ustalenia dotyczące przechowywania danych mają być zawarte w oznaczających

dotyczących projektów, decyzje o zakresie, formacie, szczegółach i opisie (o metadanych) należy każdorazowo podejmować wspólnie z zainteresowanymi badaczami, z uwzględnieniem specyfiki danej dyscypliny.

1.6 W związku z tym pojawia się kwestia otwartego (a zatem ogólnego, globalnego, bezpłatnego, niekontrolowanego i bezwarunkowego) dostępu przez internet do przechowywanych danych naukowych. Kwestia ta ma wiele aspektów, wiąże się z dotychczasową kulturą naukową, należy ją zatem traktować w sposób zróżnicowany i z dużą ostrożnością. O ile można sobie wyobrazić dziedziny nauki, w których swobodny dostęp z zewnątrz może być pożyteczny i nie budzi wątpliwości, o tyle w wielu innych dziedzinach istnieją względy przemawiające zdecydowanie przeciw takiemu rozwiązaniu. Dlatego należy przestrzegać przed uogólnieniem.

1.7 W związku z powyższym możliwe rozwiązania w wybranych przypadkach trzeba opracowywać stopniowo, metodą prób, w oparciu o już stosowane procedury dobrowolnej wymiany danych (przykłady: CERN, World Wide Web) i testować je empirycznie w ramach projektu pilotażowego, w porozumieniu z naukowcami uczestniczącymi w procesie badawczym. Nie można jednak pozwolić, by związane z tym procedury administracyjne przeszkodziły – wskutek wprowadzenia nowych wymogów lub dodatkowych procedur – rozpoczętym właśnie staraniom o uproszczenie.

1.8 Niezależnie od tego otwarty dostęp do rozsądnie wybranych danych, na których opierają się publikacje dostępne w trybie otwartego dostępu, mógłby być przydatny – przede wszystkim w przypadku globalnej symetrii między Europą a państwami pozaeuropejskimi – o ile związane z tym dodatkowe nakłady okazałyby się akceptowalne i uzasadnione.

1.9 Wszystkie te środki wiążą się po części ze znacznymi kosztami dodatkowymi ponoszonymi przez badaczy i organizacje badawcze. Koszty te trzeba w pełni uwzględnić przy planowaniu i podziale budżetu.

2. Streszczenie komunikatu Komisji

2.1 Komunikat dotyczy działań, które Komisja zamierza podjąć w celu poprawy dostępu do informacji naukowej i wzmocnienia korzyści płynących z inwestowania środków publicznych w badania naukowe.

2.2 Cele tych środków to:

- dostęp do publikacji naukowych;
- ochrona informacji naukowej;
- dostęp do wyników badań naukowych.

2.3 Jeśli chodzi o dostęp do publikacji naukowych, obecnie negocjuje się z wydawcami dwa modele:

- Otwarty dostęp do publikacji naukowych – „**droga złota**”: koszty publikacji zostają przeniesione z czytelników (płacących za pośrednictwem prenumeraty) na autorów. Ponoszą je zwykle uczelnie lub instytucje badawcze, w których pracuje dany badacz, lub podmioty finansujące określone badanie.
- Otwarty dostęp do publikacji naukowych – „**droga zielona**” (samodzielna archiwizacja): opublikowany artykuł lub ostateczna wersja zrecenzowanego manuskryptu jest umieszczana przez badacza w otwartym internetowym repozytorium przed tradycyjną publikacją lub równoległe z nią. Dostęp do tego artykułu bywa często opóźniony (okres embargo) na życzenie wydawcy, dzięki czemu prenumeratorzy zachowują dodatkowe korzyści z tytułu prenumeraty.

2.4 Ponadto przedstawiony został harmonogram stopniowej realizacji tych celów w trakcie trwania programu „Horyzont 2020”.

3. Uwagi Komitetu

Kwestie omawiane w niniejszej opinii dotyczą otwartego (tzn. ogólnego, bezpłatnego, globalnego i bezwarunkowego) dostępu przez internet do przyszłych publikacji i do danych naukowych, na których są one oparte, zazwyczaj istniejących już także w postaci cyfrowej.

3.1 Wcześniejsze opinie

Komitet zajmował się omawianym tu tematem już w opinii pt. „Współpraca i transfer wiedzy między ośrodkami badawczymi, przemysłem i MŚP istotnym warunkiem innowacji”⁽¹⁾. Przedstawił w niej zasadnicze uwagi w tej kwestii, które wciąż są aktualne. Dotyczyły one celu polegającego na poprawie transferu wiedzy między partnerstwami badawczo-naukowymi (zwłaszcza między instytucjami badawczymi a przedsiębiorstwami). Komitet uważał to za istotny czynnik wspierania innowacji, a tym samym konkurencyjności Europy. Uwagi te dotyczyły również wolności sztuki i nauki⁽²⁾ oraz zarządzania własnością intelektualną powstającą w procesie badań i innowacji⁽³⁾.

3.2 Autorstwo i własność intelektualna

Kwestia autorstwa i własności intelektualnej w przypadku badaczy i organizacji badawczych wiąże się z jednej strony z uznaniem pierwszeństwa dokonania odkrycia lub zdobyczy naukowej (co zwykle udokumentowane jest poprzez autorstwo publikacji), a z drugiej strony z uznaniem i ew. przyznaniem praw do wykorzystania (w całości lub w części) procesu twórczego, w wyniku którego z nowej wiedzy mogą potencjalnie powstać innowacje i wynalazki, często następnie zgłaszane do ochrony patentowej. Dlatego Komitet przyjmuje z zadowoleniem stwierdzenie Komisji (punkt 4.1): „Polityka otwartego dostępu nie narusza swobody decyzji autora, czy publikować wyniki swoich badań, czy też nie. Nie wchodzi też w kolizję z ochroną patentową ani z innymi sposobami wykorzystania tych wyników do celów handlowych”.

3.3 Ulga w nowości

Decyzja o tym, czy wcześniej publikować wyniki naukowe, lecz jednocześnie utracić prawo do uznania za nowe ewentualnych wynalazków powstałych na ich podstawie, czy też – aby uniknąć tej utraty – powstrzymać się na początku od publikacji i z kolei być może utracić pierwszeństwo wynalazku, to trudny dylemat i może wiązać się także z konkretnymi stratami. Komitet powtarza swe zalecenie, by w celu złagodzenia tego dylematu przewidzieć przy wprowadzaniu postulowanego patentu UE⁽⁴⁾ tzw. ulgę w nowości, czyli okres, w którym ujawnienie nie niweczy cechy nowości.

3.4 Przykład prawa patentowego

W wyniku trwającego od dziesięcioleci międzynarodowego rozwoju wypracowano i wdrożono w prawie patentowym wyważoną równowagę między wymogami poufności obowiązującymi na początkowym etapie własności intelektualnej a otwartym dostępem do przedmiotów własności intelektualnej. I tak zgłoszenia patentowe są obecnie ujawniane po 18 miesiącach i dostępne dla każdego, także w internecie.

3.5 Wyniki badań naukowych

Charakterystycznym elementem dotychczasowej praktyki, mniej lub bardziej wyraźnym, zależnie od dyscypliny naukowej, jest to, że:

⁽¹⁾ Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8, pkt 3.

⁽²⁾ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 13 (marzec 2010 r.): „Wolność akademicka jest szanowana”.

⁽³⁾ Np. Torsten Wilholt [w:] „Forschung und Lehre”, 19, rocznik 12/12, s. 984, www.forschung-und-lehre.de

⁽⁴⁾ Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 39, punkt 3.9.

- i) dane uzyskane w wyniku procesu badawczego, w oparciu o tzw. dane nieprzetworzone, muszą najpierw zostać skalibrowane i sprawdzone pod kątem błędów pomiaru, następnie trzeba w wewnętrznym procesie kształtowania opinii zbadać ich spójność, ocenić ich znaczenie i w razie potrzeby porównać lub skojarzyć z innymi danymi pomiarowymi, zanim będzie można je włączyć do potwierdzonego, rzetelnego zestawu danych i ujawnić;
- ii) badacze, którzy się tym zajmują, pierwsi ogłaszają to w publikacjach, interpretują wyniki i wyciągają wnioski.

3.6 Ogólne poparcie

Z zastrzeżeniem powyższych uwag, Komitet popiera cele przedstawione przez Komisję. Uważa, że oznaczają one potencjalnie ułatwienie i wzrost skuteczności pracy badawczej, co technicznie umożliwia internet. Komitet zaleca stopniowy dalszy rozwój zapoczątkowanych w związku z tym procesów i podejść, w stałym wzajemnym oddziaływaniu z naukowcami czynnie zaangażowanymi w proces badawczy. Należy przy tym uwzględnić specyfikę poszczególnych dyscyplin naukowych i oszczędzać badaczom dodatkowej pracy lub dodatkowych nakładów administracyjnych, które obniżają efektywność. W następnym punkcie przedstawione zostaną dalsze uwagi i ograniczenia.

4. Uwagi szczegółowe Komitetu

4.1 Otwarty dostęp do publikacji

Otwarty dostęp (przez internet) do publikacji naukowych to swego rodzaju uzupełnienie bibliotek dostosowane do obecnych możliwości technicznych. Jest to rozwiązanie przydatne i pomocne, obecnie już często stosowane i zdecydowanie należy je dalej rozwijać i uzupełniać.

4.1.1 Droga zielona czy złota

To, czy będzie można albo czy uda się ustalić z danym wydawcą dostęp według modelu „drogi złotej” czy „drogi zielonej”, jest raczej kwestią praktyczną lub kwestią kosztów. Ważne jest to, by zasadniczo zapewnić dostęp przez internet do publikacji naukowych i technicznych i nie odwlekać tego zbyt długo.

4.1.2 Nadmierne koszty

Powstaje jednak wrażenie, że najważniejsi wydawcy chcą pobierać za to zbyt wysokie opłaty. Sytuacji tej mogłaby zaradzić większa konkurencja między autorami, redakcjami i wydawcami. W ocenie wyników naukowych pewną rolę odgrywa jednak także prestiż czasopisma, w którym zostały one opublikowane. W związku z tym Komitet zachęca Komisję, by wspólnie z organizacjami naukowymi nadal prowadziła rozważania, jak poprawić tę sytuację. Nie wolno przy tym jednak ograniczać swobody autorów w zakresie wyboru czasopisma.

4.1.3 Sprawozdania wstępne

Komitet zwraca uwagę na rozpowszechniony zwyczaj udostępniania środowiskom fachowym nowych wyników, których

publikacja w specjalistycznych czasopismach jest jeszcze na etapie oceny przez zewnętrznych ekspertów (recenzentów), w postaci wstępnego sprawozdania, dostępnego także w internecie. Analogicznie dotyczy to referatów wygłaszanych na sympozjach i konferencjach specjalistycznych, które w związku z tym są bardzo istotne ze względu na ich łączącą rolę.

4.1.4 Porozumienia międzynarodowe – symetria

Na szczeblu międzynarodowym nie może dochodzić do silnego jednostronnego zachwiania równowagi między UE a pozostałymi państwami. Jeżeli naukowcy i obywatele na całym świecie będą mieli bezpłatny dostęp przez internet do publikacji naukowych powstałych w UE, to także naukowcy i obywatele z UE muszą mieć bezpłatny dostęp do wszystkich publikacji naukowych powstałych poza Unią Europejską. Komitet popiera starania Komisji o osiągnięcie takiej symetrii poprzez porozumienia międzynarodowe. Dopiero ogólnosiwiatowy przepływ informacji naprawdę ułatwi pracę naukową.

4.1.5 Konferencje specjalistyczne i biblioteki

Jednocześnie Komitet przestrzega przed przyjęciem założenia, że w związku z otwartym dostępem inne formy wymiany informacji i myśli będą już niepotrzebne lub nieważne. Praca przed komputerem nie zastąpi stymulującego oddziaływania rozmów i dyskusji ani intelektualnej atmosfery, jaką zapewnia biblioteka czy konferencja specjalistyczna.

4.2 Przechowywanie danych

Większość dużych organizacji badawczych już włączyła przechowywanie danych do swoich zasad dobrej praktyki naukowej. Wobec ogromnej ilości danych, z którymi mamy do czynienia w dzisiejszych czasach, także to zadanie jest przede wszystkim kwestią dostępnych zasobów i infrastruktury, a zatem znacznych nakładów administracyjnych i osobowych potrzebnych do potwierdzania tej ilości danych, do ewentualnego porządkowania, kompresji, skracania lub usuwania danych nieprzetworzonych i ich opisywania przy pomocy metadanych, tak by nie utracić ważnych informacji. Trzeba przy tym za każdym razem uwzględniać stosunek kosztów i korzyści.

4.2.1 Wsparcie ze strony Komisji

Komitet przyjmuje z zadowoleniem środki, które Komisja podjęła dotychczas i planuje podjąć w przyszłości w celu wspierania gromadzenia danych naukowych i koniecznej do tego infrastruktury.

4.2.2 Rozwiązania dostosowane do dyscypliny

Komitet zgadza się z Komisją, że nie należy poszukiwać rozwiązań ogólnych, tylko pozostawić każdej dyscyplinie naukowej swobodę decyzji, w jakim stopniu i jakimi metodami gromadzić dane i jak dalece dążyć do normalizacji. Powinno to odbywać się w miarę możliwości w oparciu o międzynarodowe standardy, tak by umożliwić interoperacyjność.

4.3 Zewnętrzny otwarty dostęp do danych

Zamierzając wspierać otwarty (cyfrowy) dostęp do danych naukowych, Komisja i inni zwolennicy tego rozwiązania⁽⁵⁾ mają w szczególności na względzie następujące cele:

- a) podniesienie jakości dyskusji naukowej (aby można było odnieść się do opublikowanych wyników badań i dokonać ich szczegółowej oceny, z reguły potrzebny jest dostęp do opracowanych danych i do narzędzi użytych w tym celu);
- b) zwiększenie korzyści ze środków publicznych wydanych na pozyskanie danych dzięki dalszemu ich wykorzystaniu.

Cele te Komitet ogólnie może w pełni poprzeć.

Pojawia się jednak pytanie, za pomocą jakich instrumentów, w jak zróżnicowany sposób i w jakim zakresie miałyby się to odbywać, jakie wiąże się z tym dodatkowe nakłady – także administracyjne – i czy są one uzasadnione oczekiwanymi korzyściami, a także jakie względy przemawiają przeciwko temu.

4.3.1 Dotychczasowa praktyka

Cechą charakterystyczną badań naukowych jest to, że proces odkrywczy, a także uzyskane w jego wyniku dane i źródła, muszą być możliwe do odtworzenia lub powtarzalne, a wyciągnięte wnioski muszą obronić się w każdego rodzaju dyskusji i debacie. W środowisku naukowym celowi temu służą ugruntowane i skuteczne procedury przed publikacją, w jej trakcie i po niej, takie jak seminaria, konferencje, ekspertyzy, recenzje naukowe, wymiana informacji i danych, wymiana pracowników itp. Dziś stosuje się tu już także nowoczesne środki cyfrowe. To właśnie w celu wymiany danych CERN⁽⁶⁾ zaproponował World Wide Web (www) i rozwinął ją wspólnie z partnerami.

4.3.2 Dodatkowe środki

W propozycjach Komisji może zatem chodzić tylko o to, jak uzupełnić, ulepszyć, uprościć i efektywniej zorganizować te sprawdzone już działania oparte na samoorganizacji. Z komunikatu nie wynika dostatecznie jasno, jakie konkretnie przewidziano dodatkowe środki; najwyraźniej planuje się m.in. projekty pilotażowe.

4.3.3 Problemy i ograniczenia

Omówiono już oczekiwania związane z otwartym dostępem, lecz trzeba także zwrócić uwagę na problemy, które trzeba będzie rozwiązać, na wyjątki oraz na ograniczenia uniemożliwiające wprowadzenie tego dostępu. Te ostatnie to m.in.:

- poufność w przypadku innowacyjnych wytworów nauki, zwłaszcza powstających we współpracy z przedsiębiorstwami (MŚP); kwestie patentowe;

— poufność danych pacjentów w przypadku badań naukowych w dziedzinie medycyny;

— zagwarantowanie autorstwa danych (badaczy i organizacji badawczych);

— nieporozumienia przy korzystaniu z danych i ich interpretacji oraz konsekwencje tych nieporozumień;

— ew. ograniczenia transferu technologii związane z regulacjami prawnymi dotyczącymi kontroli eksportu;

— zapewnienie globalnej symetrii między UE a państwami trzecimi;

— nakłady osobowe i administracyjne potrzebne do tego, by z masy nieprzetworzonych danych – często nieprzejrzystej – wyłowić właściwe dane i w sposób zrozumiały udostępnić je do wykorzystania przez użytkowników zewnętrznych.

Problemy te niewątpliwie stoją na przeszkodzie powszechnemu wprowadzeniu otwartego dostępu do danych naukowych.

4.3.4 Zróżnicowanie

Rozwiązania muszą zatem być zróżnicowane. Komitet podkreśla, że istnieją dziedziny, w których zewnętrzny otwarty dostęp przez internet do danych naukowych może przynieść korzyści, np. w przypadku danych meteorologicznych, puli genowej, danych demograficznych czy danych o porównywalnie jasnej definicji i podobnym poziomie istotności statystycznej (przy czym i tutaj trzeba ustalić, jak należy zdefiniować „dane”).

Jednocześnie zaleca jednak zachowanie znacznie większej rezerwy, np. w przypadkach:

- i) wysoce skomplikowanych eksperymentów naukowych, takich jak badania prowadzone w akceleratorach cząstek lub instalacjach doświadczalnych syntezy jądrowej;
- ii) wszelkich projektów współpracy w zakresie badań przemysłowych, także z udziałem MŚP.

4.3.5 Zwłaszcza w tym ostatnim przypadku Komitet dostrzega swoistą sprzeczność między celem promowania otwartego dostępu do danych naukowych a celem zwiększenia wsparcia dla innowacji skoncentrowanego na partnerstwach publiczno-prywatnych itp., gdzie kluczową kwestią jest poufność. Niepobawiona ryzyka jest także próba wyważenia tych przeciwstawnych celów poprzez rozróżnienie z jednej strony danych „nieszkodliwych”, np. w badaniach podstawowych, a z drugiej strony danych istotnych z punktu widzenia innowacji, np. w badaniach stosowanych. Takie rozróżnienie *a priori* wymagałoby zdolności przewidywania przyszłości. Ostatecznie to właśnie przełomowe zdobycze w tzw. badaniach podstawowych mogą okazać się szczególnie istotne z punktu widzenia

⁽⁵⁾ Np. www.royalsociety.org/uploadedFiles/Royal_Society_Content/policy/projects/sape/2012-06-20-SAOE.pdf, www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/2359-12.pdf

⁽⁶⁾ Europejska Organizacja Badań Jądrowych.

innowacji, w związku z czym ich wczesne opublikowanie może prowadzić do utraty ochrony patentowej (zob. punkt 3.3). Dlatego powinno się znaleźć podobnie pragmatyczne rozwiązanie jak w przypadku „zwykłych” publikacji (zob. punkt 3.2 opinii oraz punkt 4.1 komunikatu Komisji).

4.3.6 Dobrowolność

W związku z tym należy pozostawić badaczom zaangażowanym w dany projekt badawczy swobodę decydowania o tym, czy umożliwią pod pewnymi warunkami otwarty dostęp do danych uzyskanych w tym projekcie, a jeśli tak, to od kiedy i na jakim poziomie szczegółowości. Przykład CERN pokazuje, że dobrowolne oddolne procesy bardziej służą celom omawianym w niniejszej opinii niż przepisy narzucone odgórnie. Komitet zaleca większe zaufanie do zdolności systemu nauki do samoorganizacji. Należy unikać każdej narzuconej ingerencji w kulturę naukową – dotychczas bardzo skuteczną, ale także wrażliwą (zob. punkt 4.3.10).

4.3.7 Dane z publikacji

Można by przykładowo rozważyć elektroniczne przetworzenie wybranych danych, na których opierają się publikacje dostępne w formule otwartego dostępu (zob. punkt 4.2) i umożliwienie otwartego dostępu do nich wraz z tymi publikacjami. Ale nawet w tym przypadku pojawia się wątpliwość, którą trzeba każdorazowo rozważyć: czy oczekiwana korzyść płynąca z wykorzystania danych on-line przez osoby trzecie rzeczywiście uzasadnia związany z tym dodatkowy nakład pracy autorów, kosztem ich własnej pracy badawczej.

4.3.8 Projekt pilotażowy

Komitet popiera starania Komisji, by uruchomić najpierw projekt pilotażowy w stosunkowo nieskomplikowanej i nadającej się do tego celu dyscyplinie naukowej i w ten sposób zebrać pewne doświadczenia. Następnie należy przedstawić sprawozdanie dotyczące uzyskanej wartości dodanej.

4.3.9 Biurokracja i akceptacja

Znaczne niezadowolenie wielu badaczy z powodu wprowadzonej przez Komisję nadmiernej biurokratyzacji procedur składania i rozpatrywania wniosków właśnie nieco spadło w wyniku starań o uproszczenie i ciągłość⁽⁷⁾ instrumentów wsparcia. Niezadowolenie to może jednak znowu wzrosnąć wskutek wprowadzenia nowych, jeszcze niedopracowanych wymogów, ingerencji w pracę badawczą i nowych przeszkód biurokratycznych.

4.3.10 Interes „darczyńcy”

W dyskusji na wyżej wymienione tematy pojawia się również kwestia, czy „darczyńca” lub „podatnik” – w tym przypadku reprezentowany przez Komisję – powinien po prostu narzucić, jako warunek wsparcia, obowiązek otwartego udostępnienia w internecie wszystkich uzyskanych danych, a jeśli tak, to w jakim stopniu. Niezależnie od uwag przedstawionych

w punktach 3.1 i 3.2, kwestia ta nie jest głównym tematem niniejszej opinii. Komitet skupia się raczej na tym, jakie metody wspierania badań naukowych i zarządzania nimi przyniosą optymalne rezultaty z naukowego i gospodarczego punktu widzenia – także w interesie „darczyńcy”.

4.4 Dodatkowe obciążenie budżetu na badania naukowe

Wszystkie środki proponowane przez Komisję zwalniają odbiorcę informacji (publikacji, danych) z konieczności płacenia za nie. Koszty te muszą ponosić autorzy danych i publikacji, tzn. badacze i organizacje badawcze. W związku z tym owe koszty muszą być ujęte w odpowiednich budżetach na badania naukowe – w przypadku wsparcia ze strony UE w budżecie programu „Horyzont 2020”. Dlatego trzeba uwzględnić te koszty w ogólnej kwocie przewidzianej na wsparcie.

4.4.1 Jeżeli zostanie zapewniony otwarty dostęp do publikacji naukowych, dany budżet na badania naukowe będzie musiał pokryć nie tylko nakłady związane z uzyskaniem nowych wyników badań, ale także z ich publicznym udostępnieniem.

4.4.2 Podobnie wygląda sprawa kosztów zwiększonego gromadzenia danych i związanych z tym nakładów osobowych i nakładów na infrastrukturę (m.in. jako warunek tego, o czym mowa w punkcie 4.4.3).

4.4.3 Oczywiście tym bardziej dotyczy to dodatkowych nakładów związanych z ew. zapewnieniem publicznego dostępu do wszystkich lub wybranych danych naukowych.

4.5 Możliwe niezrozumienie

Komitet odnosi wrażenie, że niektóre wysuwane w debacie politycznej postulaty co do otwartego dostępu i argumenty za jego wprowadzeniem wynikają z niedostatecznej znajomości sposobu funkcjonowania nauki i badań naukowych oraz zdolności pojmowania zagadnień naukowych przez normalnego obywatela. Publikacje naukowe są zwykle zrozumiałe tylko dla specjalistów w danej dziedzinie, dlatego otwarty dostęp do nich ma wartość informacyjną również tylko dla specjalistów. Analogicznie dotyczy to także dostępu do danych naukowych.

4.6 Informowanie obywateli i podmiotów politycznych

W tym kontekście szczególnie ważne są wszystkie starania o to, by istotne informacje dotyczące nowych zdobyczy naukowych udostępniać także laikom. Komitet kilkakrotnie już zwracał uwagę na znaczenie tego rodzaju mediów i dostrzega wysiłki Komisji w tej dziedzinie, w tym serwis CORDIS⁽⁸⁾. Trzeba podkreślić zaangażowanie tych naukowców, którzy umieją wytłumaczyć dorobek naukowy w swojej dyscyplinie w sposób jak najbardziej zrozumiały dla ogółu. W końcu istotne jest również, by także strony na arenie politycznej były jak najlepiej poinformowane o treści i znaczeniu odkryć naukowych i o potencjale w zakresie dalszych badań, tak by mogły podejmować ugruntowane decyzje.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129.

⁽⁸⁾ http://cordis.europa.eu/home_pl.html

4.7 Dostęp do wiedzy specjalistycznej

Przedsiębiorstwa i organizacje społeczeństwa obywatelskiego często narzekają na niedostateczny dostęp do specjalistycznej wiedzy w danej dziedzinie. W związku z tym ważne jest, w szczególności także dla MŚP, by dysponować przynajmniej jednym specjalistą wewnętrznym lub zewnętrznym, który zrozumie te dane, lub by mieć dostęp do odpowiedniej organizacji doradczej. Ponadto Komitet zwraca uwagę z jednej strony na zalecenie, jakie skierował do Komisji w jednej z wcześniejszych opinii ⁽⁹⁾, by utworzyła w tym celu specjalną wyszukiwarkę, z drugiej zaś strony na wyszukiwarkę udostępnioną

przez Europejski Urząd Patentowy ⁽¹⁰⁾, która umożliwia znalezienie większości nowszych specyfikacji patentów z całego świata.

4.8 Dostęp przez internet do wcześniejszych publikacji

Oprócz zagadnień poruszonych powyżej istnieje także zainteresowanie, m.in. ze strony nauk humanistycznych, by w internecie udostępniać w postaci elektronicznej także starsze, oryginalne publikacje. Komitet przyjmuje z zadowoleniem starania w tym zakresie, nie są one jednak przedmiotem niniejszej opinii.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Dz.U. C 218 z 11.9.2009, punkt. 3.2.

⁽¹⁰⁾ <http://worldwide.espacenet.com>

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 273/2004 w sprawie prekursorów narkotykowych

COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD)

(2013/C 76/10)

Sprawozdawca: **David SEARS**

Rada, w dniu 15 października 2012 r., oraz Parlament, w dniu 22 października 2012 r., postanowiły, zgodnie z art. 114 TFUE, zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 273/2004 w sprawie prekursorów narkotykowych

COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD).

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 8 stycznia 2013 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 130 do 1 – 7 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Streszczenie i zalecenia

1.1 Wniosek opracowano w celu usunięcia konkretnych niedociągnięć stwierdzonych w istniejącym prawodawstwie UE w zakresie monitorowania i kontroli handlu między przedsiębiorstwami w UE bezwodnikiem octowym, substancją chemiczną o wielu legalnych i istotnych zastosowaniach, lecz wykorzystywaną również jako prekursor do nielegalnej produkcji heroiny z morfiny, głównie w Afganistanie. EKES dostrzega potrzebę wprowadzenia nowego rozporządzenia i zdecydowanie popiera wniosek.

1.2 EKES popiera również propozycję stworzenia europejskiej bazy danych zatwierdzonych podmiotów gospodarczych i użytkowników końcowych oraz usprawnienia zbierania od państw członkowskich sprawozdań dotyczących przypadków konfiskaty i zatrzymywania nielegalnej wysyłki wszystkich sklasyfikowanych i niesklasyfikowanych prekursorów narkotykowych.

1.3 Rozszerzenie zakresu istniejącego w obecnym prawodawstwie wymogu rejestracji na „użytkowników”, w przeciwieństwie do „podmiotów gospodarczych” wymaga pewnych nowych lub zmienionych definicji. Odnotowano w związku z tym pomniejsze problemy i przedstawiono zalecenia. Użytkownicy końcowi muszą być w pełni poinformowani o celu i korzyściach rejestracji. Należy przyznać właściwym organom takie samo prawo dostępu na teren zakładu użytkowników końcowych z jakiego korzystają obecnie podmioty gospodarcze.

1.4 EKES uznaje, że nowe propozycje odniosą skutek jedynie wówczas, gdy zostaną odpowiednio nagłośnione i nie będą wiązać się z niepotrzebnymi dodatkowymi obciążeniami finansowymi dla wszystkich zaangażowanych podmiotów. Zdecydo-

wanie popiera zatem propozycję zwolnienia mikroprzedsiębiorstw z opłat rejestracyjnych.

1.5 Wreszcie EKES zauważa, że zainteresowane strony w Europie w pełni przestrzegają wymogów konwencji ONZ z 1988 r., w szczególności art. 12, w zakresie współpracy w celu osiągnięcia pożądanego celu. Doprowadziło to do sukcesów we współpracy z innymi podmiotami w UE i poza nią w zakresie zwalczania przestępczości, ochrony zdrowia obywateli, umożliwienia dalszego legalnego handlu oraz dbania o reputację zainteresowanych organizacji i przedsiębiorstw. Dalsze procesy, wzrost poziomu wzajemnego szacunku i zaufania oraz styl i treść informacji dla zainteresowanych stron – to wszystko zasługuje na uznanie za wzór działań regulacyjnych i przestrzegania zasad na poziomie UE i na innych szczeblach. Należy mieć nadzieję, że planowane propozycje dotyczące kontroli substancji psychotropowych i syntetycznych „dopalaczy” w ramach zdecydowanej, odpowiednio ukierunkowanej i opartej na dowodach polityki w zakresie zdrowia publicznego na poziomie unijnym i krajowym, zwłaszcza w dziedzinie profilaktyki, będą zgodne z tą tendencją. EKES pragnie przyczynić się w odpowiednim czasie do opracowania tych propozycji.

2. Wstęp

2.1 Prekursory narkotykowe to substancje będące przedmiotem produkcji, handlu i zastosowania na całym świecie w bardzo wielu legalnych i istotnych procesach. Mogą one jednak zostać wykorzystane do nielegalnej produkcji narkotyków, na przykład kokainy, heroiny, ecstasy lub metamfetaminy. Od dawna za niezwykle istotne zadanie uznaje się wysiłki na rzecz kontroli handlu tymi substancjami, niezbędnymi ze względu na ich właściwości fizyczne m.in. jako rozpuszczalniki służące uzyskaniu składników aktywnych pochodzenia roślinnego lub jako czynniki chemiczne służące zmianie charakteru i efektów produkowanych z nich leków.

2.2 Międzynarodowe ramy działania zapewnia pochodząca z 1988 r. Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi. W art. 12 podkreśla się, że współpraca między organami regulacyjnymi a przedsiębiorstwami ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia pożądaných rezultatów.

2.3 Na szczeblu Unii Europejskiej (UE) ograniczenie nielegalnego wykorzystania prekursorów narkotykowych to ważny cel zarówno strategii antynarkotykowej UE (2005–2012), jak i planu działań UE w zakresie narkotyków (2009–2012). Ramy prawne w zakresie handlu wewnętrznego zapewnia obecnie rozporządzenie (WE) nr 273/2004, którym administruje DG ENTR (Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu), a w zakresie handlu zagranicznego – rozporządzenie Rady (WE) nr 111/2005, którym administruje DG TAXUD (Podatki i Unia Celną). W rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1277/2005, zmienionym rozporządzeniami (WE) nr 297/2009 i (UE) nr 225/2011, znalazły się szczegółowe przepisy wykonawcze dla właściwych organów i podmiotów gospodarczych.

2.4 Na mocy tych rozporządzeń państwa członkowskie zbierają i przedstawiają informacje dotyczące ilości niektórych sklasyfikowanych (tzn. konkretnie monitorowanych i kontrolowanych) i niesklasyfikowanych (monitorowanych dobrowolnie) substancji, których wysyłkę zatrzymano (przed rozpoczęciem dostawy) lub które skonfiskowano (w trakcie dostawy lub po jej zakończeniu). Te ilości można porównać z całkowitymi ilościami takich substancji, których wysyłkę zatrzymano lub które skonfiskowano w skali ogólnoswiatowej. Wszelkie nieoczekiwane wzrosty raportowanych wolumenów lub zmiany częstotliwości i rozkładu przypadków zatrzymania wysyłki i konfiskaty mogą wynikać z usprawnienia monitorowania, lecz również mogą wskazywać na zwiększone ukierunkowanie na konkretny rynek w celach sprzecznych z prawem, być może ze względu na domniemane lub faktyczne niedociągnięcia w kontroli na szczeblu lokalnym.

2.5 Skonsolidowane dane za 2008 r. wskazują w porównaniu z 2007 r. na siedmiokrotny wzrost ilości raportowanej w odniesieniu do jednego konkretnego prekursora – bezwodnika octowego, stosowanego do przekształcenia morfiny (pozyskiwanej z opium) w heroinę. W UE skonfiskowano 241 ton tej substancji, które stanowiły ponad 75% całkowitego wolumenu wysyłek skonfiskowanych w skali ogólnoswiatowej. Spowodowało to wielokrotną krytykę ze strony Międzynarodowego Organu Kontroli Środków Odurzających ONZ-u. W sprawozdaniu Komisji COM(2009) 709 w sprawie oceny i funkcjonowania właściwego prawodawstwa stwierdzono, że chociaż ogólnie wyniki były zadowalające, to faktycznie występowały pewne niedociągnięcia, a także przedstawiono pewne zalecenia dotyczące zwłaszcza monitorowania i kontroli handlu w UE bezwodnikiem octowym.

2.6 W ramach tego procesu Komisja i wszystkie pozostałe zainteresowane strony uznały, że bezwodnik octowy odgrywa

zasadniczą rolę jako czynnik alkilujący w procesie syntezy wielu materiałowych powlekanych, powłok, plastików, produktów farmaceutycznych (na przykład aspiryny) i innych produktów konsumpcyjnych. Zakłada się, że większą część łącznej produkcji ogólnoswiatowej (obecnie około 1 mln ton rocznie) producenci wykorzystują na miejscu; mniej niż jedną trzecią całości sprzedaje się zewnętrznym użytkownikom końcowym. Szacuje się, że wolumen wymagany do zastosowań nielegalnych, głównie w Afganistanie, wynosi od 380 do 570 ton rocznie. To z kolei pozwala na wytworzenie około 380 ton afgańskiej heroiny, z której 70 ton dostarcza się użytkownikom narkotyków w Europie. Przy podawanej średniej cenie ulicznej w Europie wynoszącej 40 euro za gram przekłada się to na roczny nielegalny handel o wartości około 3 miliardów euro. W porównaniu z tym rynkowa wartość niezbędnego bezwodnika octowego jest znikoma – podobnie jak w porównaniu z wartością legalnej sprzedaży czy z kosztami utraconej reputacji osobistej lub firmowej z powodu takiego wykorzystania do celów sprzecznych z prawem. Wdrażany przez przemysł chemiczny ogólnoswiatowy program odpowiedzialnego postępowania pomaga dopilnować, by legalne podmioty gospodarcze wchodzące po raz pierwszy na rynek zrozumiały te zagrożenia.

2.7 Uznaje się również, że nawet jeżeli uda się zapobiec wszystkim podejmowanym próbom nielegalnego wykorzystania w Europie, do takiego wykorzystania dojdzie w innych regionach świata. Pokusy finansowe dla producentów narkotyków, jak podano w powyższym przykładzie, są po prostu zbyt wielkie. Środki kontroli są jednak w pełni uzasadnione i stanowią wzór do naśladowania przez innych. Jeżeli uznaje się je za opłacalne, mają pełne poparcie zainteresowanych sektorów przemysłu, by prowadzony przez nich legalny handel w UE mógł być kontynuowany.

2.8 Uwzględniając tę sytuację, Komisja wzięła pod uwagę szereg alternatywnych rozwiązań, wskazanych w ocenie skutków, i skonsultowała się z organami reprezentującymi zainteresowane sektory – w szczególności CEFIC reprezentujący producentów („podmioty gospodarcze”) i niektórych dużych użytkowników końcowych oraz FECC reprezentujący dystrybutorów i mniejszych użytkowników końcowych – oraz z przedstawicielami państw członkowskich, które będą zobowiązane do wdrożenia propozycji. Powszechnie zgodzono się, że obecna propozycja jest najlepszą opcją.

3. Streszczenie wniosku Komisji

3.1 Za pomocą wniosku Komisji rozszerza się zakres wymogów rejestracji obowiązujących wobec podmiotów wytwarzających bezwodnik octowy, jego dystrybutorów oraz prowadzących handel nim na jego przemysłowych użytkowników końcowych, tzn. przedsiębiorstwa kupujące bezwodnik octowy na własny użytek lub do własnych procesów w UE.

3.2 Celem tego działania ma być dalsze ograniczenie faktycznego lub zamierzonego nielegalnego wykorzystania bezwodnika octowego w UE, stanowiące próbę zmniejszenia nielegalnego zastosowania poza UE, a także stworzenie większej pewności prawa dla przedsiębiorstw prowadzących legalną działalność w UE.

3.3 Z tego względu istniejącą kategorię 2 substancji sklasyfikowanych na mocy rozporządzenia (WE) nr 273/2004 dzieli się na dwie części, z których podkategoria 2A jest zarezerwowana dla bezwodnika octowego, zaś podkategoria 2B dla czterech innych substancji chemicznych będących przedmiotem handlu, których przedmiotowa zmiana nie dotyczy. Bez zmian pozostają definicja kategorii 1, obejmująca substancje chemiczne specjalnego zastosowania w niewielkich ilościach, podlegające jeszcze ostrzejszej kontroli jako najwrażliwsze „kluczowe” prekursory narkotykowe, oraz definicja kategorii 3, obejmująca chemikalia luzem o wielu zastosowaniach.

3.4 Celem wniosku jest również stworzenie europejskiej bazy danych o prekursorach narkotykowych, aby zapewnić wydajniejsze zbieranie danych o przypadkach konfiskaty i zatrzymania wysyłki oraz utrzymać listę licencjonowanych lub zarejestrowanych podmiotów gospodarczych i użytkowników w UE, którzy legalnie wytwarzają prekursory narkotykowe, prowadzą handel nimi lub ich używają.

3.5 We wniosku doprecyzowuje się również niektóre obowiązujące definicje, wprowadza wyjątki w zakresie opłat rejestracyjnych dla mikroprzedsiębiorstw, zmienia istniejące przepisy dotyczące procedury komitetowej zgodnie z nowymi postanowieniami Traktatu z Lizbony i znosi potrzebę formalnego procesu przyjmowania wytycznych. We wniosku wyjaśnia się również uprawnienia państw członkowskich w zakresie przyjmowania dodatkowych środków w celu uzyskiwania informacji oraz, w razie potrzeby, wejścia na teren zakładu podmiotu gospodarczego, w związku z wszelkimi podejrzanymi zamówieniami na substancje niesklasyfikowane.

3.6 Podstawą prawną wniosku jest art. 114 (Traktatu o funkcjonowaniu UE); wniosek spełnia także – przynajmniej w obecnej formie – wymogi UE w odniesieniu zarówno do zasady pomocniczości, jak i zasady proporcjonalności.

3.7 Rozporządzenie miałoby wejść w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, byłoby wiążące w całości i bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich. Rozporządzenie przewiduje okres przejściowy trwający maksymalnie 18 miesięcy, by właściwe organy mogły opracować wymagane procedury i by niektórzy użytkownicy końcowi mogli zarejestrować się po raz pierwszy. Zaostrzono procesy rejestracji w odniesieniu do wszystkich użytkowników, a właściwe organy będą teraz mogły odmówić rejestracji, jeśli uznają, że dostarczona im informacja jest niezadowalająca.

3.8 Do wniosku dołączono uzasadnienie oraz dokument roboczy służb Komisji (ocenę skutków). Dostępne jest również streszczenie oceny skutków. Na odnośnych stronach internetowych DG ENTR i DG TAXUD podsumowano rozwój prawodawstwa wspólnotowego w zakresie monitorowania i kontroli prekursorów narkotykowych w UE i między UE a państwami trzecimi oraz zamieszczono odnośniki do wszystkich powiązanych dokumentów, zainteresowanych stron i organizacji.

3.9 Sprawozdania Komisji dotyczące przypadków zatrzymania wysyłki i konfiskaty prekursorów narkotykowych, opracowane na podstawie danych przekazanych przez państwa członkowskie za lata 2006–2010, stanowią uzasadnienie obecnych propozycji i znajdują się na stronach internetowych. Dalsze uzasadnienie znajduje się w pochodzącej z dnia 16 października 2012 r. prezentacji DG ENTR dla grupy roboczej ds. unii celnej w Radzie. W odrębnym dokumencie przedstawiono kopię „Wytycznych dla podmiotów gospodarczych”, opublikowanych wspólnie przez DG ENTR i DG TAXUD i przeznaczonych do dystrybucji przez właściwe organy krajowe wyłącznie zaufanym przedsiębiorstwom biorącym udział w długoterminowym legalnym handlu sklasyfikowanymi i niesklasyfikowanymi substancjami.

3.10 W innych sprawozdaniach, na przykład w opracowanym w 2011 r. przez Międzynarodowy Organ Kontroli Środków Odurzających „Sprawozdaniu w sprawie prekursorów i związków chemicznych wykorzystywanych często w nielegalnej produkcji narkotyków i substancji psychotropowych” oraz w pochodzącym z 2012 r. sprawozdaniu dotyczącym międzynarodowej strategii kontroli narkotyków (w części „Kontrola produktów chemicznych”), opracowanym przez amerykański Departament Stanu, można znaleźć zewnętrzne opinie w większym stopniu uwzględniające sytuację ogólnoswiatową. Obecnie na przykład przyjmuje się, że Afganistan nie ma legalnego zapotrzebowania na bezwodnik octowy i z tego względu wszelki przywóz jest nielegalny. Informuje się, że siły koalicyjne skonfiskowały około 20 ton z o wiele większej całkowitej ilości importowanej w 2011 r. Najważniejszymi nielegalnymi źródłami są Chiny, Korea Południowa, Europa, państwa Azji Środkowej i Indie. Oczywiście działania w tym zakresie nadal trwają, a zasadnicze znaczenie ma ścisła współpraca międzynarodowa oraz wypracowane z trudem wzajemne zaufanie.

4. Uwagi ogólne

4.1 W dniu 26 lutego 2003 r. EKES przedstawił swoją opinię w sprawie dokumentu COM(2002) 494 final⁽¹⁾, w pełni popierając wnioski Komisji w zakresie proponowanych środków kontroli prekursorów narkotykowych. Zostało to należyście uwzględnione w wersji ostatecznej, opublikowanej jako rozporządzenie (WE) nr 273/2004 w lutym 2004 r.⁽²⁾

⁽¹⁾ Dz.U. C 95 z 23.4.2003, s. 6.

⁽²⁾ Dz.U. L 47 z 18.2.2004, s. 1.

4.2 EKES zdecydowanie popiera również wysiłki na rzecz ograniczenia używania narkotyków w UE i poza nią, czemu dał jednoznaczny wyraz w swojej opinii z maja 2012 r. w reakcji na komunikat Komisji pt. „Na rzecz bardziej zdecydowanej reakcji Europy na problem narkotyków”⁽³⁾. Podkreślono w niej potrzebę zachowania wyważonego podejścia zarówno do podaży, jak i do popytu. Zmniejszenie podaży, które może być tylko tymczasowe, musi być poparte zdecydowaną, odpowiednio ukierunkowaną i skuteczną polityką w zakresie zdrowia publicznego na szczeblu unijnym i krajowym, zwłaszcza w dziedzinie profilaktyki (art. 168 ust. 1 TFUE). Konieczna będzie współpraca i wymiana najlepszych sprawdzonych rozwiązań między państwami członkowskimi. Strategie muszą być oparte na danych i dowodach, a nie odwrotnie.

4.3 Z tego względu EKES zdecydowanie popiera obecny wniosek służący zaostrzeniu monitorowania i kontroli handlu bezwodnikiem octowym między przedsiębiorstwami w UE, a także wdrożeniu dodatkowych środków wspierających ogólne monitorowanie i kontrolę prekursorów narkotykowych, szczególnie dzięki stworzeniu europejskiej bazy danych zawierającej listę licencjonowanych lub zarejestrowanych podmiotów gospodarczych i użytkowników końcowych oraz przekazywane przez państwa członkowskie informacje o przypadkach zatrzymania wysyłki lub konfiskaty substancji wykorzystywanych do nielegalnych zastosowań, zwłaszcza wytwarzania narkotyków i substancji psychotropowych, zwykle poza terytorium UE. Szczególną uwagę poświęca się wykorzystywaniu niewielkich ilości bezwodnika octowego do wytwarzania heroiny.

4.4 EKES wyraża również uznanie dla Komisji i wszystkich podmiotów zaangażowanych we wdrażanie obowiązującego prawodawstwa oraz w następujący po nim proces przeglądu i konsultacji, za ścisłą i stałą współpracę z państwami członkowskimi, organami regulacyjnymi, organami ścigania, producentami, przewoźnikami i użytkownikami końcowymi, zgodnie z wymogami art. 12 konwencji ONZ z 1988 r. Jej efektem jest zestaw precyzyjnych, świadomie opracowanych, dobrze udokumentowanych i opłacalnych propozycji, które uzyskały jasne poparcie, dzięki czemu można liczyć na ich pełną realizację przez wszystkie bezpośrednio zainteresowane strony.

4.5 Ta współpraca doprowadziła już do znacznego spadku ilości prekursorów narkotykowych, których wysyłkę zatrzymywano lub które konfiskowano w UE, co, jak należy mieć nadzieję, wskazuje, że UE nie jest już uznawana za łatwy cel. Pojawiają się informacje, że szczególnie skuteczne jest dobrowolne monitorowanie substancji niesklasyfikowanych. Istotne znaczenie ma elastyczne podchodzenie do takich innowacyjnych, upartych i niezwykle opłacalnych zachowań kryminalnych. Przynajmniej w tej dziedzinie cel jest jeden, co dostrzegają wszyscy zainteresowani. Mogłoby to posłużyć za wzór dla opra-

cowania opłacalnego prawodawstwa UE w innych dziedzinach i wywrzeć większy wpływ na przedsiębiorstwa, pracowników i konsumentów.

4.6 Prawodawstwo jest skuteczne również dzięki temu, że zainteresowani producenci, dystrybutorzy i użytkownicy końcowi podlegają już różnym analogicznym środkom kontroli w odniesieniu do materiałów promieniotwórczych, czynników biologicznych, substancji chemicznych podwójnego zastosowania i wywozu wymagającego procedury zgody po uprzednim poinformowaniu itp., i mają doświadczenie w ich wdrażaniu. Wkrótce mają zostać wprowadzone nowe przepisy w zakresie prekursorów materiałów wybuchowych. Do tego jednak konieczne jest utrzymanie jednakowych ogólnych wzorców tych wymogów i ograniczenie do niezbędnego minimum wykazu substancji wymagających rejestracji lub uzyskania licencji. Z tego względu obecny wniosek prawdopodobnie będzie skuteczny, przynajmniej w ramach jego raczej wąsko określonego celu dotyczącego jeszcze większego ograniczenia wszelkiego nielegalnego wykorzystywania bezwodnika octowego z bieżącego legalnego handlu w obrębie UE. Inne, mniej precyzyjne lub bardziej obciążające rozwiązania, byłyby związane z większym ryzykiem porażki.

4.7 EKES zgadza się również z Komisją, że jej wniosek nie wpływa na warunki pracy w tym sektorze lub ogólne prawa konsumentów; jako jednostki popierają oni zmniejszenie dostępności w Europie i poza nią heroiny i powiązanych z nią produktów. Niestety, jeżeli dojdzie do takiego zmniejszenia, trudno będzie je ocenić. Wniosek ten nie jest jednak uzależniony od takiego bilansowania kosztów i korzyści i z tego względu powinien być możliwie jak najszybciej wdrożony w obecnej formie.

4.8 EKES pragnie wnieść wkład do dalszych inicjatyw UE w tej dziedzinie i w związku z tym wzywa Komisję do jak najszybszego przedstawienia planowanych nowych propozycji, zwłaszcza tych dotyczących substancji psychotropowych i syntetycznych „dopalaczy”, które obecnie systematycznie zastępują tradycyjne narkotyki, takie jak heroina, i które ogólnie rozszerzają rynek.

5. Uwagi szczegółowe

5.1 EKES zauważa, że definicje „podmiotu gospodarczego” i „użytkownika” można uznać za pokrywające się (ponieważ wszystkie zainteresowane „podmioty gospodarcze” będą w pewnym momencie „posiadać substancję sklasyfikowaną”). Ponieważ jest oczywiste, że należy wprowadzić rozróżnienie między nimi, można to uczynić poprzez wstawienie zwrotu „która nie jest podmiotem gospodarczym, lecz” po sformułowaniu „osobę fizyczną lub prawną” w pierwszym wersie nowej lit. h) w art. 2.

⁽³⁾ COM(2011) 689 final, opinia EKES-u: Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 85.

5.2 Należy również określić, że odnosi się to konkretnie do użytkowników mających osobowość prawną i prowadzących działalność w UE. Sprzedaż i/lub dostawy do użytkowników poza UE są objęte odrębnym aktem prawnym. Aby zapewnić sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego, należy także wyjaśnić między państwami członkowskimi kwestię ustalenia wymaganego miejsca rejestracji podmiotu gospodarczego i użytkownika – na przykład w miejscu siedziby podmiotu gospodarczego lub użytkownika czy też w miejscu wprowadzania produktu (bezwodnika octowego) do obrotu.

5.3 Wymóg rejestracji przez użytkowników końcowych po raz pierwszy może doprowadzić do krótkotrwałego zakłócenia legalnego handlu. Można je ograniczyć do minimum dzięki aktywnemu informowaniu przez podmioty gospodarcze lub dystrybutorów w ciągu 18 miesięcy przewidzianych w okresie przejściowym, najlepiej w oparciu o jasne i odpowiednio sformułowane wytyczne opublikowane przez właściwe organy państw członkowskich. Istniejące wytyczne dla podmiotów gospodarczych stanowią doskonały wzór takich informacji. W momencie rejestracji należy jasno poinformować użytkowników końcowych o celu i korzyściach rejestracji, tak by uświadomić im oraz podmiotom gospodarczym możliwość i ryzyko nielegalnego wykorzystywania, dzięki czemu będą oni w stanie lepiej przyczynić się do ich zminimalizowania. Właściwe organy powinny mieć prawo dostępu zarówno na teren zakładu użytkowników końcowych, jak i podmiotów gospodarczych.

5.4 EKES popiera propozycję Komisji, zgodnie z którą należy zwolnić mikroprzedsiębiorstwa z wszelkich obowiązków wnoszenia opłat rejestracyjnych, ponieważ kluczowe znaczenie ma nie tylko utrzymanie legalnego handlu (dla dobra mikroprzedsiębiorstw i osób w nich zatrudnionych), lecz również możliwie jak największe zrozumienie i wdrożenie środków kontroli. Z uwagi na to, że ilości wymagane do zastosowań nielegalnych są stosunkowo niewielkie, mniejsi użytkownicy są prawdopodobnie najbardziej narażeni na oferty, na których zignorowanie ich zdaniem nie mogą sobie pozwolić. Z tego

względem dobre informacje na temat przestrzegania prawa, w formie drukowanej i elektronicznej oraz we wszystkich językach lokalnych, będą miały zasadnicze znaczenie.

5.5 EKES zauważa, że wymogi dotyczące sprawozdawczości i innego informowania o substancjach niesklasyfikowanych odzwierciedlają ich dobrowolny charakter, tzn. państwa członkowskie raczej „mogą” niż „muszą” trzymać się zaproponowanych procedur. Z pewnością nie jest to idealne rozwiązanie dla ochrony rynku wewnętrznego, ale może być lepsze niż dodawanie kolejnych substancji do wykazu już zidentyfikowanych prekursorów priorytetowych. Z tego względu wszystkie zainteresowane strony powinny uważnie śledzić sytuację.

5.6 Wreszcie, w odniesieniu do zaproponowanej europejskiej bazy danych, EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję i zdecydowanie popiera jej realizację, jedynie z tym zastrzeżeniem, że należy zapewnić odpowiednie zasoby służące jej aktualizacji w dłuższym okresie i stosowaniu przez wszystkie zainteresowane strony, a także zaprojektować ją tak, by przynosiła efekty, a nie tylko zbierała nieaktualne lub częściowe dane. Równie istotna będzie jakość i ilość gromadzonych danych. Zasadnicze znaczenie będzie tu miało nieustanne wsparcie dla organów porządku publicznego w państwach członkowskich.

5.7 Oczywiście należy ograniczyć dostęp do tych danych wyłącznie do podmiotów zdecydowanie i trwale zaangażowanych w legalny handel – przypuszczalnie zarejestrowanych w bazie danych. Aby zachować rynek wewnętrzny i zminimalizować koszty, należy, w miarę możliwości, ujednolicić we wszystkich państwach członkowskich wymogi dotyczące przekazywanych danych dla podmiotów gospodarczych, dystrybutorów, przedsiębiorstw handlowych i użytkowników końcowych. Nie powinno to jednak stać w sprzeczności z najważniejszym celem wniosku, a mianowicie zidentyfikowaniem i ograniczeniem nielegalnego rozpowszechniania prekursorów narkotykowych oraz ujęciem zajmujących się nim osób.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Wykorzystanie potencjału chmury obliczeniowej w Europie”

COM(2012) 529 final

(2013/C 76/11)

Sprawozdawca: **Eric PIGAL**

Dnia 14 sierpnia 2012 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 114 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Wykorzystanie potencjału chmury obliczeniowej w Europie”

COM(2012) 529 final.

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 18 grudnia 2012 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 16 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 158 do 2 – 2 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Zdaniem Komitetu chmura obliczeniowa (CC) oferuje Europie możliwość wzrostu i zwiększenia konkurencyjności, w związku z czym w niniejszej opinii pragnie zaproponować wizję odbiegającą od tej, jaką przedstawiła Komisja Europejska, oraz uzupełniającą ową wizję. Komitet usilnie zachęca Komisję do dokładnego rozważenia niniejszej propozycji oraz do odpowiedniego dostosowania planowanej strategii CC.

1.2 Komitet podziela pogląd Komisji o konieczności szerszego korzystania z CC w Europie z myślą o zwiększeniu elastyczności, efektywności i innowacyjności gospodarki europejskiej. Popiera zatem trzy działania zaproponowane przez Komisję:

- uporządkowanie gąszczu norm technicznych oraz wspieranie systemów certyfikacji;
- opracowanie bezpiecznych i uczciwych warunków umownych na potrzeby umów CC;
- utworzenie europejskiego partnerstwa zrzeszającego państwa członkowskie i przedsiębiorstwa z myślą o rozwoju sektorów publicznych w oparciu o CC.

1.3 Korzystanie z chmury obliczeniowej wiąże się z koniecznością ochrony obywateli, ich danych i prywatności. Dlatego Komitet zachęca Komisję, by kontynuowała działania w tym zakresie, zwłaszcza poprzez współpracę międzynarodową i wzmocnienie ram prawnych na rzecz:

- ochrony danych i prywatności,
- dostępu rządów do danych,

— kontroli danych i zarządzania konfliktami między użytkownikami a dostawcami,

— możliwości przenoszenia danych i interoperacyjności.

Komitet przypomina też, że te wysiłki na rzecz ochrony będą miały największą skuteczność w wypadku danych zgromadzonych przez dostawców CC na obszarze europejskim.

1.4 Jednocześnie w uzupełnieniu do **ułatwień w korzystaniu z CC**, czerpiąc inspirację z sukcesów, jakie w tej dziedzinie odnoszą Stany Zjednoczone, Komitet zaleca, by Komisja Europejska zaangażowała się we wspieranie **europejskiej produkcji** energii cyfrowej, tzn. w działania na rzecz tworzenia i wzmacniania europejskich dostawców infrastruktury CC (IaaS: *Infrastructure as a Service*) oznacza udostępnianie infrastruktury CC).

Cel ten można osiągnąć różnymi sposobami:

- poprzez zachęty dla podmiotów europejskich do mobilizacji i inwestowania w projekty produkcyjne w zakresie energii cyfrowej; przedsiębiorstwa będące przedmiotem takich działań powinny być głównie operatorami telekomunikacyjnymi, producentami oprogramowania itp.
- poprzez zwiększenie środków z **funduszy strukturalnych lub propagowanie wykorzystania subwencji** na wspieranie tworzenia centrów danych CC administrowanych i prowadzonych przez podmioty europejskie; za przykład dla finansowania CC może tutaj posłużyć europejskie finansowanie łączności szerokopasmowej;

— poprzez uruchomienie **projektów europejskich**, w odniesieniu do których konsorcja europejskie mogłyby składać konkurencyjne oferty i tym samym rozwijać swoją działalność, usługi i produkty.

Trzeba **wykorzystać sprzyjające warunki** (wysoki poziom ochrony danych w Europie, wątpliwości użytkowników w związku z odległością od dostawców, potrzeba silnych gwarancji bezpieczeństwa itp.), by umożliwić rozwój **europejskich dostawców CC** zarówno o charakterze lokalnym, krajowym (chmura krajowa), jak i transgranicznym (konsorcja obejmujące większą liczbę państw członkowskich).

1.5 **Przekształcenia** związane z „uchmurowieniem” usług informatycznych, **utrata miejsc pracy, delokalizacja**, wirtualizacja i oddalenie użytkowników od informatyków są zjawiskami na tyle negatywnymi, że nie wolno o nich zapominać. A jednak w komunikacie Komisji w ogóle nie wspomina się o skutkach społecznych.

Tymczasem Komisja, opierając się na analizach zewnętrznego ośrodka badawczego, oznajmiła, że rozwiązania CC miałyby przyczynić się do stworzenia **2,5 mln miejsc pracy**. Komitet zastanawia się, czy liczby te nie są przypadkiem **nieosiągalne i oderwane od rzeczywistości w branży informatycznej**.

1.6 W uzupełnieniu do europejskiego partnerstwa CC Komisja powinna jak najszybciej rozpocząć opracowywanie **swego rodzaju strategii „Najpierw chmura”** (za przykładem USA lub Nowej Zelandii), która zachęcałaby administrację europejską i państwa członkowskie do korzystania z CC. Jej celem byłoby pokonywanie barier kulturowych i przewyższanie indywidualnych obaw, a ponadto oczywiście możliwość czerpania korzyści z większej elastyczności usług, jak również ze znacznego obniżenia kosztów związanych z CC.

Komitet podkreśla oczywiście, że we wspomnianej strategii Komisja powinna przewidywać zabezpieczenia dotyczące korzystania z CC przez organy publiczne i w niektórych newralgicznych sektorach prywatnych, które pozwolą na kontrolowanie czy wręcz zakazanie świadczenia usług hostingowych przez podmioty podlegające ryzykownym przepisom krajowym, takim jak np. ustawa „**Patriot Act**”, której północnoamerykańscy usługodawcy podlegają nawet wówczas, gdy są zlokalizowane w Europie.

1.7 Zdaniem użytkowników (zarówno indywidualnych, jak i przedsiębiorstw) do najważniejszych trudności i trosk związanych z CC należy zarządzanie konfliktami z dostawcami zlokalizowanymi za granicą.

Zainspirowany handlem elektronicznym, który cechuje się podobnym poziomem globalizacji i umiędzynarodowienia jak

CC, Komitet, który wydał opinie na ten temat⁽¹⁾, proponuje, by za możliwe rozwiązanie tego problemu Komisja przyjęła ODR (internetowe rozstrzyganie sporów), które służyłoby rozstrzyganiu – w drodze mediacji – większości konfliktów, a zwłaszcza sporów podlegających właściwości kilku sądów. Mediację tę, przy zachowaniu jej niezależności i bezstronności, można by powierzyć istniejącej lub nowo utworzonej agencji europejskiej. Odpowiadałaby ona za łagodzenie konfliktów i negocjacje między usługodawcami a użytkownikami CC. Ponadto działalność ta umożliwiłaby określenie głównych przyczyn sporów, powtarzających się nieprawidłowości oraz koniecznych korekt praktyki lub przepisów.

1.8 Choć w wielu wystąpieniach (na konferencjach, w prasie itp.) przedstawiciele Komisji potwierdzali gotowość do wspierania wysiłków na rzecz komunikacji, podnoszenia świadomości i szkolenia potencjalnych użytkowników CC, w komunikacie nie proponuje się żadnych konkretnych, skwantyfikowanych rozwiązań.

Komitet oczekuje więc, iż Komisja uzupełni swój komunikat inicjatywami adresowanymi przede wszystkim do użytkowników najmniej zaznajomionych z CC, a mianowicie:

— rozwiązaniami mającymi na celu szkolenie użytkowników indywidualnych na temat zwyczajowych zabezpieczeń i środków ostrożności związanych z CC, warunków ogólnych i umownych, ochrony prywatności itp.;

— środkami służącymi podnoszeniu świadomości MŚP na temat korzyści płynących z CC, oszczędności kosztów, elastyczności i sprawności rozwiązań informatycznych itp.

1.9 Komitet proponuje, by Komisja uzupełniła przedstawiony komunikat o opracowanie **norm zużycia energii** przez zespoły serwerów wyspecjalizowane w CC.

1.10 W odniesieniu do działań, jakie Komisja zamierza podjąć, Komitet sugeruje, by ustalono **konkretny harmonogram** i by dla każdej przewidywanej dziedziny rozplanować szczegółowo i jednoznacznie **terminy i sprawozdania z postępów**.

2. Wniosek Komisji

2.1 Dla przypomnienia – pojęcie CC Komisja wyjaśnia w pierwszym zdaniu komunikatu:

Model „chmury obliczeniowej” można w uproszczeniu zdefiniować jako przechowywanie, przetwarzanie i wykorzystanie danych, do których dostęp uzyskuje się przez Internet, na znajdujących się w innej [nieznanej dokładnie] lokalizacji komputerach.

⁽¹⁾ Opinie EKES-u „Alternatywne metody rozstrzygania sporów konsumenckich”, Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 93 i „Internetowy system rozstrzygania sporów konsumenckich”, Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 99.

Ze swej strony zaś w 2012 r. Komitet przedstawił opinię, w której koncentruje się wyłącznie na CC ⁽²⁾. Interesujące w tym kontekście są także prace National Institute of Standards and Technology (NIST), Parlamentu Europejskiego oraz Europejskiego Inspektora Ochrony Danych.

Komisja opublikowała dwa dokumenty (przesłany Komitetowi wniosek o opracowanie opinii dotyczy wyłącznie pierwszego z nich):

— komunikat przedstawiający strategię Komisji Europejskiej w dziedzinie CC;

— ocena skutków.

2.2 Komisja proponuje trzy „działania strategiczne” mające propagować korzystanie z CC w Europie:

— uporządkowanie gąszczy **norm technicznych** oraz wspieranie systemów certyfikacji na szczeblu UE dla rzetelnych dostawców usług w chmurze;

— opracowanie bezpiecznych i uczciwych warunków umownych na potrzeby umów CC, zwłaszcza w odniesieniu do umów o gwarantowanym poziomie usług;

— utworzenie europejskiego partnerstwa na rzecz chmur obliczeniowych zrzeszającego państwa członkowskie i przedsiębiorstwa z myślą o wspólnym rozwoju sektorów publicznych w oparciu o CC.

3. Uwagi ogólne

3.1 Komitet proponuje nową wizję CC, która opiera się na koncepcji „**energii cyfrowej**”, jaką coraz częściej stosuje się do opisu mocy obliczeniowej (przechowywanie, przetwarzanie i przesył informacji) udostępnianej przez CC.

Energię cyfrową udostępnia się użytkownikom, przy czym nie muszą oni wiedzieć, w jaki sposób ona powstaje, tzn. nie muszą znać centrum danych, jego lokalizacji, stosowanych technologii itp. Pojawia się również **nowa segmentacja rynku** – do użytkowników i usługodawców dołączają obecnie wytwórcy energii cyfrowej zdolni do podejmowania ogromnych inwestycji (liczonych w miliardach dolarów) w celu stworzenia centrów CC.

3.2 Energia cyfrowa staje się **wyzwaniem gospodarczym i strategicznym** podobnie jak inne rodzaje i źródła energii (paliwa kopalne, energia elektryczna itd.).

Kontrola nad tą energią (czy to w zakresie wytwarzania, czy też w kontekście dystrybucji) jest przede wszystkim podstawą potencjału **wzrostu i tworzenia miejsc pracy**, o którym mowa w agendzie cyfrowej. Ponadto aktywna rola w dziedzinie produkcji energii cyfrowej niezbędna jest do zapewnienia Europie i jej państwom członkowskim **strategicznej niezależności i samowystarczalności** (przynajmniej częściowej).

3.3 Rozwój CC w Europie wymaga opanowania całego łańcucha wartości energii cyfrowej (użytkowanie, usługi i produkcja), co zostało przedstawione w poniższej tabeli:

Poziom rozwoju	Opis	Cele polityki	Opis
Użytkowanie	Osoby fizyczne, przedsiębiorstwa i usługi publiczne w coraz większym stopniu korzystają z rozwiązań CC.	Cloud Friendly (sprzyjanie chmurze)	Europa po prostu korzysta z energii cyfrowej wytwarzanej/rozwijanej poza granicami europejskimi
Usługi	Pojawienie się nowego ekosystemu CC skupionego na rozwoju oprogramowania w oparciu o infrastrukturę CC.	Cloud Active (proaktywność w chmurze) (*)	Europa nie tylko korzysta z energii cyfrowej, lecz także aktywnie działa w tej dziedzinie poprzez innowacje i rozwój nowych usług.
Produkcja	Udostępnianie mocy obliczeniowej usługodawcom i użytkownikom (tj. potężne „zespoły serwerów” na potrzeby infrastruktury CC)	Cloud Productive (produkowanie chmury) (**)	Europa aktywnie działa nie tylko w dziedzinie usług, lecz także w przemyśle cyfrowym, wytwarzając energię cyfrową dla zapewnienia sobie niezależności i samowystarczalności.

(*) Wiceprzewodnicząca Komisji Europejskiej Neelie Kroes odpowiedzialna za agendę cyfrową opowiedziała się za tym poziomem rozwoju w kilku swoich wystąpieniach.

(**) Ten ambitniejszy cel polityki EKES zaproponował w swojej wcześniejszej opinii na temat CC (TEN/452).

⁽²⁾ Opinia EKES-u w sprawie chmur obliczeniowych (cloud computing) w Europie (opinia z inicjatywy własnej), Dz.U. C 24 28.1.2012, s. 40.

Ostatnie dziesięciolecie wyraźnie pokazały, jak wielkie znaczenie ma zależność państw członkowskich czy wręcz całej Europy od różnych źródeł energii: ropy naftowej, gazu, elektryczności itp. Jeśli w przyszłości przechowywanie danych europejskich obywateli, przedsiębiorstw i organów publicznych, administrowanie nimi i kontrola nad nimi miałyby pozostawać w rękach pozaeuropejskich usługodawców w dziedzinie CC, należałoby zastanowić się nad **skutkami takiej zależności, takimi jak:**

- ochrona szczególnie wrażliwych danych w sytuacji gdy są one istotne z punktu widzenia strategicznej konkurencji między państwami europejskimi a pozaeuropejskimi, np. w takich dziedzinach, jak lotnictwo, motoryzacja, farmacja, badania naukowe itp.;
- dostępność danych w wypadku napięć międzynarodowych między państwami świadczącymi usługi hostingu a państwami członkowskimi;
- równe traktowanie użytkowników energii cyfrowej niezależnie od przynależności obywateli lub organizacji do „zaprzyjaźnionego” państwa;
- tworzenie miejsc pracy i bogactwa w związku z produkcją energii cyfrowej, a także przez cały ekosystem rozwoju usług w krajach świadczących usługi hostingu, tzn. ze szkodą dla krajów, które zadowolają się statusem użytkowników sprzyjających chmurze (*cloud-friendly*).

3.4 Tymczasem **Europa już teraz w znacznym stopniu zależy** od pozaeuropejskich dostawców sprzętu, oprogramowania i sieci informatycznych. Gwiazdy spośród serwisów społecznościowych pochodzą z USA. Najpopularniejsze wyszukiwarki kontrolowane są przez firmy z siedzibą bądź w USA, bądź też w Chinach. Rozwój oprogramowania w coraz większym stopniu zlecany jest Indiom lub innym krajom o niskich kosztach.

Obecnie produkcja energii cyfrowej na poziomie ogólnosiwiatowym pozostaje niemal w całości w rękach oligopolu. Największym operatorem europejskim – według niektórych analiz – jest OVH (akronim od francuskiego zdania „On Vous Héberge” – www.ovh.com), która to firma nie cieszy się na świecie aż taką renomą ani wpływami. Pewne inicjatywy w tym zakresie podjęli operatorzy telekomunikacyjni, tacy jak T-Systems, Telefonica Digital, Cloud Sigma, Numergy/SFR czy Cloudwatt/Orange, nie są oni jednak w stanie rywalizować z takimi liderami rynkowymi, jak Amazon, Microsoft czy Google.

3.5 Aktualnie, choć w przepisach obowiązujących w poszczególnych państwach członkowskich występują pewne różnice, uregulowania te pozostają bliskie dokumentom, standardom i dyrektywom europejskim, co jest źródłem niekiedy uzasadnionych obaw użytkowników w związku z możliwością delokali-

zacji danych poza granice Europy, a w konsekwencji ewentualnymi trudnościami i blokadami sądowymi w wypadku sporu.

Ponadto największe obawy użytkowników budzi ustawa „**Patriot Act**”. Przepisy przyjęte w kontekście walki z terroryzmem (po zamachach na wieże WTC) pozwalają rządowi USA lub sądziemu federalnemu na dostęp do wszelkich danych bez względu na przynależność państwową ich właściciela do USA czy też innego państwa, a jedynym wymaganym warunkiem jest przechowywanie owych danych (hosting) i administrowanie nimi przez przedsiębiorstwo amerykańskie, nawet jeśli same dane przechowywane są w ośrodku zlokalizowanym w Europie. Nade wszystko zaś o ujawnieniu danych przechowywanych przez usługodawcę świadczącego usługi hostingu nie wolno jest powiadomić właściciela tych danych.

3.6 Z gospodarczego punktu widzenia, zdaniem Komisji Europejskiej w ciągu najbliższych ośmiu lat sektor CC miałby umożliwić utworzenie w Europie 2,5 mln miejsc pracy i co roku przysparzać Unii Europejskiej przyrost PKB rzędu 160 mld EUR (około 1 %).

Komitety mają wątpliwości co do trafności owych wyliczeń. Z przeprowadzonej w terenie dogłębnej analizy skutków CC wynikają raczej następujące wnioski:

- usługi operacyjne będą „współdzielone” przez klientów CC, czemu naturalnie towarzyszyć będzie redukcja zatrudnienia bądź też delokalizacja;
- CC sprzyja stosowaniu standardowego oprogramowania (por. SaaS – Software as Service) ze szkodą dla rozwoju bardziej specyficznych aplikacji, który wymaga większej liczby programistów, co z kolei ponownie każe spodziewać się utraty miejsc pracy.

Tymczasem w komunikacie nie wspomina się wyżej wymienionych skutków społecznych ani się ich nie uwzględnia. Nie odniesiono się w nim także do przekształceń związanych z „uchmurowieniem” usług informatycznych, utraty miejsc pracy, delokalizacji, wirtualizacji i problemu oddalenia użytkowników od informatyków.

3.7 Zwykłe użytkowanie CC pozwala już na oszczędności w zużyciu energii przez sprzęt informatyczny. Równolegle, najwięksi usługodawcy CC (przechowywanie danych i związane z tym usługi) dysponują zespołami serwerów, z których większość korzysta z procesorów cechujących się zużyciem jednostkowym rzędu 100 W/h, a które mogłyby zostać w perspektywie krótko- lub średnioterminowej obniżone do jednej dziesiątej tej wielkości. Niektórzy producenci mikroprocesorów oferują tanie jednostki centralne wytwarzające mniej ciepła (stanowiącego prawdziwy problem w kontekście klimatyzowania serwerowni) i zużywające mniej energii.

4. Uwagi szczegółowe

4.1 Komisja skupia się przede wszystkim na chmurze publicznej i nie zajmuje się rynkiem chmury prywatnej. Podejście to jest jednak uważane za wiarygodne i niekiedy niezbędne w przypadku kluczowych danych przed przejściem na korzystanie z chmury całkowicie publicznej.

Warto zauważyć, że przez chmurę publiczną należy rozumieć „chmurę dostępną publicznie”, a nie „chmurę dla usług publicznych”.

4.2 We wstępie wspomniano, że technologia CC może nieść ze sobą *dotłdtkowe* ryzyko, co niekoniecznie jest zgodne z prawdą; w rzeczywistości niesie ona pewne *nowe* rodzaje zagrożeń, lecz likwiduje inne.

4.3 Niektóre angielskie terminy, takie jak „cloud-friendly” czy „cloud-active” trudno przetłumaczyć na inne języki; w niektórych przypadkach w komunikacie zupełnie wypaczono przesłanie wersji oryginalnej.

Przykładowo w punkcie 3.1 i 3.2 wyrażenia „cloud-friendly” i „cloud-active” przetłumaczono (w niektórych językach) tak samo, mimo że wiążą się one z różnymi celami.

5. Analiza Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Spółecznego

5.1 Propozycje Komisji dotyczące zwiększenia wykorzystania CC mają następujące cele:

- ulepszenie umów między konsumentami i dostawcami energii cyfrowej; chodzi tutaj o narzucenie (lub zakaz stosowania) pewnych klauzul z myślą o lepszej ochronie użytkowników indywidualnych lub małych przedsiębiorstw w obliczu siły niektórych producentów;
- ustanowienie spójnych norm uznawanych przez wszystkich, które ułatwią interoperacyjność, a nawet możliwość przenoszenia danych między dwiema platformami CC;
- określenie jednolitego europejskiego rynku CC opartego na spójnych ramach prawnych, w miarę możliwości jednakowych we wszystkich państwach członkowskich.

Wszystkie te propozycje są konkretne, realistyczne i konieczne, a zatem Komitet je w pełni popiera. Zwraca jednak uwagę na fakt, że dwie pierwsze propozycje nie dotyczą trudności typowych dla Europy. Komitet oczekiwałby więc, że Komisja zajmie się w swoim komunikacie **przede wszystkim trudnościami specyficznymi dla Europy**.

5.2 Komitet nadal popiera podstawowe cele agendy cyfrowej, a w szczególności:

- zapewnienie Europy, państwom członkowskim i podmiotom gospodarczym pozycji lidera w sektorze informatyki i telekomunikacji;

— osiągnięcie pewnej niezależności w stosunku do innych, obecnie wiodących lub wschodzących, obszarów gospodarczych;

— oraz przede wszystkim tworzenie zatrudnienia i bogactwa w obrębie samej Europy.

5.3 Jeżeli chodzi o zwiększenie „wykorzystania” CC, w punkcie 3.1. wspomina się w dwóch miejscach o angielskim pojęciu „**cloud-friendly**” jako zamierzonym celu. Jednak komisarz odpowiedzialna za agendę cyfrową w wielu wystąpieniach na temat przetwarzania w chmurze opowiada się za celem zwiększenia **aktywności** Europy w dziedzinie chmury obliczeniowej („cloud-active”).

Wiceprzewodnicząca Komisji Europejskiej Neelie KROES wskazała w Davos (27 stycznia 2011 r.): „*I want to make Europe not just «cloud-friendly» but «cloud-active»*” i oficjalnie poinformowała o komunikacie w artykule na swoim blogu pt. „*Making Europe cloud active*” (27 września 2012 r.). W wystąpieniach tych poziom rozwoju CC jest więc zakrojony bardziej ambitnie niż tylko „cloud-friendly”.

Komitet jest więc zaskoczony rozdziwieniem między celami słusznie promowanymi przez wiceprzewodniczącą Komisji a działaniami w tym zakresie zaproponowanymi w komunikacie. Ponadto przypomina, że w swojej wcześniejszej opinii ⁽³⁾ zachęcał Komisję do przyjęcia dla Europy bardziej ambitnego podejścia niż „cloud-active”, proponując podejście „cloud-productive”.

5.4 W komunikacie nie proponuje się stworzenia podmiotu europejskiego – „**europejskiej superchmury**” – do produkcji energii cyfrowej. Zważywszy na zadania DG Connect i trudności z utworzeniem takiego „giganta”, Komitet rozumie i popiera to stanowisko. Poszczególne podmioty w tym sektorze, z którymi Komitet miał kontakt (operatorzy telekomunikacyjni, producenci oprogramowania, integratorzy systemów informatycznych), również jednomyślnie opowiadają się za tym stanowiskiem.

Należy znaleźć **odpowiedni europejski złoty środek** między nierealistycznym „gigantem europejskim” a mikrochmurami europejskimi ograniczonymi do rynków niszowych w obliczu siły marketingowej, handlowej i finansowej podmiotów globalnych i pozaeuropejskich.

Propozycja Komisji ma na celu wyłonienie i wzmocnienie głównych podmiotów europejskich odpowiedzialnych za wielkie centra CC – **przyszły europejski przemysł cyfrowy!** Podmioty te mogą być lokalne, krajowe (chmura krajowa) lub transgraniczne (konsorcja obejmujące większą liczbę państw członkowskich).

⁽³⁾ Opinia EKES-u w sprawie chmur obliczeniowych (cloud computing) w Europie (opinia z inicjatywy własnej), Dz.U. C 24 28.1.2012, s. 40.

5.5 Komitet zwraca również uwagę, że mimo wielkości nieporównywalnej z liderami na rynku, europejskie podmioty zajmujące się przetwarzaniem w chmurze dysponują kilkoma źródłami **przewagi konkurencyjnej**:

- klienci korzystający z usług CC są jeszcze bardzo ostrożni i wolą usługodawcę znajdującego się jak najbliżej, w miarę możliwości krajowego lub nawet regionalnego, nawet gdy ostrożność ta nie pozwala na maksymalną obniżkę kosztów CC;
- przepisy w dziedzinie ochrony danych w Europie i w państwach członkowskich są nadal złożone dla użytkowników i faworyzują wybór dostawcy krajowego;
- regulacje międzynarodowe, którym podlegają dostawcy z innych krajów pozaeuropejskich, nie nadają się obecnie na potrzeby CC; najbardziej znanym przykładem w tym wypadku jest ustawa „Patriot Act” w USA.

Jednak warunki sprzyjające powstawaniu podmiotów europejskich nie będą trwały wiecznie. **Ważne i pilne** jest więc, by **Komisja podjęła działania** sprzyjające ich powstawaniu w tym jeszcze korzystnym okresie.

5.6 W punkcie 2 komunikatu wskazano, że „indywidualne wysiłki na szczeblu krajowym dają niewielkie szanse na osiągnięcie optymalnej efektywności kosztowej”. Komitet zachęca Komisję, by zrewidowała swoje stanowisko wobec rozwiązania, jakim jest chmura krajowa.

Po pierwsze w żadnym miejscu w komunikacie lub w ocenie skutków stanowisko to nie jest poparte faktami, co jest tym dziwniejsze z uwagi na jego zdecydowany charakter.

Po drugie, w obliczu braku alternatywnych rozwiązań, których również nie zaproponowano w komunikacie, **krytyka krajowych lub lokalnych rozwiązań CC jest surowa** i może stanąć na przeszkodzie poszukiwaniu wiarygodnego rozwiązania na rzecz stworzenia solidnej, zrównoważonej i konkurencyjnej oferty CC, która mogłaby się oprzeć gigantom z innych obszarów geograficznych (Indie, Chiny czy USA).

5.7 Proponowane podejście, oparte na europejskim partnerstwie na rzecz chmur obliczeniowych, za bardzo skupia się na sektorze usług publicznych, dążąc do (zob. punkt 3.5) „**promowania wiodącej roli sektora publicznego**”.

Komitet uznaje i popiera stanowisko Komisji w kwestii znaczenia usług publicznych w ramach modeli społeczno-gospodarczych w Europie. Mają one więc do odegrania rolę w rozwoju CC.

Jednakże Komitet z trudem może sobie wyobrazić, by w kontekście powszechnych ograniczeń budżetowych europejskie usługi

publiczne mogły być motorem innowacji w zakresie CC. Przypomina ponadto, że najbardziej **spektakularne sukcesy europejskie** odnotowano w **sektorze prywatnym** (np. telefonia komórkowa, karty chipowe) lub w **sektorze prywatnym ze wsparciem sektora publicznego** (np. Airbus, Ariane Espace itp.).

Komitet zaleca, by Komisja wypowiedziała się szerzej na temat „wiodącej roli” przewidzianej w ramach tego partnerstwa.

5.8 Podejście zaproponowane przez Komisję wpisuje się w **model odgórny**, tzn. ułatwianie wykorzystania w celu wspierania pojawiania się usług i w miarę możliwości produkcji energii cyfrowej.

Komitet poparłby takie stopniowe rozszerzanie odpowiedzialności oparte na popycie, gdyby chodziło tu o środowisko bez dominujących podmiotów lub charakteryzujące się równowagą między podmiotami europejskimi i pozaeuropejskimi. Niestety takie środowisko już nie istnieje, główne podmioty w dziedzinie CC pochodzą spoza Europy i zajmują pozycję oligopolistyczną. Rozwój wykorzystania CC mógłby więc przynieść skutki odwrotne do zamierzonych i jeszcze bardziej wzmocnić pozycję tych liderów.

Nie sprzeciwiając się temu rozwojowi, Komitet nalega, by Komisja przewidziała „zabezpieczenia”, które zagwarantują podmiotom europejskim korzyści z jej działań oraz pozwolą im stawić czoła dominującej pozycji podmiotów pozaeuropejskich.

5.9 Jednocześnie w uzupełnieniu do opisanego wcześniej podejścia odgórnego, Komitet pragnie zachęcić Komisję do proponowania konkretnych działań wpisujących się wyraźnie w **podejście oddolne**. Chodzi tu o zachęcanie do ustanawiania producentów CC na szczeblu regionalnym, krajowym bądź transgranicznym, aby następnie sprzyjać rozwojowi usług i wykorzystania CC.

Inne sektory, takie jak motoryzacja czy telefonia komórkowa, wykazały, w jakim stopniu siła i potęga produkcji przemysłowej w Europie mogą stymulować wyższe poziomy (usługi i zastosowania). Zachęty przewidziane dla wspomnianych sektorów można by ponownie wykorzystać w odniesieniu do produkcji energii cyfrowej.

Innym przykładem, który warto uwzględnić, są Stany Zjednoczone. Rozwój CC w tym kraju od początku opierał się na podejściu oddolnym, a jego sukcesy są powszechnie znane.

Komitet zwraca więc uwagę na ów przykład pomyślnego rozwoju CC na wielką skalę i zachęca Komisję, by czerpała z niego inspirację i przyczyniła się do podobnego sukcesu w Europie.

5.10 Komisja, podobnie jak pozostałe instytucje europejskie, **szeroko korzysta z technologii informatycznych**. Jednak jak dotąd opracowywane rozwiązania bardzo rzadko opierają się na CC. Tymczasem w USA przyjęto ustawę „Cloud First Act”, która zobowiązuje odnośne organy administracji do przyjmowania w pierwszej kolejności podejścia opartego na CC.

Powołując się na ten sukces, Komitet proponuje, by Komisja zobowiązała się, wraz z innymi instytucjami, do przyjęcia strategii „Najpierw chmura” („Cloud First”), co umożliwi rozwój europejskiego ekosystemu CC i znaczne ograniczy budżety operacyjne.

5.11 W przeszłości Komisja opracowała i wdrożyła działania w terenie, takie jak „łączność szerokopasmowa” i „modernizacja informatyczna”. W szczególności chodziło tu o:

- **programy informacyjno-komunikacyjne** mające na celu zwiększenie świadomości i szkolenie lokalnych podmiotów;
- **programy rozwoju innowacyjnych projektów** mające na celu rozwój lokalnych ekosystemów, w tym także w regionach uważanych za wykluczone z procesu innowacji;

— **dotacje** mające na celu **modernizację usług publicznych**, np. wprowadzenie e-administracji.

Z uwagi na sukces tych wcześniejszych programów Komitet zachęca Komisję, by zaplanowała i przewidywała finansowanie dla podobnego programu poświęconego CC.

EKES zaleca, by zabezpieczone rejestry instytucjonalne w uregulowany sposób były włączane stopniowo, ale tak szybko jak to możliwe, do ekosystemu CC. Pozwoliłoby to obywatelom na łatwiejsze zarządzanie tymi ważnymi dla bezpieczeństwa danymi (na mocy przepisów prawa europejskiego lub krajowego) i umożliwiłoby zwiększenie zaufania do CC.

5.12 Komisja proponuje szereg działań na rzecz rozwoju CC. W komunikacie nie przedstawiono jednak **konkretnego i ścisłego harmonogramu** ich realizacji.

Komitet zachęca Komisję do jak najszybszego opublikowania takiego harmonogramu. Zmiany technologiczne w dziedzinie CC zachodzą szybko, dlatego też pilną i istotną kwestią jest zapewnienie wszystkim **podmiotom możliwości uzgodnienia i dostosowania własnych strategii do działań podejmowanych przez Komisję**.

Bruksela, 16 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspólnego komunikatu do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „W kierunku odnowionego Partnerstwa na rzecz rozwoju między UE a regionem Pacyfiku”

JOIN(2012) 6 final

(2013/C 76/12)

Sprawozdawca: **Carmelo CEDRONE**

Dnia 21 marca 2012 r. Komisja i Wysoki Przedstawiciel Unii Europejskiej do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

wspólnego komunikatu do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „W kierunku odnowionego Partnerstwa na rzecz rozwoju między UE a regionem Pacyfiku”

JOIN(2012) 6 final.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 19 grudnia 2012 r.

Na 486. sesji plenarnej w dniach 16–17 stycznia 2013 r. (posiedzenie z 17 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 139 do 13 – 14 osób wstrzymało się od głosu – przyjęła następującą opinię:

1. Wnioski i propozycje

1.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) uważa, że cele UE leżące u podstaw odnowionego Partnerstwa na rzecz rozwoju między UE a regionem Pacyfiku są ambitne i mają szeroki zakres, jednak ma poważne wątpliwości co do zasad ich realizacji, które dotyczą głównie ochrony środowiska naturalnego i zachowania różnorodności biologicznej w regionie. Zgadza się z koniecznością działania w synergii z innymi organizacjami w odniesieniu do skutków zmiany klimatu, która wywiera ogólny wpływ na wszystkie krajowe i wielostronne strategie polityczne rozwoju oraz powoduje reperkusje o charakterze nie tylko gospodarczym, ale także społecznym. Ponadto kwestie związane ze skutkami zmiany klimatu powinny zostać ujęte w ramach wszechstronnej polityki ochrony środowiska w regionie w taki sposób, że będą ukierunkowywały spójne zachowania i działania.

1.2 EKES uważa jednak, że dla zrealizowania tego celu w zainteresowanych krajach należy wprowadzić zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju po to, by można było zmaksymalizować efekty pomocy i wykorzystać w sposób synergiczny wszystkie działania angażując przy tym aktywnie także podmioty lokalne i stosując planowanie w średnim i długim okresie.

1.3 EKES uważa, że w komunikacie powinno się zaznaczyć, że pełne korzystanie z praw i stabilna demokracja są niezbędne dla rozwoju gospodarczego kraju. Niestety, sytuacja na Fidżi, gdzie dyktatura w dalszym ciągu pozbawia obywateli ich podstawowych praw, została potraktowana bardzo ogólnikowo, natomiast zasługuje ona na zajęcie przez Europę bardziej zdecydowanego i spójnego stanowiska.

1.4 Należy wykorzystać możliwość zdefiniowania odnowionego partnerstwa na rzecz rozwoju do określenia zasad

i warunków wstępnych, które powinny służyć jako wytyczne UE dla wszystkich krajów będących beneficjentami pomocy UE, w oparciu o pełne wdrożenie zapisów Porozumienia z Kotonu. Ponadto we wszystkich krajach należy zagwarantować skuteczne praktykowanie demokracji poprzez pełne realizowanie praw podstawowych i pracowniczych oraz uczestnictwo w procesach demokratycznych.

1.5 We wszystkich krajach regionu szczególną uwagę należy poświęcić dramatycznej i niepokojącej sytuacji kobiet, które pozbawione są najbardziej podstawowych praw. Ochrona kobiet i ich prawa powinny odgrywać znaczącą rolę we wszystkich sprawach związanych z relacjami między UE a krajami regionu Pacyfiku. EKES i jego partnerzy są zaniepokojeni wysokim poziomem przemocy ze względu na płeć oraz niskim poziomem uczestnictwa kobiet w procesach podejmowania decyzji i ich obecności na wysokich stanowiskach. Te kwestie powinny znaleźć wyraźniejsze odzwierciedlenie w dokumentach i przyszłych działaniach Komisji Europejskiej.

1.6 EKES nadal uważa, iż podstawowym wyznacznikiem w tym regionie i w innych regionach zainteresowanych podpisaniem umów z UE jest umacnianie się pozycji partnerów społecznych i ogólnie społeczeństwa obywatelskiego. Z tego właśnie powodu zasadnicze znaczenie ma propagowanie i stosowanie środków pozwalających na realizację tego celu w praktyce. Mając pełną świadomość trudności związanych z położeniem geograficznym regionu, które ograniczają także strukturalne relacje dwustronne, EKES uważa, że szczególnie przydatne byłoby utworzenie sieci i wspólnego komitetu na szczeblu lokalnym i krajowym oraz, najlepiej, na szczeblu całego regionu. Te instrumenty uczestnictwa powinny ułatwić zaangażowanie partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego we wszystkie etapy formułowania, realizowania i monitorowania tych porozumień. Powinno to stać się nadrzędną zasadą. Cenna

byłaby inicjatywa sprzyjająca powołaniu do życia autentycznej rady społeczno-gospodarczej w regionie, także w celu promowania wzmocnionego dialogu społecznego i obywatelskiego oraz skuteczniejszej budowy potencjału wszystkich podmiotów lokalnych poprzez odpowiednie finansowanie.

1.7 Priorytetem dla EKES-u jest koordynacja różnych działań UE przez dyrekcje generalne Komisji zajmujące się tymi programami oraz Europejską Służbę Działań Zewnętrznych (ESDZ), a także zaangażowanie WTO w tym regionie. Koordynacja jest niezbędna ze względu na niewielki zasięg administracji publicznej w zainteresowanych krajach. Podejście to mogłoby stanowić okazję do podjęcia zdecydowanych działań ESDZ w nadziei na bardziej stanowcze posunięcia w ramach polityki zagranicznej UE w oparciu o lepszą koordynację pomiędzy państwami członkowskimi.

1.8 W komunikacie Komisji Europejskiej położono silny nacisk na kwestię klimatu. EKES zwraca jednak uwagę, że do rozwiązania problemów związanych z klimatem konieczny jest rozwój gospodarczy. Mając na uwadze zapewnienie trwałego, zintegrowanego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu i rozwojowi regionu, EKES uważa, że kluczowe znaczenie ma zagwarantowanie spójności pomiędzy rozwojem a działaniami w zakresie ochrony środowiska oraz działaniami w innych sektorach, jak np. handel, rybołówstwo, rolnictwo, bezpieczeństwo żywności, badania i wsparcie dla praw człowieka i demokracji. Kryteria udzielania pomocy muszą opierać się na jasno określonych i z góry przyjętych przesłankach, uwzględniających w późniejszych fazach monitorowanie programów i koordynację działań różnych darczyńców.

1.9 EKES zgadza się, że należy rozróżniać działania w zależności od tego, czy dotyczą one krajów ACP czy też terytoriów zamorskich, a także od różnych sytuacji instytucjonalnych i rozwoju poszczególnych krajów w celu optymalizacji możliwości integracji regionalnej. Należy także ocenić sytuację terytoriów zamorskich, których rozwój jest bardziej zaawansowany w porównaniu z innymi krajami i które to terytoria otrzymują już środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju oraz korzystają z pomocy dwustronnej. Działania takie powinny być skoordynowane z programami przeznaczonymi dla innych krajów w regionie. Omawiane terytoria powinny stanowić ważny punkt odniesienia dla upowszechniania praw, wartości i dobrych praktyk w polityce UE skoncentrowanej na wzroście sprzyjającym włączeniu społecznemu.

1.10 Gdy chodzi o umowy handlowe, wskazane byłoby, w świetle obecnych trudności, dążyć do zawarcia porozumienia regionalnego wykraczającego poza umowy dwustronne, mając jednak na uwadze fakt, iż z wyjątkiem sektora rybołówstwa, w kategoriach wymiany handlowej mamy tu do czynienia z niewielkimi gospodarkami.

1.11 Ponadto EKES uważa, że UE powinna uważnie śledzić negocjacje prowadzone w odpowiedniej komisji ONZ w sprawie praw morskich związanych z szelfem kontynentalnym, zwłaszcza jeśli chodzi o region będący przedmiotem niniejszej opinii.

2. Wprowadzenie

2.1 Jak już zauważono, UE zawarła różne partnerstwa z regionem Pacyfiku. Odnowione partnerstwo obejmuje 15 niezależnych państw wyspiarskich ⁽¹⁾, 4 kraje i terytoria zamorskie (KTZ) ⁽²⁾, Forum Wysp Pacyfiku oraz Australię i Nową Zelandię, które są kluczowymi członkami Forum, a zarazem partnerami postępującymi według podobnych zasad. W nawiązaniu do strategii z 2006 r., celem partnerstwa jest zarówno wzmocnienie roli, jaką UE odgrywa w regionie z uwagi na fakt, że jest w nim drugim po Australii największym darczyńcą, jak i wniesienie wkładu w rozwój gospodarczy i społeczny całego regionu, w uznaniu potrzeby zapewnienia pełnego poszanowania praw oraz wzmocnienia instytucji demokratycznych.

2.2 W oparciu o Porozumienie z Kotonu (UE-AKP), UE w omawianym komunikacie planuje skoncentrować swoje działania w regionie Pacyfiku na kilku podstawowych celach zgodnie z własnym Programem działań na rzecz zmian ⁽³⁾:

- wspieranie spójności inicjatyw na rzecz rozwoju, działań w dziedzinie klimatu oraz polityki UE w innych obszarach, takich jak handel, środowisko, rybołówstwo czy badania naukowe, z działaniami wspierającymi prawa człowieka i demokrację;
- dostosowanie i usprawnienie metod przekazywania przez UE oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA) oraz bardziej intensywnego finansowania działań w regionie Pacyfiku w związku ze zmianą klimatu w celu zwiększenia łącznej wartości dodanej, poprawy efektów, wpływu i skuteczności;
- pobudzanie pomyślniej integracji regionalnej poszczególnych KTZ regionu Pacyfiku oraz zwiększanie ich potencjału, tak aby mogły propagować istotne dla UE wartości i stać się katalizatorami zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu i rozwojowi społecznemu w tym regionie;
- opracowanie wraz z państwami Pacyfiku konkretnego programu zagadnień związanych z wspólnymi interesami, które wymagają poruszenia na forum ONZ i innych organizacji międzynarodowych;
- aktywna współpraca z partnerami o podobnych poglądach z myślą o podjęciu kluczowych zagadnień w obszarze praw człowieka oraz umocnieniu procesów demokratycznych w całym regionie.

⁽¹⁾ Wyspy Cooka (bez prawa głosu w ONZ), Sfederowane Stany Mikronezji, Fidzi, Kiribati, Wyspy Marshalla, Nauru, Niue (bez prawa głosu w ONZ), Palau, Papua-Nowa Gwinea, Samoa, Wyspy Salomona, Timor Wschodni, Tonga, Tuvalu i Vanuatu.

⁽²⁾ Polinezja Francuska, Nowa Kaledonia, Pitcairn oraz Wallis i Futuna.

⁽³⁾ Komunikat Komisji: Zwiększanie wpływu unijnej polityki rozwoju – Program działań na rzecz zmian, COM(2011) 637 final z 13.10.2011.

Unia Europejska, uważana przez partnerów lokalnych za lidera w walce ze zmianą klimatu i jej skutkami, zamierza wzmocnić w odpowiedzialny sposób swoją obecność w regionie.

2.3 Większość krajów i terytoriów wysp Pacyfiku stanowi niewielki obszar pod względem liczby mieszkańców, ale znaczący pod względem powierzchni i różnorodności, co jest przyczyną wielu problemów wynikających z położenia geograficznego. Obszary te tworzą niestabilną i delikatną całość, połączoną m.in. ekosystemem morskim, która posiada niepowtarzalną wartość zasługującą na uwagę i ochronę.

2.4 Nie chodzi tu o cel łatwy do zrealizowania, nie tylko z powodów podanych w komunikacie, lecz także z uwagi na ograniczenia nałożone na politykę zewnętrzną UE w następstwie kryzysu gospodarczego, co może mieć wpływ na przyszłe Porozumienie z Kotonu po 2020 r. Jednakże z uwagi na swoje położenie (bliskość państw takich jak Chiny i Japonia) kraje te mają znaczenie strategiczne dla UE. Bardzo przydatne byłoby w tym kontekście zwiększenie zaangażowania w kraje i terytoria zamorskie oraz lepsze wykorzystanie ich potencjału w celu rozpowszechniania strategii politycznych UE oraz wdrażania programów i kultury prawnej UE. Na pewno przyniosłoby to korzyści obu stronom.

3. Aspekty pozytywne

3.1 Zwraca się uwagę na wpływ zmiany klimatu i poważne konsekwencje tego zjawiska w całym regionie, gdy chodzi zarówno o stabilność ekosystemu, nawet w stopniu zagrażającym jego istnieniu, jak i ryzyko wynikające z narastających dysproporcji w zrównoważonym wzroście zaangażowanych krajów, nie tylko ze ściśle gospodarczego lub budżetowego punktu widzenia, lecz także z perspektywy politycznej i społecznej, z czym związany jest mnożnikowy efekt zagrożeń, który ogranicza nawet realizację milenijnych celów rozwoju.

3.2 Zwraca się uwagę na potrzebę zintegrowanych działań różnych międzynarodowych podmiotów świadczących pomoc zarówno dwustronną, jak i wielostronną, która jest obecnie zbyt rozproszona, aby mogła być w pełni skuteczna. Należy usprawnić stosowane instrumenty finansowe i zwiększyć wpływ samej pomocy.

3.3 Konieczna jest koordynacja działań z instytucjami międzynarodowymi. Komunikat Komisji odnosi się przede wszystkim do ONZ w kontekście skutków zmiany klimatu.

3.4 Zwraca się uwagę na współpracę regionalną i potrzebę rozwinięcia (jeśli nie opracowania od początku) programów sektorowych i planów rozwoju, wspieranych przez organizacje regionalne, w celu ułatwienia podejścia zintegrowanego do pomocy i zarządzania nią w uzupełnieniu regionalnych strategii rozwoju.

3.5 Dialog z lokalnymi instytucjami jest niezbędny dla określenia programów pomocy i dla rozłożenia odpowiedzialności za ich realizację.

3.6 Zwraca się uwagę na konieczność poprawy skuteczności działań, z położeniem szczególnego nacisku na potrzebę opracowania wraz z krajami korzystającymi ze wsparcia wspólnych mechanizmów monitorowania, zarządzania i realizacji. Potrzebne są bardziej szczegółowe informacje na ten temat.

3.7 Potrzebna jest analiza metod przyznawania pomocy przez darczyńców dwustronnych i wielostronnych, z podkreśleniem konieczności dostosowania metod przyznawania pomocy w sposób uwzględniający trudności, jakie napotykają małe organy administracji krajów i terytoriów wysp Pacyfiku. Należy przy tym zwrócić uwagę na problemy krajów korzystających ze wsparcia przy włączaniu pomocy do krajowych programów rozwoju, zakładających ukierunkowane działania na rzecz poprawy budowania potencjału („*capacity building*”) instytucji krajowych.

3.8 Wyraża się zaniepokojenie przypadkami naruszeń praw człowieka na Fidżi, które Komisja zamierza monitorować, jednakże bez konkretnego wskazywania jakichkolwiek dodatkowych warunków wstępnych przyznawania pomocy.

4. Uwagi krytyczne

4.1 Komunikat Komisji jest zasadniczo niejasny co do sposobu, w jaki UE zamierza określać i rozwijać działania wykraczające poza cele krótkoterminowe (ważne, ale częściowe), o ile zamierzamy wpływać w przyszłości na rozwój zrównoważony regionu. Chodzi tu o wyjątkowy i rozległy region z wielką liczbą małych lub bardzo małych krajów w kategoriach liczby ludności, które jednak zajmują znaczący obszar pod względem geograficznym. Kraje te reprezentują różne podejścia i różne rozumienie potrzeby środków, których celem jest rozwój zrównoważony w długim okresie oraz inne rozumienie zasad, które powinno się stosować na szczeblu krajowym oraz na wodach terytorialnych i międzynarodowych, które wyznaczają granice pomiędzy tymi krajami.

4.2 EKES uważa, że niezbędne jest zintegrowane, długookresowe podejście, uwzględniające wspólną odpowiedzialność wszystkich podmiotów działających w tym obszarze, niezależnie od tego, czy są to instytucje międzynarodowe, inne kraje, czy też podmioty lokalne. Propozycja Komisji dotycząca partnerstwa musi uwzględniać negocjacje w sprawie przeglądu nowego budżetu wspólnotowego, nowe priorytety, które zostaną wskazane w milenijnych celach rozwoju po 2015 r. oraz proces, który zostanie uruchomiony w związku z nowymi negocjacjami w sprawie Porozumienia z Kotonu.

4.3 W przytoczonych celach powinno się poświęcić więcej uwagi zintegrowanemu rozwojowi w regionie Pacyfiku, polityce rozwoju i sektorom objętym działaniami. Przykładowo o rolnictwie i bezpieczeństwie żywności mówi się tylko w kontekście zmian klimatycznych w regionie. Rolnictwo jest podstawą żywotności obszarów wiejskich. Jakkolwiek rolnictwo ogranicza się głównie do upraw na potrzeby własne – jedynie trzcina cukrowa i olej palmowy są eksportowane na większą skalę – istnieje problem zarządzania zasobami naturalnymi i wykorzystywania ziemi uprawnej w sposób zgodny z rozwojem zrównoważonym. Komitet zwraca uwagę, że wskutek europejskiej reformy polityki cukrowej w 2006 r. niektóre kraje utraciły swoją uprzywilejowaną pozycję, a co za tym idzie także miejsca pracy.

4.4 Komisja Europejska kładzie nacisk głównie na zagrożenia związane ze zmianą klimatu, czyli na kwestię kluczową dla przetrwania pewnych krajów i ekosystemu (rosnący poziom wód, wylesienie, zasolenie warstw wodonośnych, wzrost temperatury morza, itp.). Dlatego też Komisja proponuje przydzielenie środków przede wszystkim w tej właśnie dziedzinie. Powinno się wzmocnić zintegrowane i spójne programy rozwoju zrównoważonego i wzrostu, natomiast zobowiązania powinny zostać określone przez kraje otrzymujące pomoc. W tym celu pożądane byłoby także zaangażowanie sektora prywatnego, w szczególności MŚP.

4.5 EKES wskazuje, że potrzebne jest zintegrowane podejście strategiczne do kwestii pomocy, zaś komunikat jest dobrym początkiem. Powinno się zachęcać dyrekcje generalne Komisji, mianowicie DG DEVCO, DG ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa, DG Trade, DG SANCO, DG RTD oraz ESDZ do skuteczniejszej koordynacji wspólnych działań⁽⁴⁾, gdyż pozwoli to na poprawę spójności polityki UE.

4.6 W szczególności sektor rybołówstwa, który ma zasadnicze znaczenie dla wszystkich krajów regionu Pacyfiku, ale także dla UE z uwagi na wysoki poziom wywozu (zwłaszcza tuńczyka) do krajów Unii, powinien być traktowany ze szczególną uwagą, gdy chodzi o stosowane działania, z uwagi na

konieczność utrzymania produkcji i ekosystemu w stanie zrównoważonym oraz potrzebę zapobiegania nadmiernym połowom zagrażającym przyszłości sektora rybołówstwa. EKES ocenia pozytywnie działania podjęte przez Unię w walce z nielegalnymi połowami, polegające na stosowaniu przepisów UE mających na celu zniechęcanie do nielegalnych połowów (które nie zostały zgłoszone i nie są uregulowane przepisami [tzw. INN]), zapobieganie im oraz ich wyeliminowanie. Na podstawie tych właśnie regulacji Komisja poinformowała dwa kraje (Vanuatu i Fidżi) o możliwości uznania ich za kraje niewspółpracujące w walce z nielegalnymi połowami, które nie zostały zgłoszone i nie są uregulowane przepisami.

4.6.1 Z tych względów UE powinna utrzymywać preferencyjne systemy handlowe z AKP, tak jak to miało ostatnio miejsce w przypadku kilku krajów regionu⁽⁵⁾, nawet jeśli w przypadku UE należy uwzględnić niebezpieczeństwo zakłócenia konkurencji w stosunku do innych podmiotów sektora.

4.6.2 EKES zdaje sobie sprawę z obiektywnych trudności występujących w omawianym sektorze, pozytywnie ocenia trzy porozumienia o partnerstwie podpisane z Kiribati, Wyspami Salomona i Sfederowanymi Stanami Mikronezji, lecz ma nadzieję, że zostanie zawarta kompleksowa umowa ze wszystkimi zainteresowanymi krajami w sprawie reguł mających zastosowanie na wodach terytorialnych i międzynarodowych w tym regionie.

4.7 W ramach koordynacji różnych środków wspomagania handlu, której istota została słusznie podkreślona w komunikacie, Komisja nie wspomina w ogóle o działaniach WTO w tym regionie, chociaż sześć krajów będących wyspami Pacyfiku jest członkami tej organizacji i korzysta z programów oraz specjalnych ulg.

4.8 Handel (WTO): Fidżi, Papua Nowa Gwinea, Wyspy Salomona, Tonga, Samoa i Vanuatu są członkami WTO. Organizacja ta stara się, poprzez różne umowy stowarzyszeniowe, zapewnić stabilny i zintegrowany system handlu na szczeblu regionalnym, w celu optymalizacji korzyści, bardziej efektywnego wykorzystywania zasobów i osiągnięcia korzyści skali.

4.8.1 Staraniem WTO w 2004 r. w Genewie powstało Biuro Przedstawicielstwa Wysp Pacyfiku (Pacific Islands Forum Representative Office), którego celem jest ułatwienie większej integracji systemów administracyjnych i promowanie budowania potencjału w dziedzinie handlu i programów wielostronnych, mających decydujące znaczenie dla tych niewielkich gospodarek.

⁽⁴⁾ Całkowita wartość pomocy na rzecz rozwoju i pomocy w związku ze zmianą klimatu przekazywanej krajom regionu Pacyfiku i KTZ z budżetu UE i Europejskiego Funduszu Rozwoju (EFR) wyniosła około 785 mln EUR na lata 2008–2013. Nie uwzględniając programów krajowych, w latach 2008–2013 wartość początkowych środków we współpracy regionalnej między UE a regionem Pacyfiku wynosi ok. 95 mln EUR, w uzupełnieniu środków z programu tematycznego instrumentu finansowania współpracy na rzecz rozwoju. Celem programu współpracy regionalnej między UE a regionem Pacyfiku jest budowanie potencjału regionu w kategoriach integracji gospodarczej i handlu regionalnego (45 mln EUR), wspieranie społeczeństwa obywatelskiego i poprawa zarządzania finansami publicznymi (10 mln EUR), oraz promocja zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi (40 mln EUR). Ponadto Komisja Europejska zapowiedziała uruchomienie instrumentu na rzecz inwestowania w regionie Pacyfiku („Pacific Investment Facility”), w celu zwiększenia inwestowania w kluczową infrastrukturę, co ma poprawić konkurencyjność regionu na rynkach światowych i pobudzić wzrost gospodarczy, zmniejszyć ubóstwo, finansować instrumenty ekologiczne i pomóc dostosować się do zmiany klimatu.

⁽⁵⁾ Zob. NAT/459, *Sytuacja unijnej floty do połowów tuńczyka tropikalnego i związane z nią wyzwania*, sprawozdawca: Gabriel SARRÓ IPARRA-GUIRRE, Dz.U. C 48 z 15.2.2011, ss. 21–26.

4.8.2 Wydaje się zatem tym bardziej celowe, aby UE, także w oparciu o Porozumienie z Kotonu, nawiązała ściśle i znormalizowane stosunki z Biurem Przedstawicielstwa w Genewie i z WTO. Konieczne jest przyjęcie skoordynowanego podejścia, zwłaszcza ze względu na ograniczony zasięg administracji publicznej w wielu zainteresowanych krajach. Umożliwiłoby to skoordynowanie inicjatyw na rzecz wsparcia tych gospodarek z wykorzystaniem programów pomocy technicznej, które są już realizowane, lecz nie są skoordynowane na szczeblu międzynarodowym. Należy do tego dodać długi okres wolnego i niestabilnego wzrostu gospodarczego oraz ogromne różnice pomiędzy krajami – Papua Nowa Gwinea i Wyspy Salomona skorzystały z wyższej stopy wzrostu dzięki cenom surowców, podczas gdy Fidżi i Samoa, a więc kraje o słabej gospodarce, musiały zmagać się z klęskami żywiołowymi⁽⁶⁾.

4.8.3 Należy ponadto poświęcić szczególną uwagę rozwojowi MŚP, sprzyjać utworzeniu regionalnych służb pomocy MŚP, i próbować ustanawiać je na szczeblu międzynarodowym z wykorzystaniem już istniejących środków i programów WTO, MFW i Banku Światowego, także gdy chodzi o rozwój obszarów wiejskich.

4.9 W komunikacie KE słusznie zawarto odniesienie do zagrożeń socjalnych, przed którymi stoją te wyspy na skutek związku z niskim poziomem rozwoju gospodarczego, znaczną skalą emigracji wykwalifikowanych pracowników, którzy nie znajdują możliwości zatrudnienia na miejscu, a także skutkami zmiany klimatu. W świetle danych Banku Światowego Wyspy Salomona, Vanuatu, Samoa, Kiribati, Timor Wschodni i Tuvalu zaliczają się do grupy krajów najsłabiej rozwiniętych (LDC), o wysokim wskaźniku ubóstwa. W samej Papui Nowej Gwinei, największym spośród państw Pacyfiku, ponad 40% ludności żyje poniżej granicy ubóstwa. Dane te wywierają wpływ na realizację milenijnych celów rozwoju i wskazują na potrzebę skoordynowanych działań na szczeblu międzynarodowym. Jednakże w komunikacie nie wspomina się o pracach różnych agencji ONZ na rzecz wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego.

4.9.1 Różne programy agencji ONZ są niezbędne, zaś Komisja powinna zachęcać do ich wykorzystywania, ponieważ przyczyniają się one do powstania niezbędnej świadomości i rozwoju potencjału pozwalającego na „absorpcję” i wzmocnienie pomocy pochodzącej od różnych darczyńców, w tym UE. Poza tym sprawiają one, że większą część odpowiedzialności ponoszą krajowe instytucje oraz podmioty społeczne i obywatelskie oraz stymulują tworzenie instytucji demokracji uczestniczącej.

⁽⁶⁾ IMF: Regional Economic Outlook, Asia and the Pacific, Navigating an Uncertain Global Environment while building inclusive Growth (październik 2011 r.).

5. Prawa i demokracja, swobody związkowe, sytuacja na Fidżi

5.1 Międzynarodowe instytucje finansowe uważają wyspy Pacyfiku za jedne z najmniej uprzywilejowanych obszarów na świecie. Są one daleko położone, słabo zaludnione, odznaczają się wysokim poziomem emigracji, niskim poziomem kształcenia i szkolenia, wielkimi niedostatkami w zakresie kwalifikacji, handlu i międzynarodowej działalności gospodarczej.

5.1.1 Wydaje się, że najtrudniejsza sytuacja dotyczy ludzi młodych, co jest wynikiem działania kilku czynników, takich jak odległość geograficzna, ograniczenia rozwoju gospodarczego (małe gospodarki słabo zintegrowane ze sobą oraz małe rynki wewnętrzne) oraz sytuacja demograficzna odznaczająca się bardzo szybkim wzrostem liczby młodych ludzi w wieku produkcyjnym⁽⁷⁾. Australia uruchomiła program pracy sezonowej dla krajów regionu Pacyfiku, znajdujących się w najtrudniejszym położeniu. Można byłoby propagować i zastosować podobny środek także w odniesieniu do pozostałych krajów regionu.

5.1.2 Dramatyczna i budząca zaniepokojenie jest sytuacja kobiet, gdy chodzi o zakres ich wyzysku i degradacji oraz bardzo skromny postęp w zakresie poszukiwania skutecznych rozwiązań. Kobiety w dalszym ciągu są silnie dyskryminowane, co wynika zarówno z ich praktycznie nieistniejącego udziału w oficjalnym rynku pracy i nieobecności w życiu politycznym, jak i z szeroko rozpowszechnionego naruszania podstawowych praw, w tym zdarzających się nadal aktów przemocy na dużą skalę. Nie chodzi tu tylko o zjawisko kulturowe, lecz także o kwestię stworzenia możliwości zatrudnienia, integracji i uczestnictwa. Należy wyraźnie odnieść się do planu działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn w ramach rozwoju na lata 2010–2015, który to plan wzywa m.in. do przyjęcia dokładnych wskaźników udziału kobiet w instytucjach krajowych.

5.2 Warunkami wstępnymi polityki pomocy i współpracy UE jest przestrzeganie praw człowieka i zasad demokracji. Obejmują one prawa związków zawodowych, uznane na szczeblu międzynarodowym w ośmiu podstawowych konwencjach MOP.

5.3 Porozumienie z Kotonu także uznaje podstawową wartość poszanowania praw człowieka i instytucji demokratycznych w tworzeniu stabilnej i dochodowej gospodarki. Komunikat dotyczący strategii regionalnej nie poświęca niestety wystarczająco dużo uwagi mającym obecnie miejsce poważnym naruszeniom, zwłaszcza na **Fidżi, będącej jak wiadomo drugą co do wielkości wyspą regionu pod względem powierzchni i liczby ludności.**

⁽⁷⁾ W Samoa na 4 tys. młodych ludzi poszukujących pracy zaledwie 500 znajduje zatrudnienie, w Vanuatu proporcja ta wynosi 700 na 3 500, a na Fidżi stopa bezrobocia młodzieży wynosi ok. 46 %. Zob. także: UNICEF: Investing in Youth Policy, UN Asia-Pacific Inter-agency Group on Youth (2011 r.).

5.4 Sytuacja na Fidżi jest w istocie nie do przyjęcia. Rząd kontrolowany przez wojskową juntę od czasu zamachu stanu w 2006 r. rozpoczął w 2011 r. agresywną kampanię, której celem jest zdławienie ruchu związkowego i pozbawienie pracowników na Fidżi podstawowych praw, z pogwałceniem ratyfikowanych przez rząd konwencji 87 i 98 MOP. Zniesienie swobody wypowiedzi, zrzeszania się i zgromadzeń, stosowanie tortur i nadużyć, przemoc wobec kobiet i nieletnich, naruszanie podstawowych praw pracowniczych sprawiają, że mamy do czynienia ze znamienym przykładem dla UE. Sytuacji tej nie można dłużej tolerować. Pomimo zastosowania art. 96 Porozumienia z Kotonu, EKES uważa za niezbędne podjęcie bardziej zdecydowanych czynności w sprawie Fidżi, także w perspektywie wyborów zaplanowanych na 2014 rok i procesu opracowania nowej konstytucji.

5.5 Sytuacja na Fidżi została ponownie omówiona na sesji Rady Administracyjnej w listopadzie 2012 r., która przyjęła rezolucję w tej sprawie, także w świetle niedawnej decyzji rządu Fidżi nakazującej opuszczenie tego kraju delegacji MOP przebywającej z misją zleconą przez Radę Administracyjną⁽⁸⁾. UE musi zająć się tą sprawą w sposób spójny, gdyż poszczególne państwa członkowskie zgodnie przyłączyły się do słów potępienia zawartych w deklaracji MOP.

5.6 W tym przypadku warunki funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego są bardzo trudne, o ile w ogóle istnieją. Najbardziej podstawowe prawa społeczeństwa obywatelskiego są naruszane w ewidentny sposób, w sprzeczności ze wszelkimi zasadami demokracji, zaś EKES nie może w tej sytuacji po prostu czekać. EKES musi w swoim stanowisku przyłączyć się do pozostałych instytucji UE i działać konsekwentnie⁽⁹⁾.

5.7 Powinniśmy działać bardziej zdecydowanie zarówno na szczeblu dwustronnym, jak i w określaniu warunków udzielania pomocy UE, potwierdzając przy tym, że w odniesieniu do praw człowieka państwa członkowskie UE są zjednoczone wokół fundamentalnych, niepodlegających negocjacji zasad Unii.

6. Rola partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego

6.1 EKES uważa, że udział zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego stanowi podstawę, rozwijania różnych form partnerstwa w celu realizacji celów spójności gospodarczej i społecznej. Rola tego społeczeństwa jest jeszcze ważniejsza, gdy chodzi o poszanowanie praw człowieka i zasad demokracji, co jest warunkiem korzystania z polityki pomocy i współpracy UE.

6.2 Udział zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego jest celem priorytetowym także w tej dziedzinie, pomimo istnienia co najmniej dwóch ograniczeń: pierwszym z nich jest szczególne położenie geograficzne, a mianowicie narażenie wysp na klęski żywiołowe i rozproszenie ludności, które sprawiają, że bardzo trudno jest korzystać z tego prawa, drugie zaś dotyczy praktykowania zasad demokracji i aktywnego udziału zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w życiu instytucji.

6.3 EKES apeluje jednak, aby nie szczędzić wysiłków na rzecz angażowania przedstawicieli społeczeństw lokalnych w opracowywanie, realizację i monitorowanie projektów wspólnotowych, w szczególności związanych z ochroną środowiska, dialogiem społecznym i obywatelskim rozwojem oraz obroną demokracji i praw.

6.4 EKES wzywa do niezwłocznego podjęcia działań na rzecz utworzenia partnerstwa między UE a regionem Pacyfiku, z udziałem zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, w celu skuteczniejszego rozwiązywania problemów tego regionu⁽¹⁰⁾, a także do utworzenia komitetu zajmującego się monitorowaniem programów, co byłoby zasadniczym aspektem partycypacji.

7. Komentarz do działań zalecanych w komunikacie

7.1 Działania zalecone przez UE, wśród których priorytetowe znaczenie mają zagrożenia związane ze zmianą klimatu w regionie Pacyfiku, można poprzeć jedynie częściowo z uwagi na brak zintegrowanego podejścia do zrównoważonego rozwoju regionu.

7.2 Należy wzmocnić koordynację działań pomiędzy ESDZ a różnymi dyrekcjami generalnymi Komisji, w celu określenia spójnych i strategicznych programów, koncentrujących dostępne środki na ochronie środowiska i rybołówstwie, a także na zintegrowanych programach rozwoju zrównoważonego i rozwoju obszarów wiejskich.

7.3 EKES podziela pogląd, że należy zintensyfikować dialog z instytucjami lokalnymi. Dobre byłoby jednak bardziej systematyczne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego w formie stałego forum oceny pomocy i badania jej oddziaływania.

⁽⁸⁾ Komunikat prasowy TUC w sprawie Fidżi z 19 września 2012 r. i dalsza dokumentacja MOP w przygotowaniu.

⁽⁹⁾ Zob. pismo Rady.

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES-u w sprawie „Rola społeczeństwa obywatelskiego w wielostronnych umowach handlowych między UE, Kolumbią i Peru”, Dz.U. C 299 z 4.10.2012, ss. 39–44.

7.4 EKES uważa, że należy nadać ciągły charakter spotkaniom pomiędzy darczyńcami a odbiorcami w celu zagwarantowania koordynacji programów, na które Komisja zwróciła uwagę. Kwestią o znaczeniu podstawowym pozostaje ustalenie przeznaczenia pomocy i ocena jej skuteczności. W tym kontekście, poza działaniami zapobiegawczymi w formie informowania i szkolenia istotny jest monitoring prowadzony w ramach wspólnego komitetu, skoncentrowanego wokół podmiotów społecznych i obywatelskich.

7.5 Jak już wspomniano, należy w większym stopniu uwzględnić oceny dotyczące poszanowania podstawowych praw, niedopuszczalnej sytuacji kobiet w regionie, braku miejsc pracy dla ludzi młodych oraz roli społeczeństwa obywatelskiego we wszystkich krajach, a w szczególności w odniesieniu do sytuacji na Fidżi.

Bruksela, 17 stycznia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

CENY PRENUMERATY w 2013 r. (bez VAT, włącznie z normalną opłatą za dostawę przesyłki)

Dziennik Urzędowy UE, serie L i C, wyłącznie wersja papierowa	w 22 językach urzędowych UE	1 300 EUR/rok
Dziennik Urzędowy UE, serie L i C, wersja papierowa + roczne wydanie na płycie DVD	w 22 językach urzędowych UE	1 420 EUR/rok
Dziennik Urzędowy UE, seria L, wyłącznie wersja papierowa	w 22 językach urzędowych UE	910 EUR/rok
Dziennik Urzędowy UE, serie L i C, miesięczne wydanie na płycie DVD (komplet)	w 22 językach urzędowych UE	100 EUR/rok
Suplement do Dziennika Urzędowego (seria S) – Ogłoszenia o przetargach, płyta DVD raz w tygodniu	wielojęzyczny: w 23 językach urzędowych UE	200 EUR/rok
Dziennik Urzędowy UE, seria C – Konkursy	w językach, których dotyczy konkurs	50 EUR/rok

Prenumerata *Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej*, który jest wydawany w językach urzędowych Unii, dostępna jest w 22 wersjach językowych. Dziennik Urzędowy składa się z dwóch serii – L (Legislacja) oraz C (Informacje i zawiadomienia).

Dla każdej wersji językowej jest otwierana osobna prenumerata.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 920/2005, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym L 156 z dnia 18 czerwca 2005 r., instytucje Unii Europejskiej nie mają obowiązku sporządzania wszystkich aktów prawnych w języku irlandzkim ani publikowania ich w tym języku. W związku z tym irlandzkie wydania Dziennika Urzędowego sprzedawane są osobno.

Prenumerata Suplementu do Dziennika Urzędowego (seria S – Ogłoszenia o przetargach) obejmuje wszystkie 23 wersje językowe na pojedynczej płycie DVD.

Na żądanie prenumeratorzy *Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej* mogą otrzymać różne załączniki do Dziennika Urzędowego. Prenumeratory informowani są o publikacji załączników poprzez zawiadomienia dołączane do *Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej*.

Sprzedaż i prenumerata

Prenumeratę różnych odpłatnych publikacji wydawanych okresowo, na przykład prenumeratę *Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej*, można zamówić u naszych dystrybutorów handlowych. Wykaz dystrybutorów handlowych znajduje się na stronie internetowej:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_pl.htm

Portal EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) zapewnia bezpośredni i bezpłatny dostęp do prawodawstwa Unii Europejskiej. EUR-Lex umożliwia dostęp do *Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej* oraz traktatów, aktów prawnych, orzecznictwa i aktów przygotowawczych.

Dodatkowe informacje o Unii Europejskiej znajdują się na stronie: <http://europa.eu>

Urząd Publikacji Unii Europejskiej
2985 Luksemburg
LUKSEMBURG

PL